

ROHİ HAYATIMIZ

ACZ VE FAKR

Süleyman Karadil H. Beyazıt Haner

HALİT HANER

Sonsuz Küçüklük ve
İhtiyacımızın Nağmesi

ACZ VE FAKR

Halit HANER

ACZ VE FAKR

Sonsuz Küçüklük Ve İhtiyacımızın Nağmesi

HALİT HANER

ACZ VE EAKR

Copyright © Rehber Yayınları, 2006

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ali BUDAK

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

Şaban KALYONCU

Sayfa Düzeni

Necmi TOPAL

ISBN

975-6096-50-0

Yayın Numarası

51

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96

Eylül 2006

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Rehber Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	11
------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

ACZ VE FAKR KELİMELERİ ETRAFINDA

Acz.....	17
Aczin zıddı kudret.....	18
Fakr.....	20
Kur’ân’da fakr.....	20
Hadislerde fakr.....	22
“Kalbin Zümrüt Tepeleri”nde fakr.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

ACZ VE FAKRIN PSİKOLOJİSİ

Acz ve fakr itiraf ettirir.....	31
Her şey âciz ve fakir olanın hizmetindedir.....	34
Kimse aslını unutmasın.....	36
Acz ve fakrın iradeyle beslenmesi.....	40
Acz ümitsizliğe, fakr zillete düşürmemeli.....	42
İnsan hep âciz ve fakirdir.....	43
Acz ve fakrın gücü.....	47
İki yara: Acz ve fakr.....	51
Acz ve fakr Allah’ın varlığına delildir.....	56
Kâinattan acz ve fakr örnekleri.....	59

Acz tokmağını kudret kapısına dokundurmak	61
İnsanın icad etmeye gücü yoktur	63
Gafil kafaya bir tokmak	65
Kendini sıfırlama	66
İlahi lütuflara müteveccih yaşamak	70
İlahi lütuflara şükürle mukabele etme	71
Acz ve fakrdaki lezzet	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ACZ-FAKR ETRAFINDAKİ BAZI KAVRAMLAR

Acz ve fakr; ya da kulluk	75
Acz, fakr ve ihtiyaç çeşreleriyle; güçlü ve müstağni bir kapiya yönelmek .	79
Asr-ı saadette istiğna	80
Müstağni yaşayanlar	82
Acz ve fakr teslimiyet ister	85
Acz- fakr ve iddiasızlık	89
Fakirlik zenginliktir, acz kuvvettir.....	93
Fakra eren insan zahid gibidir	95
Mümin kişi hep hayır üzerinedir.....	96
Asr-ı saadetten birkaç örnek	98
En bahtiyar odur ki	99
Acz ve fakr huzur-u ilahiye götüren en yakın kapıdır	100
Acz ve fakrın ifadesinde bir yol: Dua.....	100
Dua peygamberi	104
O'nun çıraqları.....	109
Acz ve fakrımızın terennümü: el-Kulûbu'd Dâria (yakaran gönüller) ...	112
Besmeledeki sır.....	114
Oruç ve acz-fakr ilişkisi	121
Nurlar etrafında.....	123
Bediüzzaman Hazretleri'nin açtığı alternatif yol.....	123
Günümüzün acz-fakr yolcuları	129

İÇİNDEKİLER

Asrın tefsirinin yazılışında acz ve fakr misyonu.....	136
Sonsuz ihtiyaç, sonsuz kulluk ister	140
Üstad Hazretleri'nin talebelerinde acz ve fakr	141
Netice.....	145
İstifade edilen kaynaklar	149

*İlahi! Hamdini sözüme sertac ettim,
zikrini kalbime mi'râc ettim,
kitabını kendime minhac ettim.
Ben yoktum var ettin,
varlığından haberdar ettin,
Aşkınla gönlümü bî-karâr ettin.
İnayetine sığındım, kapına geldim.
Hidayetine sığındım lütfuna geldim.
Kulluk edemedim affına geldim.
Şaşırtma beni, doğruyu söylet, neş'eni duyur, hakikatı öğret.
Sen duyurmazsan ben duyamam,
sen söyletmezsen ben söyleyemem,
sen sevdirmezsen ben sevdiremem.
Sevdir bize hep sevdiklerini.
Yerdir bize hep yerdiklerini.
Yâr et bize erdirdiklerini.
Sevdim habibini kainata sevdirdin;
Sevdim de hil'at-i risaleti gjydirdin
Makam-ı İbrahim'den Makam-ı Mahmuda erdirdin.
Server-i asfiya kıldın. Hatem-i enbiya kıldın. Muhammed
Mustafa kıldın.
Salat-ü selam, tahiyat-ü ikram, her türlü ihtiram ona,
onun Al-ü Ashab-u etbaina ya Rab!*

Elmalı Hamdi Yazır

GİRİŞ

Acz ve fakr, derin bir mevzu. Altından kolay kolay kalkılabilecek bir iş de değil. Cehaletten gelen cüretle, 'olur' dedim, atıldım. Ama bu konudaki malumatım arttıkça, acz ve fakrı bilmediğimin farkına vardım. Bilmeyen, bilenlere müracaat eder. Öncelikle Kur'ân ve hadise müracaat ettim. Sonra bilenlere baktım.

Bizim burada ele almaya çalıştığımız acz ve fakr mevzuu, ahlâk ve tasavvuf kitaplarında başlı başına bir konu olarak geçmemektedir. Fakr daha çok maddi fakirlik olarak ele alınmış ve fakirliğin methedilen taraflarıyla riskli yönleri işlenmiştir. Bizim bu çalışmada ele aldığımız fakr ise, insanın temeldeki sonsuz fakrı. Yani Allah'a olan ihtiyacı. Bu mânâda acz ve fakra dair bir şey bulabilir miyiz diye kaynaklara baktığımda, İbn-i Kayyim el-Cevziyye'nin, fakr mevzuunu biraz da felsefi ve psikolojik yönleriyle geniş olarak işlemiş olduğunu gördüm. Diğer bakabildiğim eserlerde, ancak cımbızla çekilecek cümlelere rastladım. Bu cümleler, bize bir fikir verse de enine boyuna acz ve fakrı analiz et-

memize yetmedi. Neden müstakil bir mevzu olarak işlememişler diye düşündüğümde aklıma şunlar geldi:

Müstakil birer mevzu olmalarına rağmen hemen her konuyla iç içe iki kavramdır acz ve fakr. Zühd dersenez onun bir yanını fakr teşkil eder. Tevekkülü düşünürseniz, acz ve fakr onunla sarmaş dolaş olmuştur. Dua edecek olsanız, aczinizi ve fakrınızı konuşturursunuz. Büyüklein âdetlerindendir; dua ederken isteyeceklerini istemeden evvel, kendi âciz ve fakir hallerini olanca şeffaflığıyla ortaya koyarlar. Bu, duada bir usuldür, edeptir. Edebi ele alsanız, o, serâpâ acz ve fakrdan oluşur. Tevazu, muhasebe, ihlas.. vs. ne kadar kalbî ve ruhî mesele varsa hepsinin içine sızmıştır, hepsine bir kimlik olmuştur acz ve fakr. Yani acz ve fakrın ilişkili olmadığı bir konu yok gibidir. Durum bu olunca, acz ve fakrı müstakil birer mevzu olarak ele alıp işlemeye gerek duymamış olabilirler. Temelde bu, zor bir iş. Ben bu zorluğu yaşadım. Bediüzzaman gibi muasır bir alimimiz acz ve fakrı kendine yol tayin etmiştir. İslâm'ı hayata hayat kılan, kendisini hizmet-i imaniye ve kuraniyeye adayan Fethullah Gülen Hocaefendi de değişik münasebetlerle bu yolun analizini yapmıştır.

Dolayısıyla da acz ve fakrı anlatma konusunda karşılaştığım zorlukları aşmak için daha çok bu iki kaynağa müracaat ettim. Şiir, tasavvuf geleneğinde kalbin ızdırabını ve gözyaşlarını konuşturma adına çokça başvurulan bir metod olduğundan, konuyu şiirlerle de desteklemeye çalıştım. Başvurduğum kaynakları, elimden geldiğince sadeleştirerek ve tabii ki orjinaline sadık kalarak istifadeye sunmaya gayret ettim.

Zaman zaman hikâyelerin dilini kullandım. Belki pek çoğu bilinen kıssa ve olaylara, bir de acz ve fakr gözlüğüyle baktım. Bazen, psikolojik mini analiz denemeleri yaptım. Çalışmanın elbette eksikleri olabilir. Bu eksikler, mevzuuyu kalbinde duymayan

şahsıma ait. Ancak, bu küçük çalışmaya, hem başkaları için bu konuyu daha geniş tahlil etmede bir gayret vesilesi olur, hem de daha sonraki gözden geçirmelerde eksikleri tamamlanmaya çalışılarak daha iyi bir muhtevaya bürünür düşüncesiyle, kendimce vize vermiş bulunmaktayım.

Acz ve fakr, insanın zatında olup, kendini tanımasıyla doğru orantılı anlaşılabilir bir mevzu. Evet, acz ve fakr insanda zatîdir. Yani, herhangi bir sebebe ve bir ihtiyaca bağlı olarak bu acz ve fakr kendisine konulmuş değildir. Nasıl yaratılan bir şeyde 'yaratılmışlık' zatî ise, insanda da bu iki sıfat zatîdir, zamana ve şartlara göre değişmez. Dolayısıyla da acz ve fakr hakkında yapılacak şey, onu delilleriyle göstermektir.¹ Temelden öyle yaratılmış ve zatında zengin olan Allah'a sonsuz ihtiyacı kendisine bir kimlik olarak belirlenmiştir. Biz buna mutlak acz ve fakr diyoruz. Bu yönüyle insandaki mutlak acz ve fakrı anlamak, insanın kendisini tanımasına bağlı olarak ortaya çıkar. Nefsi karşıya alıp olumlu-olumsuz yönleriyle ve rasyonel metotlarla sorgulanması nispetinde acz ve fakr kendini gösterecektir. Bediüzzaman Hazretleri, 23. Söz'de, iman meselesinin mantıkî yönünü analiz ederken, insanın, bu vechesine vurgu yapar:

"... İnsan ise, dünyaya gelişinde, her şeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına câhil. Hattâ yirmi senede tamamen şerâit-i hayatı öğrenemiyor. Belki, âhir-i ömrüne kadar öğrenmeye muhtaç. Hem gayet âciz ve zayıf bir sûrette dünyaya gönderilip, bir iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaati fark eder; hayat-ı beşeriyenin muâvenetiyle ancak menfaatlerini celb ve zararlardan sakınabilir. Demek ki, insanın vazife-i fitriyesi taallümlle (öğrenmekle) tekemmüldür (mükemmelleşmek), duâ

1 İbni Kayyim el Cevziyye, Tariku'l hicreteyn, s.10

ile ubûdiyettir. Yani, “Kimin merhametiyle böyle hakîmâne idare olunuyorum? Kimin keremiyle böyle müşfikâne terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin lûtuflarıyla böyle nâzeninâne besleniyorum ve idare ediliyorum?” bilmektir. Ve binden ancak birisine eli yetişemediği hâcâtına dâir, Kâdiü'l-Hâcâta (ihtiyaçlarını yerine getiren) lisân-ı acz ve fakr ile yalvarmaktadır; ve istemek ve duâ etmektir. Yani, aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı âlâ-i ubûdiyete uçmaktır.”² Evet, acz ve fakr insanda var olan bir hazinedir veya hazinenin anahtarıdır. Keşfedildiği taktirde büyük bir zenginliğe ulaşılmış olur.

Mehmet Akif’in dediği gibi, “işin zorluğu, yazmak değil, yazmaya başlamadan evvel hissetmektir.”³ Bu söze ‘yaşamayı’ da ekleyerek diyebilirim ki; bir meseleyi yazmadan önce onu hissetmek ve yaşamak esastır. Doğrusu, yaşamadan bir şeyler yazmak, karalamaktan öteye geçmiyor. Aslında bu konu, hal ile yaşanıp zevk edilecek bir mesele. Belki bu yazılanlar, ortada kalacak. Belki Yunus gibi siz de diyeceksiniz; “Bu kadar söze ne gerek vardı, ete-kemiğe büründük, âciz bir insan olarak görüldük!” Ancak, bir damlada deryayı gösteren Abdülkadir Geylani gibi kutuplar lazım ki, kedi misaliyle Allah’ı anlatacağı vaazının başında daha ‘kedi’ der demez insanların yürekleri hoplasın.

Hasılı; her şeye rağmen, şefaatchi olarak bilinen insandaki mutlak acz ve fakrın şefaatiyle, Allah’tan rıza ve yardım dileniyorum.

Halit HANER

2005

Çamlıca

2 Bediüzzaman, Sözlür, s.317

3 Yağmur Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 2005/26. Sayı

BİRİNCİ BÖLÜM
ACZ VE FAKR
KELİMELERİ ETRAFINDA

ACZ

A-ce-ze kökünden gelen acz kelimesi, “eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz, zayıf ve güçsüz” mânâlarını kapsar.⁴ Kur’ân’da bu kelime, ‘acz’ şeklinde geçmemekle beraber, değişik kalıplarıyla yer almakta ve “becerememe, güç yetirememe, karşı koyamama” mânâlarında kullanılmaktadır.⁵ Bizim ele alacağımız tasavvufî mânâdaki acz ise, “Kalbin Zümrüt Tepeleri”nde seyahat eden iman erlerinin, Allah karşısındaki âcizliğini idraki, kabulü ve ilan etmesidir.⁶

Acz ile Türkçede kullandığımız âcizlik birbirinden ayrı mânâlara gelir. Âcizlik daha çok olumsuz mânâda kullanılır ve kısmen; çıkış yollarının, çare ve sebeplerin olduğu yerde o çarelere başvurmama kısmen de zavallılık, elinden bir şey gelmeme anlamına gelir. Acz ise, insanın tabiatı itibarıyla âciz ve güçsüz olduğunu, ne kadar büyük ve ne derece güçlü olursa olsun Allah’ın gücünün karşısında bir “hiç” konumunda bulunduğunu anlatır ve bizim burada ele alacağımız acz de budur.

4 Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Lügat, ilgili madde

5 Bkz.: Maide Suresi, 5/31 – Cin Suresi, 72/12 – Fatır Suresi, 35/44

6 Fasıldan Fasıla-2, s.193

İnsan, fitraten zayıf ve âcizdir. İnsandaki bu acz ve zayıflık hali Yaratıcı'nın karşısında hissedildiğinde bir mânâ ifade eder. Bu takdirde acz büyük bir güç olur. İnsan, âcizliğini anladığından bir büyüğe dayanmak ister, zayıflığının farkına vardığından güç sahibi birine ihtiyaç duyar. Aczini görerek Allah'ın kudret ve azametini düşünür ve Allahu Ekber der. Allah ise, ilmi ve kudretiyle her şeyden sonsuz derece büyüktür. Öyle ise, yönelme, sığınma ve ihtiyaçlarını arz etme, ancak ve ancak Allah'a olmalıdır.

ACZİN ZİDDI KUDRET

Aczin zıddı kudrettir. İstinad olmaksızın kuvvet olamaz. Kuvvet bizatihi bir şey değildir. Her kuvvet enerji iledir ve enerji de tükenir. Kuvveti tükenmeyen ancak Kâdir-i Mutlak Allah'tır. O Vâhid'dir, Ehad'dir; her şeye kâdirdir. Hiçbir şey O'na ağır gelmez. Bir baharı yaratmak, bir çiçeği yaratmak kadar kolay gelir O'na. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar O'na rahattır.⁷

Dilimize vird olmuş tesbihlerden biri de şudur: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh = Hayrı işleme ve şerden uzaklaşmada güç Allah'tandır."⁸ Yani bizim ne hayır yapmaya, ne de kötülüklerden uzak durmaya gücümüz yetmez. Bir sel gelir, evimizi yıkar götürür. Deprem olur, çünkü zenginliğimiz bugün sığırın iniverir. Bütün bunlar karşısında âciz kalan insan her an Allah'a sığınmak zorundadır. Evet, bütün hayır yollarını Allah gösterdiği, yollarda yürüme gücünü O verdiği gibi, bizim boyumuzu aşan, üstesinden gelemediğimiz şerli hadiseleri bertaraf eden de O'dur.

Dilimizdeki 'acze düşmek' ifadesi, sebeplerin olmadığı ve insanın tamamen güçten, kuvvetten kesildiğini anlatır. 'Acze sa-

7 Bediüzzaman, Mektubat, s.227

8 Zebidi, Tâcu'l Arûs, 5/103

rılmak' ise, sebep ve kuvvetin olduğu anlarda, bu sebepleri ve kuvveti kullanmadan, şikâyetlerde bulunmak, sızlanıp durmak, dövünmek ve bilmeden Allah'ı, kaderi ve hadiseleri insanlara şikâyet etmeyi ifade eder. Birinci türdeki acz, insan için bir güç kaynağı olur. Çünkü bu durumda insan, vesilelerin güçsüzlüğünü hisseder, tek hamî (koruyucu) olarak Allah'ı tanır ve tamamen Allah'a dayanabilir. İkincisinde ise insan, Allah korusun küfre kadar gidebilir. Efendimiz'in (sallallahû aleyhi ve sellem). Allah'a sığındığı acz budur. Bir sahabiye tavsiye ettiği duasında Allah Resûlü şöyle buyurur: **“Allahım, gamdan ve yersiz üzüntüden, âcizlik ve tembellikten, korkaklık ve cimrilikten, borçların altında kalıp ezilmekten ve insanların beni ezmesinden sana sığınırım”**⁹ Bu yüzden de Peygamberimiz'in (sallallahû aleyhi ve sellem) *“Acze sarılma! Allah'tan yardım iste”*¹⁰ emriyle ikinci türden olan aczden kaçınmamızı ve Cenab-ı Hak'k'a iltica etmemizi bildirir.

9 Buhari, Cihad, 25

10 Buhari, Cihad, 25; Müslim, Kader 34

FAKR

Fe-ku-ra kökünden gelen fakr, sözlükte, fakirlik, yoksulluk, çaresizlik,¹¹ muhtaç bulunduğu şeylere sahip olamama mânâlarına gelir. Tasavvufî terim olarak ise, insanın Allah'a sonsuz derecede muhtaç olması demektir.

'Zayıflık' ve 'zelillik' gibi yönleri de olmakla birlikte 'fakir' ile aynı anlamda kullanılan miskîn kelimesi ise, çoğullarıyla beraber Kur'ân'da 23 yerde geçmekte ve hepsinde de elinde avucunda bir şey olmayan, çalışmaya da güç yetiremeyen, mânâlarına gelmektedir. Biz burada miskînle aynı mânâda ele alınan maddi fakirlikten ziyade manevi yönden insanın fakrını açıklamaya çalışacağız.

Gerçi, fakr kelimesi, bir yönüyle Türkçedeki fakirliği de içine alır. Zira fakir insan Allah'a sonsuz derecede muhtaçtır. İsteyeceğini Allah'tan ister, kıtlık varsa Allah'a yönelir ve yağmur talebinde bulunur. İşi yoksa Allah'tan hayırlı bir iş dilenir. Yani o da Allah'a yönelir. Bu yönüyle bazı tasavvuf alimlerimiz iki kelimeyi de bir mânâda değerlendirmişler ve fakr düşüncesiyle maddi fakirliği birleştirerek hepsini fakr kelimesiyle ifade etmişlerdir. Fakat bizim özellikle üzerinde duracağımız Allah'a muhtaç olma mânâsında fakr deyince, maddî yönden ister fakir olsun isterse zengin olsun, bütün insanları içine alır ve insanın her zaman, her yerde, her türlü şartlarda ve her an Allah'a olan ihtiyacını ifade eder. Buna **fakr-ı mutlak** denir.

KUR'ÂN'DA FAKR

Fakr kelimesi bu şekliyle 'fakirlik' mânâsında, Kur'ân'da sadece Bakara Suresi'nin 268. ayetinde geçmekte ve şeytanın insanı fakir-

11 Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Lügat, "fakr" maddesi

lik korkusuyla cimriliğe sevk edeceğinden bahsedilmektedir. Fakir ve onun çoğulu olan fukara kelimeleri ise toplam on iki ayette geçmektedir. Bakara Suresi'nin 271. ve 273., Âl-i İmran 181., Nisa 6. ve 135., Tevbe 60., Hac 28., Nur 32. ve Haşır Suresi'nin 8. ayetlerinde, bizim Türkçede kullandığımız mânâda fakir ve fukara kelimeleri geçmekte ve maddi fakirliği ifade etmektedir. Sadece bir tanesini örnek olarak görelim: **“Allah fakirdir, biz ise zenginiz” diyenlerin sözlerini Allah işitmiştir. Ama biz onların bu sözünü yazacağız ve “tadın bakalım o yakıcı azabı” diyeceğiz.”**¹²

İlerde de geleceği üzere Musa aleyhisselam hakkında ayet şöyle buyurur: **“Sonra gölgeye çekilip; “Ya Rabbî! Bana lûtfedeceğin her türlü nimete muhtacım” diye dua etti.”**¹³ Burada Musa aleyhisselam, muhtacım derken, bizim üzerinde duracağımız mânâdaki fakir kelimesini kullanmaktadır. Yani O, her şeyiyle Allah'a muhtaç olduğunu vurgulamaktadır. Bu mânâdaki fakir kelimesi, çoğul olarak Fatır Suresi'nin 15. ayetinde bütün insanlara hitaben, onların fitratlarının bir sesi olarak şöyle yankılanır: **“Ey insanlar! Siz hepiniz Allah'a muhtaçsınız. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her türlü övgülere ve hamdlere lâıyk olan ise ancak Allah'tır.”** Cimriliğin yerildiği anda insanın fakir oluşunu ifade eden Muhammed Suresi'nin 38. ayeti, aynı zamanda insanın Allah'a olan sonsuz ihtiyacını da bütün kuvvetiyle hissettirmektedir: **“İşte sizler Allah yolunda harcamaya dâvet ediliyorsunuz. İcinizden bazıları cimrilik ediyor. Her kim cimri davranırsa, ancak kendine cimrilik eder. Müstağni (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan), Allah'tır; muhtaç olan ise sizlersiniz.”**

Kısaca ifade edecek olursak, bizim ele alacağımız mânâda fakirlik, Kur'ân'da yukarıda verilen son üç ayette geçmektedir.

12 Âl-i İmran Suresi, 3/181

13 Kasas Suresi, 28/24

Bu çalışmada, acz ve fakr hem birbirine yakın ifadeler olduğundan hem de birbirlerini tamamladıklarından, ikisini beraber ele alıp anlatmayı uygun gördük. Çalışmanın pek çok yerinde bu iki kelimeyi ikiz kardeş gibi göreceksiniz. Çünkü yaratılış itibarıyla âciz olan insan, Allah'a sonsuz derecede ihtiyaç duyacaktır. İşte bu sonsuz ihtiyaç duyma fakrdır. Acz fakrı doğurmuş gibidir. Fakat öte taraftan fakrını ilan edip Allah'a olan sonsuz ihtiyacını ortaya koyan kul, aynı zamanda aczini de itiraf etmiş olacaktır. İşte bu şekilde acz ve fakr, birbirine hem sebep hem netice, hem de birbirinin ikiz kardeşidir.

HADİSLERDE FAKR

Abdullah İbn Muğaffel (radıyallâhu anh) anlatıyor: “Bir adam gelecek “Ey Allah'ın Resülü! Ben seni seviyorum” dedi. Resûlullah:

“Ne söylediğine dikkat et!” diye cevap verdi. Adam:

“Vallâhi ben seni seviyorum!” deyip, bunu üç kere tekrar etti. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), bunun üzerine adama:

“Eğer beni seviyorsan, fakirlik için bir zırh hazırla. Çünkü beni sevene fakirlik, hedefine koşan selden daha süratli gelir.”¹⁴

Hz. Ali (radıyallâhu anh) anlatıyor: “Biz Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile birlikte otururken uzaktan Mus'ab İbnu Umeyr (radıyallâhu anh) görüldü, bize doğru geliyordu. Üzerinde deri parçası ile yamanmış bir bürdesi vardı. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) onu görünce, (Mekke'de iken giyim kuşam yönünden yaşadığı) bolluğu düşünerek ağladı. Sonra şunu söyledi:

“(Gün gelip, sizden biri, sabah bir elbise, akşam bir başka elbise giyse ve önüne yemek tabaklarının biri getirilip diğeri kaldırılrsa

14 Tirmizi, Zühd 36

ve evlerinizi de (halılar ve kilimler ile) Ka'be gibi örtseniz o zamanda nasıl olursunuz?"

O gün, dediler, biz bugünümüzden çok daha iyi oluruz. Çünkü hayat külfetimiz karşılanmış olacak, biz de ibâdete daha çok vakit ayıracağız."

"Hayır! Buyurdu, bilakis siz bugün o günden daha iyisinizdir."¹⁵

Nebi (sallallahû aleyhi vessellem) Efendimiz bir sözlerinde de şöyle buyurmuşlardır:

Allah'ım beni fakir olarak yaşat, fakir olarak öldür ve fakirler zümresinde haşret.¹⁶

KALBİN ZÜMRÜT TEPELERİNDE FAKR

Fakirlik, yoksulluk, muhtaç bulunduğu şeylere sahip olamama ma'nâlarına gelen fakr; erbabınca kalben bütün varlıktan vazgeçip, sadece ve sadece abd ve Ma'bûd münasebeti içinde bulunma ve yalnız Allah'a muhtaç olma, varlığa karşı ihtiyaç âlâkalarından kurtulma şuuruyla yaşamaya denir ki, tasavvufçuların "fakr"dan anladıkları da işte budur. O, halkın anladığı mânâda fakirlik ve yoksulluk olmadığı gibi, insanlara karşı ihtiyaçlarını izhâr ederek dilencilikte bulunmak da değildir.

Fakr; varlığı kendinden olmayan her şeyden alâkayı kesip, doğrudan doğruya Hazret-i Ehad u Samed'e teveccühten ibarettir. Bu itibarladır ki; insan bütün fâniyat ve zâilâtı kalben terk edip, sıfat ve zât-ı İlâhî'de, fânî olduğu ölçüde fakra ulaşmış ve "-Fakirlik iftihar vesilemdir" fehvâsınca fahre ermiş sayılır. Bir kudsî sözde de ifade edildiği gibi, fakr, îman ve iz'ânın bir buudu haline gelince, bütün iradeler, bütün meşîetler ve bütün havl u kuvvetler

15 Tirmizi

16 Münavi

silinir gider de, sadece ve sadece Allah kalır... Böyle birisinin dünyalar dolusu serveti de olsa, fânî ve zâil olması itibâriyle her şeyi vehm u hayal farzederek, sadece O’nu görür, O’nu bilir, O’nu düşünür.. ve acz u fakr şuuruyla sadece ve sadece O’na güvenir, O’na dayanır ve O’ndan başka her şeye karşı âdetâ kapanır.

Aslında insan, kendi acz, fakr ve ihtiyacını îman şuuruyla görüp sezmeseyse bile bir realite olarak o hep âciz, fakir ve muhtaçtır ki, Cenâb-ı Hakk onun bu tabîî durumunu hatırlatma sadedinde şöyle buyurur: “-Ey insanlar, siz hepiniz Allah’a muhtaçsınız; Allah ise, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan bir Ganiyy u Hamîd’dir.” (Fâtır, 35/15) Evet insan “mümkînü’l-vücûd” iken vücûda gelebilmek için O’nun tercîh, takdîr ve meşîetine muhtaç olduğu gibi varlığını devam ettirebilmek için de yine her lâhza O’nun feyz-i vücûduna muhtaçtır.

İnsanın fakr ve ihtiyacı O’nun zilletine sebep değildir. Aksine, fakrının şuurunda olduğu ölçüde izzetine vesiledir. Zira “Ganiyyi Mutlak” olan Allah’a karşı fakr u ihtiyaç şuuru gınânın ta kendisidir. Evet insan, vicdânındaki nokta-i istinâd ve nokta-i istimdâdı duyup, hissedip O’na yöneldiği nisbette başka şeylere muhtaç olmadığı şuur ve idrâkine ulaşır ki, böyle birisi tam bir fakir olduğu halde, hiç kimseye ve hiçbir şeye karşı ihtiyaç hissetmez. Ve yine böyle bir fakir, kendi varlığı dahil her şeyi Cenâb-ı Hakk’tan bilir ve sahib olduğu şeyleri O’nun vücûdunun ziyasının bir gölgesi sayar...

Fakr; evliyânın şîârı, asfiyânın hâli ve Hakk sevgisinin de en bâriz emâresidir.

Fakr; Cenâb-ı Hakk’ın, dostlarının kalbine koyduğu öyle bir sırdır ki, onunla nurlanan gönüller ma’mûr olur.

Fakr; gınânın kapısıdır; o kapıdan geçebilenler vicdanlarında “Mâlikü’l-Mülk” ün sonsuz definelerine ulaşırlar. Ulaşırlar da,

fakrı ayn-ı gınâ bulurlar. Bu itibarla da, Hz. Cüneyd'in de buyurduğu gibi, diyebiliriz ki: "Gınâ, fakrın kemâle erme keyfiyetinden başka bir şey değildir."

Evet, Allah'a karşı iftikâr tamamlanınca, mutlak gınâya ulaşılır.. gınâya ulaşılmada, insan ruhu başka bir şeye ihtiyaç hissetmez ki, halk arasında: "Asıl zenginlik kalp zenginliğidir" sözünün ma'nâsı da bu olsa gerek...¹⁷

"Fakr-ı mutlak" sermayesi olmamak demektir. İnsan kendisine bakan yönüyle bir "hiç"tir. İradesi hiçtir, benliği hiçtir; manevî sermayesi ise ona ahirette verileceklerle kıyasla hiç ender hiçtir. Ama o insana, öyle bir kredi kartı verilmiştir ki, o, kendisine verilen bu kredi kartı ile en zenginlerin bile teşebbüs edemeyeceği yatırımlara teşebbüs eder ve hiç kimsenin yüklenemeyeceği vazife ve sorumlulukları yüklenir.

İşte bu şuura ulaşma, insanın fakir olduğunu idrak ve kabullenme ile olur. Risaleler, insanı bu idrake ulaştırabilecek ışıktan düsturlarla doludur.¹⁸

Burada fakr hakkında bazı mutasavvıfların görüşlerini nakleddelim.

Fakirler, bugün kalpleri ile, yarınsa bedenleri ile Rahmân'ın yanında otururlar. Fakirlik Hakk'a muhtaç olmaktır.¹⁹

Büyük veli Cüneyd Bağdadi şöyle der: "Zenginlik, fakrın zirveye ulaşmasından başka bir şey değildir."²⁰

İmam Şibli de maddi fakirlikte şu zirve noktayı gösterir: "Fakrın en aşağı alameti şudur: Bir kul bütün dünyaya sahip olsa, son-

17 Kalbin Zümrüt Tepeleri-1,s.224-227

18 Fasıldan Fasıla 2, s. 193

19 Abdülkâdir Geylani, Cilâu'l-Hâtr s.48

20 Kuşeyri Risalesi Tercümesi, s. 442

ra mülkünü bir günde infak etse, sonra keşke bir günlük rızkımı alıkoysaydım diye aklına gelse, o kimse fakrında sadık olmamış olur.”²¹

Yahya bin Muaz’a sorarlar: Fakirlik nedir? Fakirlikten korkmaktır, cevabını verir. Zenginliği sorduklarında da şu cevabı verir: Allah’a güvenmektir.²²

Zünnun-u Mısri’nin “Sahrada bir zenci gördüm, “Allah” dediği zaman yüzünün rengi atardı.” dediği Mısırlı veli Velid Sakâ’ya bir zat gelir ve fakrı sormak ister. O daha sormadan, Sakâ hazretleri başını kaldırır ve der ki: “Fakir ismi o kimseye layıktır ki, hatırına Hak’tan başka bir şey gelmemiş olsun!”²³

Halkımızın arasında meşhur bir söz vardır: “Asıl zenginlik kalb zenginliğidir.” Yani fakirliğini anlayıp Allah’a halini arz eden insan en zengin kapıya başvurmuş, o kapının arkasındaki zenginliği elde etmiş demektir. Bu büyük makama erişen insan, başka hiçbir şeye ihtiyaç duymaz. İşte o zaman kalp zenginliğini kazanmış ve en zengin insan olmuştur.

Muhammed bin Mansur’a, fakrın hakikati nedir, diye sorarlar: “Bulamadığın vakit kalben istememen, bulduğun vakit îsar eylemen (başkalarına vermen)dir.” buyurur.²⁴

Molla Cami şöyle der: “Fakir hiçbir şeye malik değildir. Allah’tan başka hiçbir şey de ona malik ve sahib olamaz.”²⁵

Eskimez bir şiire kulak verelim:

21 Kuşeyri Risalesi Tercümesi, s. 443

22 Kuşeyri Risalesi Tercümesi, 442

23 Molla Camî, Nefahâtü’l Üns Tercümesi, s.160

24 Molla Camî, Nefahâtü’l Üns Tercümesi, 190

25 Molla Camî, Nefahâtü’l Üns Tercümesi, s. 76

*Kuvvet O'nun biz güçlüyüz;
O'nun namıyla ünlüyüz,
Zirveler aşar yürürüz;
Zorluklar âsândır bize.*

*Malımız yok pek ganîyiz;
O'nun ile olduk aziz.
Tefekkürdür mesleğimiz;
Yaş-kuru irfandır bize.²⁶*

Şu şiir de sahip olduğumuz şeylerin kaynağını belirtmesi açısından gayet vecizdir:

*"Bulduğumu Sende buldum,
Bâtil şeylerden kurtuldum;
Gelip kapıda kul oldum;
Rabb'im sana döndüm yüzüm!*

*Dünyalar Seninle cennet,
Nimet Senden kime minnet?
Gel kuluna merhamet et!
Rabb'im Sana döndüm yüzüm!"²⁷*

26 Kırık Mızrap, s. 55-56

27 Kırık Mızrap, s. 236

İKİNCİ BÖLÜM
ACZ VE FAKRIN PSİKOLOJİSİ

ACZ VE FAKR İTİRAF ETTİRİR

İnsan, âcizliğinin ve fakirliğinin sonsuzluğunu ve iradesinin yetnezliğini acz ve fakr iniltileriyle dile getirir; getirir ve Hakk'ın sonsuz kudretiyle ümidini şahlandırır.. nâcâr kaldığı yerde kendisine sürpriz bir şekilde bir kapı aralanacağı recâsıyla Cenâb-ı Hakk'a yönelir, acz fakr ve ihtiyaçlarının şuurunda olarak her halinde O'na muhtaç olduğunun idrakiyle yaşar.

M. Fethullah Gülen

Bütün dualar birer acz ve fakr göstergesidir ve hemen bütün yakarılar birer itiraf dilekçesidir. Her zaman okuduğumuz 'eûzü' kelimesi, insanın Allah karşısında kendi acz ve fakrını bir itiraftır. Hem öyle bir itiraftır ki, kalbi kırık bir kul, bu kelimeyle Allah'ın huzuruna çıktığı ve "Allahım, bütün küçüklüğüm ve sonsuz ihtiyaçlarımla Senin huzuruna geldim. Dünya kadar ihtiyacım, o oranda da düşmanlarım var. İhtiyaçlarımın altında kalıp ezilmekten, düşmanlarımın kahrı altında inlemekten Sana sığınırım. Öyle

şeyler istiyorum ki Cennet dahi beni tatmin edemez. Ben ancak Seni bulmakla tatmin olur, Seninle doyarım.” der ve içini döker. Bu iç döküş karşısında Allah, rahmetiyle onun yüzüne gülüverir de bir anda hüznünü gamını siler götürür.

Cenab-ı Hakk karşısında acz ve fakrını hissetmek, duânın esasıdır. Fıtrattaki acz ve fakr duygularının harekete geçirilmesi duânın gayesi olduğu gibi, insanı duâya sevk eden de acz ve fakrdır. Gümüşhanevi Hazretleri’nin Hazreti Ali Efendimiz’den başlayarak kendi zamanına kadar yaşayan veli ve sofilerin dualarından ulaşılabildiklerini topladığı Mecmuatü’l Ahzab’daki bütün dualar, insanın içindeki sabit aczi ve değişmez fakrı itiraf edip ortaya döken birer belge mahiyetindedirler. Çünkü o muktedir, o çok şey yapmaya kadir dev şahsiyetler, hep aczlerinden, farklarından bahisler açmak suretiyle insanoğlunun gerçek halini ortaya koymuşlardır. Evet, insan ne kadar gür sesli olursa olsun, ne kadar hazineye sahip bulunursa bulunsun, ne büyük işler başarırsa başarısın, sonunda ölüme mahkumdur ve bundan kaçış yoktur. İşte önemli olan da bu hakikatin itirafıdır. Bu itirafı insana kazandıran hasletler ise imandan kaynaklanan acz ve fakr duygusudur.

Gerçek acz ve fakr makamına ermiş bir insan, Allah karşısında günahlarını da itiraf ederek af diler. Bu makamın mahrumları ise, görünüşte af dilerken bile pazarlık yapmaya kalkarlar ve bir sürü bahane üretirler. İtiraf bir boşalma, rahatlama, günahların ağırlığından kurtulma amelîyesidir. Netice itibarıyla büyük faydalara gebe olan itiraf hissi, başlanması zor bir yokuştur. Herkes ona cüret edemez. Ancak acz ve fakr temsilcileridir ki, onu hiç zorlanmadan ve gocunmadan kullanırlar. Tarihimizin altın sayfalarında sayısız itiraflar, itiraflarla dolu yakarışlar vardır.

Belhin eski kralı, tacını tahtını terk edip Allah’ı bulmak için yollara düşen İbrahim bin Ethem, yakarışlarını şöyle şiirleştirmiştir:

“Allahım, Sen ihsan ve lütuf sahibi, ben ise hatalarla doluyum, affet!

Senin hakkında zannım hep güzeldir, bana zannımla muamele et!

İlahi, bana azab etme zira, ben benden olanları hep itiraf ettim!

İnsanlar beni hep hayırlı zanneder, bense onların en şerlisiyim.

İlahi, asi kulun Sana geldi, günahını itiraf edip yalvarır,

Affedersen, bu Senin şanındandır, kovarsan merhameti bol kim vardır!?

İlahi, günahlarıma tevbe ettim, ihlasla hem kurtuluş ümidiyle,

Affını yağmur et yağdır, alınlarımızdan çekileceğimiz gün rahmetinle.”²⁸

Seher vakti Rabbisine yalvaran Abdülkadir Geylani'nin duası ise şöyle yankılanır:

“İlahi, melikler kapılarını kapattı, senin kapınsa isteyenlere hep açıktır. Yıldızlar kayboldu, gözler uyudu. Sevgililer birbirleriyle sarmaş dolaş oldu. Sen ise Senin yolunda olanların sevgilisisin. Yalnızlık vahşetini yaşayanların dostusun. Beni kapından kovarsan, kimin kapısına gideyim. Benden alakanı kesersen, kiminle alâka kurayım. Eğer bana azab edersen, azaba müstahakımdır. Eğer affedersen, bu Senin keremindedir. Arifler ihlasla sana yöneldi, Salipler rahmetinle kurtuldu. Günahkarlar gufranına yöneldi. Ey affı güzel olan Allahım, beni affının serinliğiyle, marifetinin tatlılığıyla zevklendir. Eğer ben bunlara ehil değilsem, Sen mağfiret ehlisin. Beni mağfiret et.”²⁹

28 Gümüşhanevî, Kulüb-u Dâria, s. 337

29 Gümüşhanevî, Kulüb-u Dâria, s. 55

HER ŞEY ÂCİZ VE FAKİR OLANIN HİZMETİNDEDİR

*İnsan, Şu kâinat içinde pek nâzik ve nâzenin bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünkü, o zaafın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, Şu mevcudât, ona musahhar olmuş.*³⁰

Abdülkadir Geylani hazretleri tarihimizin en büyük ışık şahsiyetlerinden biri. Alim ve velî. Tuttuğu yol, asırları aşarak günümüzde hâlâ varlığını devam ettirmektedir. Yüz binlerce, milyonlarca insan, o mübarek yoldan yürüyüp hidayete ulaşmaktadır.

1077 yılında İran'ın Geylan şehrinde doğdu. 1166'da Bağdat'ta vefat etti. Bağdatta mezheplerin fıkhına göre ders verdiği rivayet edilir. Fıkıh ilmiyle beraber, hassas bir kalbe ve tesirli bir yaşantıya sahiptir. Hak kapısının bekçisidir. Halkı Hak'ka davet eder. Hak için Hak'k'ı konuşur, Hak tarikını anlatır. Hak'k'ın davetçisidir. İnsanları nefesine değil, Hak'k'a itaate çağırır. Daha küçükten dikkat çeken bazı halleriyle, gelecekteki makamı görünmüŐü aslında. Bu hallerinden en meşhuru da Şu vakıadır: İlim iŐtiyakiyla bir kervanla Bağdat'ın yolunu tuttuğunda, kendisine kırk altın veren annesinin Şu nasihatini hiç unutmaz. "Oğlum sakın yalan söyleme!" Yolda eşkiya, kervanı soymak için hücum ederler. Ne var ne yok hepsini alırlar. Sıra Abdülkadir'e gelir. Adam sorar: "Üzerinde ne var" Abdülkadir cevap verir: "Kırk altın" adam inanmaz, alay ettiğini düşünür, diğer bir Őakiye gönderir. Ona da aynı cevabı verince, eşkiyabaŐına götürürler. EŐkiyabaŐı sorar: "Üzerinde ne var?" cevap yine aynıdır: Kırk altın. Bakarlar ki gerçekten de kırk altın var. Neden böyle yaptın dediklerinde, Abdülkadir, bütün eşkiyanın hidayetine vesile olan Şu cevabı verir: "Anneme yalan söylememeye

30 Sözlere s.327

söz verdim.” Eşkıyanın reisi ağlamaya başlar: “Ben bunca yıldır Allah’a verdiğim sözleri tutmuyor, vazifelerimi yerine getirmiyorum. Yazıklar olsun bana!” Ve tevbe ederek döner, giderler..

Acz ve fakr haline örnek olarak o büyük zatın şu halini de anlatmak yerinde olur. Kendisi anlatıyor:

On bir yıl kale burcunda oturdum. Cenab-ı Hakk’a, bana yedirmedikçe yememeye, içirmedikçe içmemeye ahdedtim. (Burada büyük şeyh, fakrın açık ve küçük bir pratiğini gösteriyor.) bir defasında kırk gün hiç yemedim. Kırk günden sonra birisi geldi ve azıcık yiyecek getirdi, bırakıp gitti. Çok acıktığımdan az kaldı yiyecektim ki “Allah’a verdiğim sözden dönmem” dedim ve sabrettim. Karnımdan bir ses “açım, açım” diye bağırmaya başladı. O sırada Şeyh Ebû Said Mahdûmî geldi. O da karnımdan gelen sesi duyunca “Bu nedir?” dedi. “Nefsimin ızdırıp sesi” dedim. “Bizim eve gel” dedi ve gitti. Ben gitmedim. Sonra Hızır geldi. “Doğru Mahdumî’nin yanına git!” dedi. Gittim, beni kapıda bekliyordu. “Gelmen için illa Hızır’ın mı söylemesi gerek!” diye azıcık dokundurdu. Evine girdim ve hazırladığı sofradan yedim. Sonra bana hırka giydirdi (vazifeye işaret). Sohbetlerime devam ettim.³¹

Kanaatimizce, Abdülkadir-i Geylani hazretleri vaaz kürsüsüne oturmadan önceki hayatında sık sık şehir dışına çıkarak, viranelerde kalmış ve yerden biten bitkilerden yiyerek hayatını idame ettirmiştir.

Bediüzzaman Hazretleri de içinin ızdırabını Allah’a arz ettiği bir yerde Abdülkadir Geylanî’yi şefaatchi kılarak şöyle der: “Allahım, günahlar dilimi tuttu, günahlarımın çokluğundan dolayı yüzüm yok Senin kapına gelmeye. Ve ben, Senin rahmet kapını, Şeyh Abdülkâdir Hazretleri’nin sesi ve soluğu ile çalıyorum..”

31 Molla Camî, Nefahâtü’l Üns Tercümesi, s. 715

İşte bu Büyük Veli'nin ders ve terbiye halkasında, çok nazlı ve ihtiyar bir hanımın oğlu bulunuyordu. O muhtereme kadın, bir gün oğlunu ziyarete gider. Bakar ki oğlu, bir parça kuru ve siyah ekmeği yiyor. Oğluna çok acır ve hemen Büyük Veli'nin yanına koşar. Bakar ki, Hazreti Gavs'ın önünde kızartılmış bir tavuk duruyor. Meseleyi anlayamaz ve sorar "Yâ Üstad! Benim oğlum açlıktan ölüyor; sen burada tavuk yiyorsun!"

Hazret-i Gavs tavuğa "Kum biiznillâh-Allah'ın izni ile ayağa kalk!" der ve o pişmiş tavuk, etleri ve kemikleriyle beraber toparlanarak ayağa kalkar. Sonra Abdülkadir Geylani Hazretleri döner o kadıncağıza der ki; Senin oğlun ne zaman bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin."³²

Yani demek ister ki; ne zaman senin oğlun da, aczini anlayıp ruhen inkişaf eder, kalbi nefesine, akli midesine hakim olursa, fakrını anlayıp Allah'tan şükür için nimet isterse, o da böyle nimetlere mazhar olur.

KİMSE ASLINI UNUTMASIN

Aczimizin mutlak olduğunu itiraf etmek, yani mahluk olduğumuzu kabul etmek Halik'ımın Kudret'inin mutlak olduğu sonucuna götürür. Ben âcizim demek Rabbim sonsuz Kudret sahibi. Ben mahlukum demek Sen benim yaratıcısın.. Halik'ımsın.. ben isteyenim demek Sen verensin.. ben fakirim demek sonsuz servet sahibi Sensin demektir.

Acz ve fakrımızı anlamanın en iyi yollarından biri aslımızı düşünmektir. İlk başlangıç itibarıyla babamız Adem aleyhisselam, toprak su karışımı bir çamurdan yaratılmış. Sonra da O'nun ne-

32 Gunyetü't Talibîn, s. 502

silleri bir damla sudan neşet etmeye başlamış. Biz insanoğulları, birer damla kirli suyun neticesiyiz. Allah, bu kirli suyu almış ve değerler üstü değerlere ulaştırarak, insan eylemiş, kendine muhatab kılmış, yeryüzünde halife yapmış ve tasarruf hakkı vermiş. Bütün bunlar detaylı olarak Kur'ân'da anlatılmaktadır. Bu ayetlerden bazılarını görelim: "Sonra onun neslini, önemsiz bir suyun özünden, menîden üretti."³³ Bu ayette, bir damla suyun sıfatı olarak kullanılan "mehîn" kelimesi, hor, hakir, kıymetsiz, değersiz, zayıf ve az şey demektir. Allah'ın, insanın temelini anlatmak için, bütün bu mânâları içine alan "mehîn" kelimesini seçmesi gayet manidardır. Kıyamet Suresi'nde Allah (celle celaluhu), insanın başı boş bırakılmayacağını hatırlattıktan sonra, nazarlarımızı aslımıza çeviriyor: "Onun aslı, atılan bir meni damlası değil miydi?"³⁴ diyor.

Allah'ı kabul etmeyip, O'na düşman kesilenlere ise şu tehdit ifade eden ihtarda bulunur: "İnsan şunu hiç görüp düşünmedi mi?:"Biz kendisini bir nutfeden yaratmışken, yaman bir hasım kesildi bize."³⁵ Bu ayetteki nutfe de, bir damla suyun diğer bir ifadesidir. Ancak, kelimenin kökü olan ne-ta-fe fiiline baktığımızda, biraz ayıplık, çirkinlik, bozukluk mânâsı da vardır. Buradan hareketle, o bir damla su, insanın utandığı, hoş görmediği, yüzünü buruşturduğu bir şeydir. Fakat insanın bakmak istemediği bu değersiz, hor hakir görülen sudan, birer sanat ve estetik harikası olan vücut ve simalarımız yaratılmıştır. Ahmet bin Hanbel'in Müsned'inde geçen şu hadis de, bu anlatılanları özetler mahiyettedir: Peygamber Efendimiz (sallallahû aleyhi ve sellem), bir gün avucuna mübarek tükürüğünü kor ve şöyle buyurur: Allah buyurdu ki; Ey adem oğlu, beni nasıl âciz bırakabilirsin, seni ben

33 Secde Suresi, 32/8

34 Kıyamet Suresi, 75/37

35 Yasin Suresi, 36/77

bunun (tükürük) gibi bir sudan yarattım. Sonra vücudunu düzelttim ve dengeli hale getirdim. Yeryüzünü senin için sakın ve güvenli kıldım..."³⁶ İşte insanoğlu bir aslına bir de şu anki haline bakmalı, küçüklüğünü, hakirliğini hatırlayacağı aynı anda Allah'ın kendisine verdiği değeri seyretmeli ve şükürle iki büklüm olmalıdır.

Aslımız deyince, aklımıza geldi: Yaşanmış bir hadise var. Bu hadiseyle belki bir damla suya inmeyeceğiz ama toplum hayatında hep hatırlamamız gereken başka bir aslı hatırlatmada bulunacağız:

On sekizinci asrın başlarında İstanbul'dayız. Avcı Mehmet diye bilinen Sultan Mehmed'in annesi Turhan Sultan, İstanbul'da bir gezintiye çıkar. Bir ara bugünkü Unkapanı Köprüsü'nün Galata'ya varan ucundaki Azap Kapı'ya da uğrar. Oradan Galata tarafına geçmek isterken Sokullu Mehmet Paşa Camii'nin bulunduğu yerde bir kızcağzın oturmuş, gözyaşı döktüğünü görür. Yaklaşır, bakar ki, çocuğun önünde kırılmış bir testi var.

Şefkatle seslenir:

Yavrucuğum niçin ağlıyorsun, boşuna gözyaşı dökme. Kırılan testi olsun. Sil gözünün yaşını. İşte sana testinin parası. Hemen yenisini al.

Kızcağzı yaşlı gözlerini silerek baktığı Turhan Sultan'a titrek sesle cevap vermeye çalışır:

Ben der, testi kırıldığı için ağlamıyorum. Sabahtan beri iplik gibi akan subaşında bekleyip de doldurduğum testinin suyunu hizmetçilik ettiğim eve götüremeyecek kadar beceriksizlik gösterdiğim için ağlıyorum.

Turhan Sultan bu cevaptan çok memnun olur. Orada kızcağzın kim olduğunu soruşturur. Ana-babadan yetim bir öksüz olduğunu,

hayırsever bir ailenin yanında karın tokluğuna hizmetçilik ettiğini öğrenir. Hemen gidip kızcağızı aileden ister, saray terbiyesine alır.

Fevkalâde bir öğrenim kabiliyetine sahip olan öksüz kızcağız, kısa zamanda inkişaf eder, her konuda sarayda örnek bir hanım haline gelir. Öylesine itibar kazanır ki, onu hayırseverin evinden alıp saraya getiren Turhan Sultan, padişah hanımı olmaya bile layık görür ve nitekim Sultan İkinci Mustafa ile evlendirir. Böylece Saliha Hanım, Saliha Sultan unvanını alır, Hanım Sultan olur.

Aradan geçen zaman içinde dünyaya getirdiği oğlu Birinci Mehmet'in de padişah olması sebebiyle bu defa da Saliha Sultan'lıktan yükselir Valide Sultan olur.

Ne var ki, Saliha Sultan, Valide Sultan'lığa terfi ettiği halde geçmişini asla unutmaz. Öksüzlüğünü, hizmetçiliğini, hatta kırdığı testinin başında ağlarken elinden tutulup da böylesine eşsiz bir mevkie çıkışını düşünür daima...

Bir gün çevresiyle birlikte testisini kırdığı, başında gözyaşı dökerken elinden tutulup da saraya getirildiği yere gider. Sessizce yine gözyaşı dökmeye başlar. Meraklananlar sebebini sorarlar. O da geçmişteki olayı onlara açık seçik anlattıktan sonra emrini verir:

Testimin kırıldığı bu yere öyle bir çeşme yapılsın ki, asırlar geçsin; ama çeşmenin suyu bitmesin, sanatı gözden düşmesin. Testisini kıran kızlar bir daha dolduramam diye gözyaşı dökmesin. Su bol aksın.

Sonra ne mi olur? Öylesine bir sanat eseri büyük çeşme yapılırsa ki, aradan asırlar geçer, çeşme halen sanatındaki eşsizliği korumakta, çevreye de su hizmeti vermektedir.

Unkapanı Köprüsü'nün Karaköy başında Sokullu Mehmet Paşa Camii'nin yanındaki çeşmeyi bugün olanca ihtişamıyla görmeniz mümkündür. (Zaman Gazetesi, Ahmed Şahin, 19 Mart 2001)

Bir damla sudan yaratıldık. Pek çoğumuz itibariyle taş toprak işleriyle meşgul olduk, olmak zorunda kaldık. Zenginsek, ya bir iki fidanla, ya birkaç yumurta, limonla ya bir salkım üzümle ya da kazma kürekle başladık işe. Bazen sürprizlerle, ekstra lütuflarla Allah, çalışmalarımıza şevk verdi. Bazen ümitsizliğe kapıldığımız oldu. Ama belli bir yere, hatırı sayılır bir makama geldikten sonra geriye dönüp baktığımızda ne lütuflarla karşılaşmışız. İşte o zaman acz ve zaafımıza, fakr ve ihtiyacımıza Allah'ın verdiği atıyyeleri tahdis etmenin tam zamanıdır.

ACZ VE FAKRIN İRADEYLE BESLENMESİ

Ebu Hureyre'den rivayet edilen bir hadis-i şerif'te Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyorlar: *“Kuvvetli mü'min, zayıf mü'minden daha hayırlı ve Allah'a daha sevimlidir. Fakat hepsinde de ayrı ayrı hayırlar vardır. Sana (ebedi hayat adına) menfaatli olan şeylere karşı hırs göster. Acze düşme, Allah'tan yardım iste! Bir bela ile karşılaşarsan, “şöyle yapsaydım böyle olmazdı, keşke böyle yapmasaydım..” deme. Aksine de ki; “Allah'ın taktiridir. O, istediğini yapar.” Böyle dersen, şeytanın işini kolaylaştırmamış olursun.”*³⁷

Hadisten anlaşıldığı gibi, insan, kuvveti ve sebepleri olduğu müddetçe acze düşmemeli, iradesini kullanmalı, kuvvetin ve sebeplerin bittiği yerde de Allah'tan yardım dilemeli ve Rahmetine iltica etmeli...

Acz ve fakr, ancak iradeyi hakkıyla kullandıktan sonra hakıyla anlaşılabilir. Peygamberler başta olmak üzere bütün büyük zatları biz iradelerini kullanarak acz ve fakr ilanında bulunurken görüyoruz. Yoksa iradeyi kullanmadan acz ve fakrdan bahsetmek, sadece laftan ibaret kalır ve bu durum insanı tembelliğe, kolay-

37 Müslim, Kader 34, (2664)

cılığa, hazırcılığa ve dilencilığe alıştıırır. Zaten buna acz denmez. Bu bir şikayettir. Türkçedeki ifadesiyle âcizlenmedir. İnsanlara el açmaya götürür.

İnsanda iki türlü acz ve fakr vardır: Birincisi, ıztırârî. Yani doğuştan var olan, ne müminin ne de kafirin kaçması mümkün olan türü. İkincisi, ihtiyârî (iradî). Bu da iki ilme bağlıdır. Birincisi, Allah'ı bilmeye, ikincisi, insanın nefsini bilmesine. Bu iki ilimle ulaşılan acz, aynen kuvvet olur, fakr da aynen zenginlik olur. Ve işte o zaman insan, esas saadet ve mutluluğu yakalar. Bu tür acz ve fakrda belki insanların sayısınca farklılık ve çeşitlilik vardır.³⁸

Çaresi olan şeylerde acze düşmek tembelliktir. Tembellikle geçirilen hayat, hayat değildir. Bu durumda yapılacak şey, sebeplere riayet etmek, çareleri araştırmak ve çalışmaktır. Çaresi olmayan şeylerde acze düşmek ise bir sızlanmadır ve insanı Allah'ı insanlara şikayete kadar götürür. Neden şöyle olmuyor da böyle oluyor diye kaderine taş atar. bu durumda yapılacak şey ise, kadere rıza gösterip tevekkül etmektir. Yersiz hüzünlenmeden de yersiz gamlanmadan da, tembellikten de çaresi olup sebeplere riayet edilmeyen, çaresi olmayıp sızlanmaya sebebiyet veren aczden de Peygamber Efendimiz, Allah'a sığınıyor.³⁹ Bu hakikatleri bir de Bediüzzaman'ın edebi ifadelerinden dinleyelim:

Ger (eğer) istersen hayatı, çareleri bulunan şeyde acze yapışma.

*Ger istersen rahatı, çaresi bulunmayan şeyde ceza'ya (sızlanmaya) sarılma.*⁴⁰

Birinci satırdaki aczin sahibi, hadiste buyurulduğu üzere, "hevasına tabi olup, Allah'tan hiç olmayacak şeyler temenni eden (kuruntulara giren) dir."⁴¹

38 İbni kayyim el Cevziyye, Tarıku'l Hicreteyn, s. 11

39 Buhârî, Cihad, 25

40 Sözlere, Lemeât

41 Müslim, Kader 34, (2664)

ACZ ÜMİTSİZLİĞE, FAKR ZİLLETE DÜŞÜRME MELİ

Acz u fakr yolu itibâriyle şevk, hizmette fütur getirmeme, ye'se düşmeme; mâruz kalınan, en kötü, en çirkin gibi görünen durumlarda bile, Cenâb-ı Hakk'ın bir eser-i rahmeti var olabileceği mülâhazasıyla buruk, hüznü fakat ümitli bir bekleyiş ve Allah'a karşı fevkalâde güven içinde bulunma "İnsan-ı Kamil" olmanın biricik yoludur.

M. Fethullah Gülen

İnsanın iç dünyasında acz ve fakr, birer ümitsizlik kaynağı olabilir. Fakat, bu kötü akıbetten bizi imanımız dinimiz kurtarıyor. İmanımız bize diyor ki, aczinizi fakrınızı Allah'ın rahmet ve kudretine merdiven yapın çıkın. Bakın ne zenginlikler göreceksiniz oralarda. Böylece iki büyük yara, birden iki büyük şifahane haline gelir. Ümitsizlik değil ümit fıskırır o şifahaneden.

Acz ve fakr, sosyal hayatta da müthiş bir harekete geçirici güce sahiptir. Acz ve ihtiyaç içinde yaşayan halk, hep çare arama gayreti içerisinde. İhtiyaç, medeni gelişmelerin anahtarıdır. Müslümanlar olarak, iki-üç asırdır ihtiyaç, fakr u zaruret içerisindeyiz. Belki üç asırdır başka milletlerin sultası, kültürel baskısı, teknolojik işgali altında bulunduk/bulunuyoruz. Elbette bunların hiç birini biz acz ve fakr ile telif edemeyiz, Allah'ın insana bahşetmiş olduğu o ulvi sıfatlarla yorumlayamayız. Yani âciziz, fakiriz ne yapalım deyip, şu anki perişanlığımızın üstüne yatamayız. Bütün bunlar biz Müslümanların kusurudur. Çünkü, biz dünyaya meyledince dünya bizden kaçtı. Biz rahat bir hayatı hedefleyince, elimizdeki hayattan da olduk. Dünya malına hırs gösterdik, hasaretle karşılaştık. Düşmandan korktuk, korktuğumuza uğradık, düşmanlarımız tarafından ezildik.

Ancak, bu fakr u zaruret, bu müthiş ezilmişlik, bizim için bir ümitsizlik değil. Aksine bu geri kalmışlık, ümidimizi kamçulamakta, bizi arayışlara sürüklemektedir veya öyle olmalıdır. Ta ki, hali hazırda bulunan acz ve fakrımızı olumlu hale getirip, onlardan derilmesi gereken meyveleri drebilelim. Sosyolojik tesbitler de geleceğin en avantajlı insanların, bugün ikinci, üçüncü dünya diye isimlendirilen milletler olduğunu ve geleceği onların inşa edeceklerini söylemektedir. Neden? Çünkü, şu anki üstün milletler artık geleceklere son noktaya gelmişler. Çıkacakları zirveye çıkmışlar. Daha yukarıda bir şey göremiyorlar. Acz ve fakr nedir bilmiyorlar. Küçüklüklerini, zayıflıklarını unutmuş görünüyorlar. Halbuki zayıf ve fakir halklar, ulaşabilecekleri çok zirveler görüyorlar önlerinde. Onları bekleyen daha güzel, daha coşkulu bir hayat var ilerde. Acz noktalarını, ihtiyaç unsurlarını iyi tesbit etmişler. Bu ihtiyaçlar, onları geleceğe bakmaya zorluyor. Ve onlar geleceğin planlarını yapıyorlar.

İNSAN HEP ÂCİZ VE FAKİRDİR

İnsan, kâinatın ekser envâna muhtaç ve alâkardır. İhtiyâcâtı âlemin her tarafına dağılmış; arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî Cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeye müştak olduğu gibi, Cemîl-i Zülcelâli de görmeye müştaktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi; berzaha göçmüş yüzde doksan dokuz ahbabını ziyaret etmek ve firâk-ı ebedîden kurtulmak için, koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir mahşer-i acaip olan âhîret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp âhîreti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına ilticaya muhtaçtır.⁴²

42 Sözlür, 319

Aslında insan, kendi acz, fakr ve ihtiyacını iman şuuruyla görüp sezemese bile, bir realite olarak o hep âciz, fakir ve muhtaçtır. Cenâb-ı Hak onun bu tabîî durumunu hatırlatma sadedinde şöyle buyurur: **“Ey insanlar, siz hepiniz Allah’a muhtaçsınız; Allah ise, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan bir Ganiyy** (Kimseye ihtiyacı bulunmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Zengin) **ve Hamîd’dir** (Her türlü hamd ve övgüye lâyık olandır.)⁴³

Allah’a nasıl muhtaç olduğumuzu düşünecek olursak; biz başta yoksuk, Allah bizi var etti. Bize bir şekil ve ruh verdi. Bir damla sudan yaratıp bize göz verdi, kulak verdi. Bizi bedenimizle ve iç dünyamızla en güzel şekilde yarattı. Bunları bize veren Allah, bizi aç susuz bırakmadı. Midemizin ihtiyacı olan ekmeği, suyu verdi. Vücudumuzun ihtiyacı olan uykuyu ihsan etti. Çalışmak için güç bahşetti. Yani biz neye sahipsek hepsi Allah’tan geldi. Neye muhtaçsak hepsini Allah gönderdi. O zaman gerçekte ‘bizim’ diyebileceğimiz hiçbir şeyimiz yoktur. Her şey O’nundur. Bundan sonra elde etmek istediğimiz şeyleri de yine O’ndan isteriz. Yağmur yağmadığında O’na el açtığımız gibi, hastalandığımızda da yine O’na müracaat eder şifa talebinde bulunuruz. Demek ki biz hep âciz ve fakiriz, yani gücü olmayıp isteyeniz, Allah ise en büyük, en zengin ve bol bol ikram edendir..

Evete, biz var oluncaya kadar Allah’a muhtaç idik, bundan sonra da O’na muhtacız. İşte fakirliğin özü budur. Biz hep küçüktük ve gücümüzü Allah’tan alıyorduk, bundan sonra da küçük kalaçağız ve hep Allah’a dayanmakla güç sahibi olacağız.

Bazı çarpık fikirsizlik akımlarının iddia ettiği gibi, insanın gayesi ilah olmak değildir. O hep kul olarak kalıp kulluğunu idrak edecek, küçüklüğünün şuru içinde Allah’ın büyüklüğüne güvene-

43 Fatır Suresi, 35/15

cek ve sınırlı bir güce sahipken sınırsız güce erişecektir. Eğer haşa ilah olabilecek biri vardıysa o da Peygamberimiz olurdu. Fakat O insanların en güzeli, en şerefli bile, kulluğunu peygamberliğinin önüne çıkarıyor ve “ben Allah’ın kulu ve resulüyüm” diyor, hep bunu haykırıyordu. Biz de şehadet kelimelerini okurken, hep bu ifadelerle okuyoruz. Evet kulluk, insanın acz ve fakrını en iyi aksettiren bir kelimedir.

Bediüzzaman’ın insanı ve kendisini tahlil ettiği bir yerde şu çarpıcı ifadelerine kulak verelim: “Ey insan senden sana yalnız kusur ve günahların vardır. Onun ötesinde senin sahipleneceğin hiçbir şey yoktur. Çünkü iyilik, hayır ve güzellik adına ne varsa hepsi Allah’tandır.”⁴⁴ İnsanın bu yanını ifade sadedinde şu ayet bize ne güzel ışık tutar: “Ey insan! Sana gelen her iyilik Allah’tandır. Başına gelen her fenalık ise nefsendendir.”⁴⁵

Acz ve fakr insanı, asla kendisine güvenmez, güvendiği sadece Allah’tır. Dayanağı Allah olduğu gibi, nefesine uyup düştüğünde de elinden tutacak yine Allah’tır. O hep kendi kusurlarını araştırmakla meşgul olduğundan başkalarının günahlarına bakmaya vakit bulamaz. Gözünün önünde hep kendisi vardır. En ufak kusurları bile, kendisi için birer büyük dağ gibidir. Bu dağı eritmek için de o hep Allah’a sığınır, O’ndan af diler.

İnsan o kadar güçsüzdür ki, bir mikroba yenilir. Görünmeyen bir mikrop insanın vücuduna girer, hastalık yapar, koca koca gövdeli insanları yatağa serer, aylarca hastanelerde yatmaya mahkum eder.

Nemrud, Hazreti İbrahim zamanında yaşamış, kibirli ve azgın bir adamdı. Allah’a karşı geliyor, Peygamberi kabul etmiyor, büyüklük taslayıp duruyordu. Allah da ona ne kadar küçük ol-

44 Mesnevî-i Nûriye, s.66

45 Nisa Suresi, 4/79

duğunu bir ibretlik hadiseyle gösterdi. Ona bir sinek gönderdi. Sinek Nemrud'un burnundan içeriye girerek beynini karıştırdı. are bulamayan bu asi ve kendini beğenmiş adam, o müthiş baş ağrularından, beyin sancılarından ancak başını ezdirerek kurtulabildi ve tabi ki sadece bu dünyadan kurtulmuş oldu. Ahirette ise hali malumdur. Evet, insanın dünyadaki gücü ne kadar büyük olursa olsun, netice olarak o hep güçsüz ve fakirdir. Çünkü ne kadar yaşarsa yaşasın bir gün ihtiyarlık belini bkecek ve ölüm denilen korkulan son, alıp onu Din gnnn sahibi Allah'a götürecektir.

ACZ VE FAKRIN GÜCÜ

İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve, imanın kuvvetine göre, hâdisâtın tazyikatından kurtulabilir. "Tevekkeltü alâllah" der, sefine-i hayatta kemâl-i emniyetle, hâdisâtın dağlarvâri dalgaları içinde seyran eder.⁴⁶

Acz ve fakr, imanın önemli bir yanıdır ve öyle de olmalıdır. İnsan imanının kuvveti ölçüsünde fakr ve acz duygusunu yaşar ve onu tabiatının bir buudu haline getirir. İşte o zaman insan, tamamıyla Allah'a dayanmış, O'nun kuvvetini ve zenginliğini arkasına almış demektir. Biz bu söylenenleri şu sözlerle ifade ederiz: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh." Yani "hayır işlemeye de kötülüklerden korunmaya da bizim gücümüz yetmez, ancak Allah'ın yardımıyla biz bunları yapabiliriz."⁴⁷

İnsan, İman nuruyla zelil ve fakir ve âciz hayvanların sırasından çıkar; za'fının kuvvetiyle, aczinin kudretiyle, kulluğunun sağlamlılığıyla, kalbinin aydınlığıyla, aklının o müthiş itikadiyle, yüzünde hilafet ve hâkimiyetin zirvesine yükselir. Hattâ, acz ve fakr, ihtiyaç ve akıl onun düşmesine sebep iken, iman sayesinde yükselmesine vesile olur."⁴⁸

Evet, bir insanın hem akıllı olur hem de aklın gereği olarak Allah'a inanmazsa, o akıl, insana azab olur. Zaten âciz bir varlık olan insan, eğer imanla aczinin mahiyetini kavrayamazsa, o acz onun için bir zillet olur. İhtiyacını, imanıyla nereden isteyeceğini idrak edememiş insan, ihtiyaçlar altında ezilir kalır. Sadece iman sayesinde ki, ihtiyaçlarını verebilecek bir Zat'a dayanmış olur.

46 Sözlür, s.314

47 Tâcu'l Arûs, 5/103

48 Mesnevî-i Nûriye, s.25

Dolayısıyla insan, ancak Allah'a imanla, kendindeki bu kuvvet kaynaklarının farkına varıp değerlendirebilir.

Aczini anlayan bir topluluk, Allah tarafından hep üstün kılınır. Kur'ân'da Allah şöyle buyurur: **“Sayı bakımından nice az topluluklar vardır ki, Allah onları kendilerinden kat kat fazla milletlere karşı üstün kılmıştır.”**⁴⁹

Peygamberimiz, ilahi hitaba muhatap olduğu ve nübüvvetle serfiraz olduğunda tek başına idi. Üç, beş derken üç yılda sayıları kırka ulaştı. Üç yılda kırk insan, çok az demektir. Fakat, peygamberimizin etrafında halelenen bu ilk Müslümanlar, kendi küçüklüklerini öyle anlamış ve kabul etmişlerdi ki, bu sayede Allah'ın gücünü arkalarına almışlar ve en aşılmaz problemleri, en çetin imtihanları aşmışlardı. Bedir savaşında Müslümanların sayısı 314 idi. Düşmanın sayısı ise kendilerinin üç katından fazla idi. Yani yaklaşık 1000 kişiydi. Allah öyle yardımlarda bulundu ki, meleklerle orduyu destekledi ve kısa zamanda Müslümanlar galip geldiler. Böylece yukarıdaki ayette geçen hüküm ortaya çıkmış oluyordu. Evet, insan ve toplum ne kadar aczini anlarsa o oranda Allah'a dayanır. Ne kadar Allah'a dayanırsa o nisbette muvaffak olur, galip gelir.

Burada biraz uzaklara gidip Mute Savaşını hayalen seyredelim: Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem, Şam taraflarında yaşayan ve Bizanslılara tabi olan Cassanilere bir elçiyle mektup göndermişti. Mektupta, Cassanilerin hükümdarını İslâm'a davet ediyordu. Fakat, hükümdar İslâm'ı kabul etmediği gibi elçi Haris bin Umeyr'i de şehid etti. Bu davranış, cezası verilmesi gereken bir davranıştı. Bu yüzden de Allah Resûlü, üç bin kişilik bir ordu hazırladı. Komutan olarak Zeyd bin Harise'yi tayin etti. Ona bir şey olursa yerine

49 Bakara Suresi, 2/249

Hazreti Ali'nin kardeşi Cafer'in, ona da bir şey olursa Abdullah bin Revaha'nın komutan olmasını istedi. Üçüncü komutanın şehid olması durumunda ise, Allah'ın kılıçlarından bir kılıcın ordunun başına geçmesini tavsiye etti. Demek ki, bu savaş çok çetin geçecekti. Allah Resûlü, mucizevi bakışıyla olacakları görmüştü. İslâm ordusu yola çıktı. Şam yakınlarındaki Mute kasabasına yaklaştıklarında birden yüz bin kişilik bir orduyla karşı karşıya kaldılar.

Ne yapacaklarını düşündüler. Kendileri üç bin kişi iken düşman ordusu yüz bin kişi idi. Cassaniler, Bizans ve müşrik Arapları da yanlarına almışlardı. Üçüncü komutan olarak seçilen Abdullah bin Revaha, acziyle dayandığı güç kaynağını hatırlatan çok etkili bir konuşma yaptı: "Biz, buraya şehitlik arzusuyla geldik. Biz insanlarla ne sayımızla savaşıyoruz, ne kuvvetimizle, ne de çokluğumuzla. Şimdi iki faziletten birini kazanmak üzere benimle beraber hareket edin: Ya kazanır muzaffer oluruz, ya da ölürüz şehid oluruz."

Savaş başladı. Çok kısa sürede sayı farkı kendini gösterdi. Üç komutan da şehid oldu. Fakat öyle ustaca manevralar yapıldı ki, dördüncü komutan Halid bin Velid, orduyu darlıktan kurtarmak ve tekrar taarruz etmek için geri çekildiğinde şehid sayısı üç komutan da dahil on iki kişiydi.

Uhud savaşında olduğu gibi bu savaşta da Allah Resûlü salallahu aleyhi ve sellem, düşmanı takib için ikinci bir ordu daha gönderdi. Fakat, Şam halkı artık savaşma isteğinde değillerdi ve dağılmışlardı. Bu ikinci orduyla Müslümanların Şam tarafındaki kuvveti ve itibarı daha da arttı.⁵⁰

Normal şartlarda üç bin kişinin, yüz bin kişiyle savaşması teknik açıdan imkansızdır. Neticede, bir ordunun tamamen sahne-

50 Büyük İslâm Tarihi, s.507, Çağ Yayınları

den silinme ihtimali vardır. Fakat, Abdullah bin Revaha gibi bir komutanın aczini kudrete bağlamış edalı konuşması, gerçek gücü hatıra getirince, bu imkansızlıklar birden aşıldı ve Allah'ın izniyle neticede zafer kazanıldı. Belki, önceki zaferler gibi büyük bir zafer olmadı ama sayı oranlaması ve sadece on iki Müslümanın şehid olduğu düşünülünce bu da büyük bir zafer sayılır.

Yavuz Sultan Selim, sert görünümlü, heybetli, iri vücutlu bir hükümdar olmakla beraber, dindarlığı, Allah'a ve Resûlüne bağlılığı, bu konuda iddialı olan birçoklarını geride bırakırdı. Tam sekiz yıl at üstünden inmemiş, fetihten fetihe yürümüş, Allah namını ve O'nun Resûlü'nün ismini/yadını dünyanın her tarafına yaymaya azmetmişti. Kararlıydı, cesurdu ve hepsinden de önemlisi imana dopdoluydu. Mısır'a doğru yol alırken, çölde birden atından inmiş, yaya yürümeye başlamıştı. Vezirler merak etmişler, "Sultanım, neden ata binmiyorsunuz?" demişlerdi. O koca sultan ise şu cevabı vermişti: "Allah Resûlü önümde yaya yürürken ben nasıl ata binerim!" Evet, o bir taraftan dünyayı iki padişaha az görüyor, diğer taraftan da acz ve fakrının idraki içinde Allah'a inkiyadını, Resûlü'ne bağlılığını her haliyle ortaya koyuyordu. O çetin Sina Çölü'nü geçerken de Allah onu yalnız bırakmıyor, Peygamberini ona rehber olarak gönderiyor ve gösteriyordu.

Suriye ve Mısır'ı fethedip Kölemenler devletini yıktıktan sonra mukaddes emanetler ve "Müslümanların halifesi" unvanı kendine geçmişti. Artık camilerde hutbeler Yavuz Sultan Selim adına okunuyor ve kendisinden "Hakimü'l-Harameyn" (Mekke ve Medine'nin hakimi) diye bahsediliyordu. O, bu "Hâkimü'l-Harameyn" ifadesini kutsal yerlere saygıyla ve kendi küçüklüğüyle bağdaşmaz bulmuş, "Hâdimü'l-Harameyn" (Mekke ve Medine'nin hizmetkârı) olarak değiş-tirmişti. Mukaddes şeylere karşı bu kadar hassas, kendi hakirliğini bu derece müdrikti. Yavuz Sultan Selim "şir-pençe (arслан pençesi)"

denen ve o devirler için öldürücü olan bir hastalığa yakalanmıştı. Bu hastalık kendisini iyice yatağa düşürdüğü bir sırada Yavuz'un sohbet dostu Hasan Can artık yapılabilecek fazla bir şeyin kalmadığını anlatmak için, "Efendimiz! artık Allah'la beraber olmanın zamanıdır" deyince, Koca hükümdar kendisini, "Sen bizi şimdiye kadar kiminle sanırdın hey Hasan Can?" diye paylamıştı. Tam bir teslimiyet içerisindeydi ve yıllarca Allah'ın gücünü yanına alarak zaferden zaferden koşmuştu.

İşte bu büyük hükümdar, iki yıl süren, önemli savaşlara sahne olan, büyük zafer ve kazançlar elde edilen Suriye ve Mısır seferinden dönüşte ikinci vakti bugünkü Üsküdar'a gelmişti. Bütün beylere, paşalara emir verdi ki, gece oluncaya kadar Üsküdar'da kalınacak, karşıya karanlık basınca geçilecekti. Bazı yetkililer gündüzden geçilmesini daha uygun bulduklarını, geceyi beklemenin niçin gerekli görüldüğünü sormak cesaretinde bulundular. Padişah da açıklama büyüklüğü gösterdi: "Bütün dünyada yankı uyandıran büyük bir zafer, şan ve şerefle dönüyoruz. Gündüzün İstanbul'a geçtiğimiz takdirde halk büyük bir karşılama yapacak, tezahüratta bulunacaktır. Bu da nefsimi bir gurur getirebilir. Bundan Allah'a sığınırım. Buna meydan vermemek için payitahta gece geçeceğiz!"

İşte küçüklüğünü idrak etmiş insan ve işte Allah'ın ona bahsettikleri...

İKİ YARA: ACZ VE FAKR

Allah'a ve ahiret gününe inanmayı anlattığı ve acz ve fakrın sırlarını, pek çok risalede özellikle de orada anlarsınız ⁵¹dediği Yedinci Sözde Üstad Hazretleri, asker misaliyle insanın psikolo-

51 Barla Lahikası, s. 371

jisini ortaya dökmekte ve bu iki inancın temel dinamiklerini sıralamaktadır. Evet, Bediüzzamanca yaklaşımla, insan bir askerdir. Uzun bir yolculuğa ve mücadeleye çıkmıştır. Ruhlar aleminden başlayıp, anne karnından geçip, çocukluk, gençlik ve yaşlılıktan sonra ahirete uzanan ve ebediyen devam eden yolculuğa.. yokuşları çok, geçitleri yok, mücadelelerle dolu, çetin mi çetin bir yolculuğa.. işte bu yolculukta insanın kullanacağı metodlar, malzemeler ve prensipler vardır. Bediüzzaman'a göre bunların en önemlilerinden iki tanesi de acz ve fakrdır. Aslında bir asker için iki derin yara mahiyetinde olan acz ve fakr, Allah'a ve ahirete iman gibi iki büyük tılsım ve ilaç sayesinde, birden insanı en büyük derecelere ulaştırmakta ve insana şefaathçi olmaktadır. Evet, iki büyük yara iman sayesinde merhem haline gelmiş, zehirken panzehir olabilmektedir. Tabi, imanın derecesine göre..

Acz, 'ol' deyip emir verdiğinde, birden her şeyi yaratıveren bir güç sahibinin huzurunda en büyük şefaathçidir. Böyle güç sahibine dayanan birinin kimden korkusu olabilir ki! Korku şöyle dursun, başına en büyük belalar da gelse "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn = Biz Allah'tan geldik, yine Allah'a döneceğiz"⁵² der ve sarsılmadan yoluna devam eder. Teslimiyet buudlu bu acz anlayışına şu hadise ne güzel misaldir:

Orta Asya'nın kapılarının açılıp, eğitim gönüllerinin, hicret sevdalılarının oralara akın ettiği günlerde, büyük bir coşku yaşanmış, her iki taraf da, yani Türkiye'den giden muhacirler de Orta Asya'da o muhacirleri karşılayıp, onlara kucaklarını açan ensar da bayram sevinciyle dolup taşmışlardı. Bu bayram günleri devam ederken, üç-beş sene sonra bir yerde kısmi olarak muhalif rüzgârlar esmeye başlamış, insan tabiatındaki kıskançlık

52 Bakara Suresi, 2/56

ve fitne marazı hortlamış ve bu gönül mimarlarının aleyhine propagandalar başlatılmıştı. Mevcut yükseliş durmuş, okullar kapatılmış ve insanların huzuru adına yollara dökülenler için uzun bir zaman sayılacak bu duraklama dönemi, hem yerli kardeşlerimiz için hem de asrımızın muhacirleri için ızdırıp dolu bir dönem olmuştu. İşte bu zor günlerde bir olay bahane edilerek hapse atılanlar da vardı.

Bunlardan biri de Namık kardeşimizdi. Bir buçuk sene yatığı hapiste çok sıkıntı çekmiş, kendisinin anlatmak istemediği nice işkence dolu günler geçirmişti. Olanları anne babasına haber vermemişti. Hatta onlar durumu sezmesin diye de hanımını ve çocuklarını İstanbul'a göndermiş ve sanki bulunduğu ülkeden telefon ediyorlarmış gibi memleketiyle görüşmelerini tenbih etmişti. Tam bir buçuk sene böyle idare etmişler fakat hiç şikayet haline girmemişler ve gevşeklik de göstermemişlerdi. Yaptıkları hizmetlerin doğru, yürüdükleri yolun yanılmaz olduğunu biliyorlardı. Gelenin Allah'tan geldiğini ve bu dünyanın baki olmadığını, çekilenlerin bir gün mutlaka mükâfatlandırılacağını bilerek Allah'a teslimiyetlerini arz etmişlerdi. Acz ile teslimiyetini Allah'a arz etmeyen, elbette böyle sıkıntılara katlanamaz. En büyük güce dayanmayan, en küçük sıkıntılara dayanamaz. Allah, acz içindeki teslimiyetlerinin mükafatının bir kısmını ona dünyada da göstermişti. Bir buçuk sene hapiste kaldıktan sonra çıkmış, zeminin kalmasına müsait olmadığı o ülkeden ayrılmış ve başka bir diyarın, Afrika kıtasının yolunu tutmuştu. Öyle ya, Allah'a dayanan bir acz kahramanı için bütün dünya bir bahçe gibidir. Bir yerde gezmesine müsaade etmezlerse, gezecek başka çok yer vardır.

Evet acz, Allah'ı tanımış zatlar için büyük bir lezzet olmuştur. Hem öyle lezzet olmuştur ki, kendi kuvvetlerinden istifa edip

tamamen Allah'a sığınmışlar ve acz ile fakrı kendilerine şefaathçi yapmışlardır.

Bediüzzamanca yaklaşımımıza devam edecek olursak, fakr ve ihtiyaç içinde olma, mahiyetini bildikten sonra insanoğlu için bir şereftir. Çünkü ihtiyacı olan, ihtiyacını karşılayabilecek birine yönelir. Sonsuz sayıda ihtiyacı olan ve bu ihtiyaçlarının sonsuza kadar karşılanmasını arzu eden insan ise, ebediyen bu ihtiyaçlarını karşılayacak bir Cevad ve Kerim'e ihtiyaç duyar ki, O da Allah'tır. Bu sebeple kamil insanlar, fakrı kendilerine bir iftihar vesilesi bilerek onunla, iştahla yemek yiyen bir insan gibi meşgul olmuşlardır. Adeta fakrı kendilerine bir kimlik kabul etmişlerdir. Bu kimliğin ifadesi olarak, bugün bazı büyüklerimizden de işittiğimiz gibi kendilerinden hep fakir diye bahsetmişlerdir.

Acz ve fakr iki derin yara olmasının yanı başında aynı zamanda Allah'ın varlığına ve birliğine birer delildirler. Sadece insanda değil her şeyde acz ve fakr vardır. Bediüzzaman'ın ifadeleriyle "Zerrelerden tut ta seyyarelere kadar ve nakışlardan şemslere varıncaya kadar her şey, zatında, hakikatında sabit olan acz ve fakrın lisan-ı hâliyle Sani'in vücûb u vücûdunu ilan eder."⁵³

Evet, atomlardan galaksilere kadar nakış nakış bütün varlık, yaratılışında var olan âcizlik ve fakirlik, muhtaçlık ile Allah'ın varlığına, birliğine, kimseye muhtaç olmadığına ve her şeyin O'na muhtaç olduğuna delildir. Hatta hiçbir şey olmasa, sadece insanın acz ve fakr yönünü ele alsak bile Allah'ın varlığına yeterli delil bulmuş sayılırız. Evet, acz ve fakr, Allah'ın varlığına birer delildir. Zira insan gayet âcizdir. Sonsuz denecek derecede fakirdir. Pek çok şeye muhtaçtır. Düşmanı ve ihtiyaç duyduğu şeyleri saksak bitiremeyiz. Bir vadi dolusu altını olsa, ikinci

53 Mesnevi-i Nûriye, s.19

vadiyi ister. Cennete girse, oranın en yüksek yerini ister, oraya ulaşınca da bunların devam etmesini ve hiç bitmemesini ister. Bunlarla da tatmin olmaz Allah'ı görmek ister. Evet, insan yok olup gitmek istemez, ebediliği özler, onu ister. Ahreti düşünmeyenler, ebedilik duygularını dünyada tatmin etmeye çalışırlar. Hatta Allah'a inanmayanlardan bazıları, ölümü öldürmek cüretinde bulunmuşlar ve dünyada ebedi bir cennet oluşturmaya bile cüret etmişlerdir. İnsan ne kadar inanmasa da içindeki ebedilik duyguları, ona ebedi var olan ve onu da ebedi kılacak birini göstermektedir.

İnsanın, bir mikrop karşısındaki aczi ve güçsüzlüğü, onu her şeye gücü yeten birine dayanmaya mecbur eder. Firavun hali öyle değil miydi? Hayatı boyunca Allah'ı inkar etmiş fakat suda boğulurken "inandım" dememiş miydi? İçindeki fitri isteği hayatı boyunca görmezlikten gelmiş ancak hayatının son deminde bu aşılmaz isteği bir anda ortaya dökmemiş miydi? Dökmüştü ama artık iş işten geçmişti. Bugün onun secde halindeki o ibretlik iskeleti, acz ve fakrın en çarpıcı misalidir.

Evet, acz ve fakr iki yaradır. İman edenler için merhem olur, inanmayanlar için ise derinleştikçe derinleşir. Bediüzzaman Hazretleri, acz ve fakrı şefaatçi haline getirecek iksirin Allah ve ahirete iman olduğunu beyan ettiği Yedinci Sözün sonunda Rabbine şöyle dua eder: "Ey Allahım, beni hep Sana muhtaç ederek gerçek zenginliğe ulaştır. Beni Senden müstağni kılmakla, fakirlik belasına düşürme! Kendime ait bütün kuvvetlerden, kabiliyetlerden vazgeçip senin havl ve kuvvetine sığıyorum. Sana tevekkül ediyorum!"

ACZ VE FAKR ALLAH'IN VARLIĞINA DELİLDİR.

Cenâb-ı Hak, hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için, insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derc eylemiştir.⁵⁴

“Eşya zıddıyla bilinir” kaidesi, Allah’ın varlığına delil olma açısından acz ve fakrımızın esas fonksiyonunu çok iyi anlatır. Gerçi Allah’a ‘şey’ denmez fakat, bu kaideyi bir hareket noktası olarak ele alıp Allah dışındaki her şeyin Allah’a işaret ettiğini anlayabiliriz. Gecenin karanlığı, ışığın varlığına işaret ettiği gibi, insanın sonsuz ihtiyacı, sonsuz zengin olan Allah’ı gösterir. Sıcaklık, soğukluğu ölçmek için bir ölçüdür. Bunun gibi, insanla beraber bütün varlığın zayıflığı, Allah’ın kudret ve kuvvetine birer delildir.

Allah, insanın menşei olan bir damla suyu (spermi) hatırlatarak şöyle sorar inkar edenlere: “Onu yaratıp insan haline getiren siz misiniz, yoksa biz miyiz?” Ardından ektikleri tohumu hatırlatarak: “Ektiğiniz tohuma baksanıza, Siz mi onu yetiştiriyorsunuz Biz mi?” ihtarda bulunur. “Peki içtiğiniz suya ne dersiniz! Onu buluttan siz mi indirdiniz yoksa biz mi!?” şeklindeki insanı âciz bırakan ifadelerden sonra ateşi nazara verir ve noktayı kor: “Peki, yakmakta olduğunuz ateşe ne dersiniz? Onun ağacını (yanan şeylerin ana maddelerini) siz mi yarattınız, yoksa yaratan Biz miyiz!?”⁵⁵Evet, insanın temel maddesi de dünyada kullandığı temel ihtiyaçları da Allah tarafından yaratılmıştır ve O’nun idaresindedir. İnsan ise, yaratmaktan da yaratılanları idare etmekten âcizdir. Kendini ilah olarak ilan eden Firavun’un, suda boğulması ne ibretliktir!

54 Lem’alar, s.13

55 Vâkıa Suresi, 56/58-72

Evet, acz ve fakr Allah'ın varlığını haykıran birer dildir. Balıklardan gezegenlere kadar, fani olan her şey, vücutlarıyla Baki bir Zat'ı gösterir. Kainat, bir sistem halinde işler. Sistemin bütün parçaları birer birer Allah'ı gösterdiği gibi, bir bütün halinde de O'nu gösterirler. Tavuk buğdaya ihtiyaç duyarken, buğday da toprağa muhtaçtır. Toprak, suya bakar. Su buluta, bulut da rüzgara.. fakat, ne tavukta şuur vardır, ne buğday da ne de bulutta.. hiçbiri yapacağı işi şuurlu olarak yapma kabiliyetine sahip değildir. Dolayısıyla, hepsi âciz birer asker olarak bir emir altındadır ve emir sahibinin idaresinde iş yaparlar. Tavuk tek başına Allah'a olan muhtaciyetini her haliyle gösterirken, suya olan ihtiyacıyla sesi daha da gür çıkar.

Suyun da tavuğun da temel maddesi olan atomlar, birer şuur-suz varlık olduğu halde aczleriyle beraber şuurulu bir plana dahil olmuşlar ve her maddeye girme hakkını kazanmışlardır. Eğer tek başlarına hareket edecek olsalardı, o görünmeyen vücutlarıyla hiçbir varlık yapısının içine giremeyecek, ne toprakta yer bulabilecekler, ne suda akabilecekler ne de havada uçabileceklerdi. Demek ki onları o âciz halleriyle kainatta vazifeli kılan bir Müdebbir (evirip çeviren) var.

Alemde yaşayan bütün varlıklar, rızka olan ihtiyaçlarıyla bir Rızık Vericiyi gösterir. Aslında alemin en şerefli varlığı olan insanın, iradesine, aklına, ruhuna rağmen rızka ihtiyaç duyması, diğer varlıkların da bu ihtiyaç içinde olduklarına işarettir. Çünkü, diğer varlıkların, insan gibi akıl ve iradeleri yoktur. Evet, insandan bal arısına, ondan karıncaya, ondan da bitkilere ve taşlara kadar her varlık, rızka olan sonsuz ihtiyaçlarıyla bir rızık verene işaret ederler. İhtiyaç ve rızkın zamanında ve her varlığın yapısına göre verilmesi de bu delili kuvvetlendirir. Yaz kış göç eden leylekler, göç yollarını unutmayarak, sıcak memleketlerdeki kendilerine tayin edilen rızıklarına nasıl ulaşırlar! Timsah büyük bir ineği afiyetle yedikten sonra,

dişlerini açar ve kuşlara temizletir. Kuşlar için timsah dişleri büyük bir sofradır. Bu, onların aczine binaen verilmiş bir bahşış değil midir? Yoksa o kuşlar, konuşup, anlaşip timsahları ikna mı etmişler!? Demek ki, timsahı da kuşu da tanıyan bir Rızık sahibi var!

Allah'ın isimlerinden Hakim ismine mazhar olan Üstad Bediüzzaman hazretleri, varlık içinde hayali bir seyahat yapıyor ve şu örneklerle varlığın acz ve fakrını düşünerek, o isimlere ulaşıyor:

“Hayvanlar âlemini gördüğüm vakit, sonsuz ihtiyaç ve şiddetli açlıklarıyla beraber za'f ve aczleri, o âlemi bana çok karanlık ve hazîn gösterdi. Birden Rahman ismi, Rezzak burcunda (yani mâna-sında) bir güneş gibi doğuverdi. Alemi baştan başa aydınlattı.

Sonra o hayvanlar aleminde, yavruların za'f, acz ve ihtiyaç içinde çırpındıklarını acı acı seyrettim. Birden Rahîm ismi şefkat burcunda görüldü. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi nurlandırdı ki; acımadan kaynaklanan ağlamalarımı, sevinç ve şükür gözyaşlarına çevirdi...”⁵⁶

Namazımızda acz ve fakrımızı ortaya koyarken, Fatıha sure-sindeki “ıyyake nesteîn=Yalnız Sen'den yardım dileriz” ifadesiyle, bu acz ve fakrımıza cevap verecek Zatı bütün varlık adına ilan etmiş oluyoruz.

İhtiyacın derecesine göre, ihtiyaçları karşılayacak olanın varlık değeri de artar. İnsan, ne kadar ihtiyaçlarının farkında olursa, o derece Allah'ı bilir ve inanır. Zaten insanın en büyük vazifesi, ihtiyaçlarını bilip Allah'a kulluğunu ilan etmek, ederek şükretmek, ihtiyacına binaen içinde bulunduğu kainat sisteminin muhteşemliğini görüp tefekkür etmek değil midir?

Ey insan! Madem hakikat böyledir; gururu ve enaniyeti bırak. Ulûhiyetin dergâhında acz ve za'fını, Allah'tan meded isteyerek,

56 Mektubat, s.410

fakr ve ihtiyaçlarını, yakarış ve dualarla ilân et, kul olduğunu göster ve “Hasbünallahu ve ni’mel vekil” de, yüksel.⁵⁷

KAİNATTAN ACZ VE FAKR ÖRNEKLERİ

Allah bize iki türlü kitap göndermiştir. Bir Kur’ân, iki Kainat. Kainat kitabını okurken, Kur’ân’da anlatılanlarla örtüşen misaller görürüz. Mesela, bir elma kurduna bakalım. Çok âciz bir varlıktır. Bir iğne alıp batırsanız vücudu delinecek ve belki de ölecektir. Ama Allah, o âciz ve güçsüz hayvancığı öyle güzel bir yere yerleştirmiştir ki, sadece ağzını oynatmakla rızık gelip ağzına girerir.

Ağaçlar, oldukları yerde mütevekkilane dururlar. Hiç hırs göstermezler. İhtiyaçlarını sadece Allah’a bildirir bir vaziyette, yaprak ve dallarını havaya açıp beklerler. Allah da onların bu acz ve fakrlarını bilip gördüğü için, her taraftan onlara yardımlar gönderir. Cökten su indirir, güneşin ışığını emirlerine verir. Yerden türlü türlü minerallerle onları takviye eder.

Yeni doğan bir bebek, ne kadar da âcizdir. Ne konuşabilir, ne de ayağa kalkabilir. Durdini sadece ağlayarak anlatmaya çalışır. Fakat Allah, ona öyle yardım eder ki, annesi başta olmak üzere, babasını, dedesini, ninesini, gerekirse bütün yakınlarını hizmetçi kılar. Bütün bu hizmetçiler, yemez içmez, uyumaz, onun etrafında dönerler. Yemek yemeği beceremeyen bebek, tam da ağzına layık anne sütüyle öyle güzel beslenir ki, altı ay hiçbir gıdaya ihtiyaç hissetmez. Hatta daha sonra iki yıl boyunca başka gıdalarla beraber anne sütü en besleyici gıda olarak rolünü oynamaya devam eder. Evet görüyoruz ki, Allah âcizlerin yardımcısıdır.

57 Sözlere, s.328

Bazen çok feci trafik kazaları yaşanır. Öyle ki, birkaç aile birden adeta ölüme koşuurlar. Böylesi can pazarlarının yaşandığı yerlerde bir de bakarız ki, bir çocuk kurtulmuş; hem de sapasağlam. Koruyan Allah olduktan sonra neden kurtulmasın ki! Evet, Allah o eli kolu tutmayan, ağlamaktan başka kendini ifade gücü olmayan acz ve fakr içindeki yavrulara böyle yardım etmektedir. Bu ve benzeri örnekler aynı zamanda bize bir meseleyi hatırlatırlar: Helal rızkın vesilesi, acz ve fakrdır, zekâ ve güç değildir.⁵⁸

Âciz ve fakire yardımın nereden ne şekilde geleceği belli değildir. Sebepleri yaratan ve bütün sebepler elinde olan Allah, bir sebep yaratır. Ne güzel söyler İbrahim Hakkı:

Halk eder (yaratır) esbabını (sebepleri)

Bir lahzada ihsan eder.

Yeter ki, biz acz ve fakrımızı bilelim.

ACZ TOKMAĞINI KUDRET KAPISINA DOKUNDURMAK

Ulûhiyet kapısının tokmağına dokunarak, o dergâha kabul yollarını araştırarak ve beşerî olan acz u fakrimizi îlân ederek îlâhî kudret, îlâhî kuvvet ve îlahî gınâya ihtiyacımızı arz hamlesidir.

M. Fethullah Gülen

Yetmişli yıllardı.. Güzel yurdumuzun bir ili Tekirdağ'da, gönül eri, hizmet aşığı büyüklerimiz hizmet başlatmak istemektedirler. Günlerce dolaşırlar ve bir yurt yapmak için arsa ararlar. Fakat çaldıkları kapılar yüzlerine kapanır. Onların o üzgün ve dertli hallerini gören, toplumda aşağı tabakadan biri olarak görülen bir insan yanlarına yaklaşır. “Nedir derdiniz?” der. Anlatırlar dertlerini. Ve birden acz tokmağı rahmet kapısına dokunmuşlardır. O horlanan fakir insan, bu dava adamlarına sahip çıkar. Evini açar ve ağırlar. Sonra aradan aylar yıllar geçer. O, insanlar arasında hakir görülen fakat Allah katında değerler üstü değerlere ulaşan insan, o beldedeki hizmetlerin en önde koşturanlarından olur.

Burada iki acz ve fakr örneğini birden görüyoruz. Birincisi, iradelerini ortaya koyup, sebepleri yerine getirip artık neticeden âciz kalan gayret insanı bizim büyüklerimiz, ikincisi de bu gayret insanların gayretlerinin taçlandırılmasına vesile olan fakat toplum içindeki haliyle âciz ve fakir bulunan meçhul şahıs.

Hazreti Musa, bulunduğu şehirden çıkıp, Hazreti Şuayb aleyhisselam'ın yaşadığı Medyen tarafına doğru yol almaya başlamıştı. Giderken sürekli Allah'a sığınıyor ve isteyeceklerini O'ndan istiyor: “Umarım Rabbim beni doğru yola yöneltir.” diyordu.

Medyen'in su kuyularına varınca orada davarlarını sulamak için bekleyen bir grup insan gördü. Onların gerisinde, kendi hayvanlarını uzakta tutmaya çalışan iki kadın vardı. O iki kadına "Siz niçin bekliyorsunuz?" diye sordu. Onlar da, "Çobanlar hayvanlarını sulayıp ayrılmadıkça, biz sulamayız. Babamız da hayli yaşlı olduğundan bu iş bize kalıyor" diye cevap verdiler. Bunun üzerine erkeklerin çabukça davarlarını sulayıp onlara yer açmalarını temin etti. Güzelce davarlarını suladı ve evlerine gönderdi. Sonra bir ağacın altında gölgeye çekilip, yorulmuş bir vaziyette "Ya Rabbî! Bana lütfedeceğin her türlü nimete muhtacım!" diye dua etti. Bana şunu ver, bunu lutfeyle demiyordu. "Ya Rabbî, neye muhtaç isem, Sen onu biliyorsun, çünkü Sen, beni benden daha iyi bilirsin" diyordu.

Başından geçen olumsuz bir hadiseden dolayı memleketini terk etmiş ve şimdi kendisini nelerin beklediğini bilmez bir halde, yabancı olduğu bir memlekette, tek başına Allah'a gönlünü açmış ve böyle dua etmişti. Allah da O'na en güzel şekilde mukabelede bulundu. Zira birazdan Hazreti Şuayb olduğu rivayet edilen Zat'ın kızı gelip, sulamada yaptığı yardımın ücretini vermek için babasının kendisini çağırdığını söyleyecekti. Şuayb aleyhisselam'ın yanına varınca başından geçenleri tek tek anlattı. Hazreti Şuayb, "Endişe etme, o zalimlerin elinden artık kurtuldun!" dedi ve onu rahatlattı. Bu arada kızlarından biri, bir teklifte bulundu: "Babacığım!" dedi, "bunu işçi olarak tut! Zira senin çalıştıracağın en iyi adam, böyle kuvvetli ve güvenli biri olmalıdır." Babaları da peygamberlik firasetiyle hemen Hazreti Musa'ya kızıyla evlenmesini teklif etti. Ancak karşılığında da sekiz yıl yanında çalışmasını istemiş ve "Eğer on yıl kalırsan bu da senin bir ikramın olur." demişti. Ardından da bir peygamber inceliği içerisinde "Ben seni zahmete sokmak istemem. İnşallah benim dürüst bir insan olduğumu göreceksin." diye eklemişti. Mûsa aleyhisselam ise "Bu seninle

benim aramızdaki bir sözleşmedir. Bu iki müddetten hangisini yerine getirirsem buna itiraz edilemez. Yaptığımız bu sözleşmeye Allah da şahit olsun.” demişti. On yıl kadar bir peygamber yanında bulunan Hazreti Musa, ağacın altında gölgelenirken yapmış olduğu duanın neticesinde böyle büyük nimetlerle şereflendirilmişti. Evet Allah, ona en çok ihtiyaç duyduğu şeyi bahşetmiş, yakın zamanda vahiy gelmeye başlayacağından dolayı, onu bir peygamber ocağında peygamberliğe hazırlamıştı.⁵⁹

İNSANIN İCAD ETMEYE GÜCÜ YOKTUR

İnsan, yoktan bir şey var edip ortaya koymaya gücü yetmez. Çünkü bir şeyi var etmek, görünen görünmeyen birçok sebebi bir araya getirmekle olur. Mesela, bir elmanın meydana gelmesi için, pek çok mineral, su, ısı ve ışığın hepsinin bir araya gelmesi ve belli ölçüler ve zamanlarda verilmesi gerekir. Bu ise insan gücünün çok üstünde bir iştir. İnsanın icada kabiliyeti yoktur. Fakat bu biçare insan, var olanı yıkmak yakmada pek maharetlidir. Çünkü yıkmak, yakmak ve bozmak çok kolaydır ve sadece bir parçanın olmaması, bir sebebin bulunmamasıyla gerçekleşebilir. Mesela, bir binayı yıkmak için temeldeki bir sütunun bulunmaması yeterli sebeptir. Bir sarayı yapmak yıllar alır, fakat yıkmak için bir kibrit yeterlidir. Bu da insan için çok kolaydır. İşte bu hakikatlerden dolayı Allah, icadı, yapmayı, hayır işlemeyi insana vermiyor, senin ona gücün yetmez, onu ancak Ben yaratırım diyor. Yok etmeyi, yıkmayı ve bozmayı da - Allah kendisi yaratmakla beraber- insana mal ediyor. Evet, insanoglunun hali böyle işte. Yapmaya gücü yetmez ama her güzel işi kendisine mal eder. O güzel işi yaparken, kullandığı her şey Allah'ındır! Sana ait ne kullandın bu işte!” diye sorulsa, hiçbir

59 Kasas Suresi, 28/21-31

şey gösteremez. El kol Allah'tandır, akli Allah vermiştir, kullanılan bütün her şey Allah'tan gelmiştir. Hal böyleyken, insanoğlu ben yaptım diyerek, gerek haliyle gerekse diliyle Allah'a isyan eder.

Firavun, kendisi âciz bir varlık olduğu halde, bunu kabul etmeyip yıllarca Hazreti Musa'ya ve inanan insanlara işkence etti. Kendisini o kadar büyük gördü ki, sonunda ilahlık iddiasında bile bulundu. Daha sonra kendi etrafındaki sihirbazların Allah'a inanmalarını karşısında çılgına döndü ve şöyle karşılık verdi: "Benden izin çıkmadan ona inandınız ha!

Anlaşıldı: Size sihri öğreten ustanız oymuş! (Musa imiş)"

Âciz insan aczini kabul etmezse güce başvurur, kuvvet kullanır. Kibirle duran Firavun da öyle yaptı. Mantık planında yenilince hemen gücünü konuşturdu ve inananlara şöyle dedi: "Ellerinizi ve ayaklarınızı farklı yönlerden keseceğim ve sizi hurma dallarına asacağım! Kimin azabının daha şiddetli, daha devamlı olduğunu işte o zaman anlayacaksınız!"

İnanan inanmıştı bir kere. Hem ne imandı o! Aksine ihtimal vermeyecek kadar sağlam ve sarsılmaz bir iman.! Yıllarca Firavun'un etrafında sihirbazlık yapıp sonra da Hazreti Musa'nın mucizesiyle dize gelerek Allah'a uyanan bu iman abidesi insanlar, bütün dünyayı karşılarını alarak şu kararlı cevabı verdiler: "Mümkün değil" dediler, "bize gelen bunca delillere ve bizi Yaratana karşı seni tercih edemeyiz." Ardından da bütün işkencelere katlanmaya hazır olduklarını bildiren şu sözler döküldü dillerinden, hayır dillerinden değil gönüllerinin derinliklerinden: "İstedüğün hükmü ver. Senin hükmün nihayet, bu dünyada geçer. Biz Rabbimize iman ettik. Onun günahlarımızı, (özellikle bizi yapmaya zorladığın sihir günahını) affedeceğini umuyoruz. Allah elbette daha hayırlı ve O'nun mükâfatı daha devamlıdır." Firavun askerlerine emretti: Bütün inananların elleri ve ayakları kesildi. Fakat bu kahraman

mü'minler, imanlarından dönmeyip birer şehid olarak ruhlarını teslim ettiler ve gönüllerimize taht kurdular. Kibrinden yere göğe sığmayan Firavun'a ne oldu dersiniz, onun sonu belliydi zaten: Hor ve hakir olarak ölmek. Öyle de oldu. Hazreti Musa'yı takib ederken, bir denizden geçmek istediği anda Allah'ın emriyle deniz onu yutuverdi. Böylece kendisi boğulurken, ona tabi olan halkını da kurtuluşa değil, yanlış yola, çıkmaza götürdü.⁶⁰

GAFİL KAFAYA BİR TOKMAK

Ey nefsim! Deme, "Zaman değişmiş, asır başkalaşmış; herkes dünyaya dalmış, hayata perestiş eder, derd-i maîsetle sarhoştur." Çünkü, ölüm değişmiyor; firâk bekâya kalbolup, başkalaşmıyor. **Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor**; ziyâdeleşiyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sürat peydâ ediyor. Hem deme, "Ben de herkes gibiyim." Çünkü, herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle musîbette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrin öbür tarafında pek esassızdır.⁶¹

İnsanoğlu, ölmek için var olur, dirilmek için ölü ve ebediyeti duyup yaşamak için de dirilir. Bir bir gelinir bu dünyaya.. bir bir yürür herkes bu upuzun hayat yolunda.. onca müştereklere rağmen herkes kendi kaderiyle oturur-kalkar.. kendi kaderini yaşar ve programlandığı çerçevede, daha sonra bir başka hayatı duyup yaşamak için arkasına bakmadan yürür ebediyete.⁶²

Osmanlı sultanlarının bazılarında bir adet vardı. Kendilerine ölümü hatırlatıcı bir insan tutmuşlardı. Bu insan, sık sık "gururlanma padişahım, senden büyük Allah var!" diyordu. Gerçi bu

60 Tâhâ Suresi, 20/70–79

61 Sözler, s.169

62 Işığın Görüldüğü Ufuk s.182

adet Osmanlı padişahlarıyla ortaya çıkmış bir adet değildi. Rivayet edildiğine göre Hazreti Ömer, saçları beyazlayıncaya kadar kendisine bir ikaz edici kişi tutmuş, başında beyaz saçlar görünmeye başlayınca “sana artık ihtiyaç kalmadı, bu saçlar bana her gün ölümü hatırlatıyor” diyerek o şahsı bırakmıştı.

Evet ölüm, insana daima acz ve fakrını hatırlatır. Ne kadar güçlü kuvvetli de olsa insanoğlu mutlaka o ürperten güzelle karşılaşacak ve toprak altına girecektir. Bundan şu ana kadar hiç kimse kurtulamamıştır. En zalim Firavunlar, Nemrutlar bile ölüm karşısında pes etmişler ve ona karşı ellerindeki zenginlik ve makamdan hiçbir şeyi kullanamamışlardır. İşte bu yüzdendir ki, başta bulunan insanların dünyaya aldanmamaları ve her zaman mutlak âcizlik ve fakirliklerini hatırd tutmaları için ölümü hatırlatıcı birilerine ihtiyaç duyulmuştur.

Son olarak bizlere her şeyde biri gösteren Abdülkâdir Geylani hazretleri ise şöyle der; Ey cemâat yakında ölüm gelecek ve sizi alacak. Sanki hiç yaratılmamış ve göze görünmemiş gibi olacaksınız. Ailelerinizden, çoluk çocuğunuzdan ve mal ve mülklerinizden kalplerinizle yüzçevirin. Rabbinizin yarattığı her şeye karşı zâhid olun. Az şey için olsun, çok şey için olsun onlara güvenip yaslanmayın.

Allâhım! Her hâlimizde sana tevekkül etmekle ve **senden başkasını acziyet gözüyle görmekte bizi rızıklandır.**⁶³

KENDİNİ SIFIRLAMA

İslâm’a hizmette temsil keyfiyeti, Cenab-ı Hakk’ın lütuflarına bağlıdır. Siz çok kabiliyetli olabilirsiniz; ama Cenab-ı Hakk bu misyonu bir başkasına takdir buyurmuşsa, elinizden hiçbir şey

63 Abdülkâdir Geylani, Cilâu’l Hâtır, s.104

gelmez.. Onun için ilmine, beyân gücüne veya bir başka meziyetine bakıp da beklenti içine girenler, hep aldanmışlardır.

Bediüzzaman'ın döneminde çok güçlü âlimler, kâmiller vardı. O ise, şarkın yalçın kayaları arasından kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Türkçe'yi de sonradan öğrenmiş biriydi. Ama Cenab-ı Hakk, belli bir misyonu ona yüklemiş ve o dönemdeki emsalinin çok üstünde ona hizmet etme imkânı bahşetmişti.

Zira Bediüzzaman, ihlasla, samimiyetle hizmet etmiş ve hayatının hiçbir döneminde iddia ve beklentiye girmemişti.⁶⁴ diyerek sıfır olma ve kendini sıfırlama, Fethullah Gülen Hocaefendi'nin düşüncesinde yer tutan önemli kavramlardan biridir ve geçmişte çeşitli şekillerde ifade edilen fakrın, bugünkü orijinal ifadesidir. O'nun ruh dünyasında, insan, kendinde hiçbir şey görmemeli, bütün varlığını Allah'tan bilmelidir. Her gün kendini birkaç kez sıfırlamalıdır. İyi bir iş yaptığında, o işi Allah'ın yaptırdığını düşünmeli ve şükretmeli. Güzel bir kabiliyeti varsa, onu Allah'ın kendisine hem bir hediyesi hem de bir imtihan sebebi olarak görmeli, bir taraftan kabiliyetini güzel yollarda kullanarak fiilen şükretmeli, bir taraftan da gurura girmemelidir. Hatta, bu kabiliyet ve güzelliklere kendini layık görmemeli, "bana neden verildi ki" diyerek şaşkınlık ve hayret içerisinde, Allah'a şükretmelidir.

Müslümanlıkta tevazu, mahiyet ve hacalet esastır. İslâm'a göre insan kendi âcizliği ve fakirliğini anlayabildiği ölçüde seviye kazanır. İşte bu bizim "kendini sıfırlama" diye ifade ettiğimiz husustur. Zaten insan Allah'ın kulu değil midir? Allah'ın kulu olma lütfundan rahatsızlık duyma olur mu? Büyükler, Hakk'a kulluğu en büyük pâyeye saymışlardır. Allah Rasülünün "kul peygamberliği" tercihi bizlere ne önemli bir örnek teşkil eder!

64 Fasıldan Fasıla, 2. S. 85

Peki bu sıfat nasıl kazanılır? Kazanmak kolay mıdır? Kazandıktan sonra devamı nasıl mümkün olacaktır? Hocaefendi'nin bu konudaki irade kaynaklı cevabı da ümit verici ve gayrete getiricidir. O'na göre böyle bir yüce ahlâk mefhumu, işleye işleye, alıştırma yapa yapa insan tabiatına mal olacaktır. Hadisin ifadesiyle "Allah'a en sevimli gelen amel, az da olsa devamlı olanıdır"⁶⁵ hükmünce, az, az fakat devamlı yapılan temrin, alıştırma ve denemeler, bir zaman sonra insanın vazgeçemeyeceği, yeme içme türünden âdetler haline gelecektir. İnsan, artık iradesini çok kullanma gereği duymadan, o sıfatın, o ahlâkın gereğini yerine getirecektir. Böyle birinin bundan sonra nasıl düşüneceğine dair fikirleri ise şöyledir: "Tabiatına, kendini hiç görme ahlâkı mal olmuş biri, şöyle düşünmelidir: "Elhamdülillah ben şu mevzuda nefsimi tezkiye etmemek (temize çıkarmak) suretiyle bir tezkiye duygusuna (arınmaya) ulaştım. Demek ki devamlı öyle yapmam lazım. Nefsimi sıfırlamak suretiyle sıfırın kıymetsizliğini anladım. Sıfırın kıymetsizliği ise beni sonsuzun kıymetini kavrama ufkuna ulaştırdı. Öyleyse ben bu hali, bu bakış açısını muhafaza etmeliyim."⁶⁶ Sıfırlama olmadığında, neler kaybedileceğine dair şu şiddetli ikaz ise tam bir kalp uyarı mahiyetindedir:

"Evet, insan kendini sıfırlamadan sonsuza açılmaz. Allah'ın üzerindeki mevhibelerinden herhangi birisini nefesine isnad ettiği zaman çok yüksek bir kulenin başından çok derin bir kuyuya düşer. Bu düşünce yapısına sahip bir insanın terakki etmesi de mümkün değildir. Defalarca ifade ettiğimiz gibi insan başını kaldırıp İsrail'in azametli heykelini bile görse kendisini bir

65 Buhari, İman 16-29, Ezan 81, Rikak 18; Müslim, Salat 283, (782); Muvatta, Salatu'l-Leyl 4; Nesai, Kıyamu'l-Leyl 1; Ebu Davud, Salat 317, (1368)

66 www.herkul.org. 17 06 2003 Kırk Testi

kuyunun dibine düşmüş olarak görmüyorsa baş aşağı düşüyor demektir.”⁶⁷

“Hâsılı, kendini Allah’ın yüklediği misyonun dışında farklı farklı makamlarda gören insan, bana göre İslâmî esasları tam kavrayamamış, psikolojik açıdan da rahatsız biridir.”⁶⁸

67 www.herkul.org. 17 06 2003 Kırk testi

68 Fasıldan Fasıla-4, s. 33

İLÂHÎ LÜTUFLARA MÜTEVECCİH YAŞAMAK

İnsan için en güzel nimet acz u fakr şuuruyla O'na yönelmek, O'nun rahmetinin enginliğini duymak, O'nunla doymak, O'ndan gayri hiçbir şeye gönül vermemek Allah'ın bir kula bahşedeceği en büyük lütuftur.

M. Fethullah Gülen

İlahi lütuflara müteveccih yaşamak ve bu lütufları kendinden bilmeme adına, uzun yıllar selânik Askerlik Şubesinde görev yapan Çorum'lu Binbaşı Ali Haydar Bey, tevazu kahramanı Bediüzzaman'la birlikte Rusya'dan nasıl firar ettiklerini şöyle anlatır:

“Bediüzzaman'la birlikte Volga nehrini çok harika bir tarzda geçtik. Nehri geçerken, ayağımız kara gömülür gibi, bazen topuğumuza, bazen dizimize kadar suya batıp çıkıyorduk. Ben çok heyecanlanıyordum. Nehri geçtikten sonra Bediüzzaman bana dönüp dedi ki:

“Kardeşim Ali Haydar, Cenâb-ı Hak, Hazret-i Musa Aleyhisselâm'a denizi musahhar ettiği gibi, bize de senin yüzün hürmetine Volga nehrini musahhar etti.”

“Benim üzerimdeki hayret ve şaşkınlığı gidermek istiyordu.” Ben cevaben kendisine dedim:

“Nasıl geçip kurtulduğumuzu ben biliyorum. Ama siz bilirsiniz Üstad'ım, yine de sizin dediğiniz gibi olsun.”⁶⁹

Büyük kimseler, övülmekten hoşlanmazlar ve bundan da çok rahatsız olurlar. Bu mübarek zatlar medihlerden nefret eder ve öylelerini huzurlarından kovarlar. Çünkü o büyükler bilirler ki, övülmeye sebep olarak gösterilen güzel ve olgun halleri, kendi

69 Son Şahitler-1, s. 88

irâdeleriyle ve iş bitirir maharetleriyle olmayıp, Yüce Rahmet'in kendilerine el uzatmasıyla. Yani, onlar, hasenâtlarının, yüce ihlâsın bir hibesi ve bir atıyyesi olduğunu düşünür ve onları Allah'tan bilirler.⁷⁰

İLAHİ LÜTUFLARA ŞÜKÜRLE MUKABELE ETME

Acz ve Fakr kahramanları ilahi lütuflara şükürle mukabele ederler. Üzerindeki lütufları, elde ettiği başarıları kendi kabiliyeti, istidadı ve becerilerine bağlayanlar manen terakki edemezler. İşleri Allah'a verince Cenâbı Hak ruhta bir inkişaf yaratır. Zannediyorum, herkes kendi hayatı açısından meseleyi değerlendirse bir tarafa çekilmiş, çağrılmış, hatta bir hayır yoluna zorla sürüklenmiş olduğunu görür. Bizden çok daha zeki, akli her şeye eren insanlar vardır ki, Kur'ân dairesinin dışında kalmıştır. Çok samimi talebe olduğumuzu söyleyemeyiz. Bir Bediüzzaman Hazretleri gibi kendimizi yürekten bu işe verdiğimizizi, hiç sönmeyen bir heyecanla, bütün mülhazaları kafamızdan atarak milletimize hizmet ettiğimizi söyleyemeyiz. Fakat böyle işin kenarından köşesinden tutuyorsak, uhrevî yanı itibarıyla bu bile Cenâbı Hakk'ın büyük bir nimetidir. Yoksa bütün bütün zayi olup gideriz. Kabiliyetimiz değil, istidadımız değil, O'nun lütfu sadece.⁷¹

70 Değer Ölçüsü-2, Vehbi Yıldız, s. 206-209

71 Kırık Testi s.64

ACZ VE FAKRDAKİ LEZZET

Bir sâlihten şöyle hikâye edilir: Bu sâlih kimse kırk sene boyunca sâdece secde hâlinde iken uyumuş. Secdesi onun yatağı, yorganı ve yastığı olmuş. İşte bu, dünyâyâ karşı “zâhid/isteksiz” âhirete karşı “râgıp/istekli olanın” ölümden ve hesaptan korkanın, halka ve onların elindekine karşı zâhid, Hâlık’a râgıp olanın, Hakk’ın indinde olanı takdir edenin, O’na ibâdeti bilen ve O’nun uğrunda nefsiyle mücâhede edenin hâlidir. Allah Teâlâ’yı tanıyan O’nu sever. O’nu seven O’na muvâfakat gösterir.⁷²

72 Abdülkâdir Geylani, Cilau’l Hatır-84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ACZ-FAKR ETRAFINDAKİ
BAZI KAVRAMLAR

ACZ VE FAKR; YA DA KULLUK

Dinimizde, acz-fakr ve kulluk iç içedir. Kulluğun pratikteki şekli olan ibadetlerimizi acz ve fakr boyasından ayırmak mümkün değildir. “Acz ve zilletini idrâk edemeyen, rahmetin ve ümidin, ne kadar kıymetli olduğunu bilmeyen kimse talihsiz ve ibadetin neşvesini kavrayamamış kimsedir. İbadetin ruhunda hem yüzü yere sürme (aczi itiraf etme), Allah’ın rahmetine bel bağlama, ümitlenme, hem de ümitlerini kaybetme endişesiyle tir tir titreme vardır.”⁷³

Acz öyle sihirli bir boyadır ki, nereye değse hemen oranın rengini değiştirir. Kulluk ise aczin ya bir buududur, ya da onun bir başka ifadesidir. Bediüzzaman hazretleri başta namaz olmak üzere ibadetlerde esas olanın, niyaz ve şükürle beraber insanın aczini fakrını bilmek olduğunu hatırlatır. (29. Mektup, 9. risale) Evet, kulluğun zirvedeki ifadesi ve bütün ibadetlerin fihristi olan namazın en büyük vasfı, insanın aczini ortaya koyması ve kul ol-

73 Fatıha Üzerine Mülâhazalar, s. 179

dum şuuruyla iki büklüm olmasıdır. Kulluk, Arapçadaki ubudiyet kelimesiyle karşılanır ve bu kelime; “kul olma ve kölelik şuuru içinde bulunma” mânâsına gelir. Kulluğun pratikteki şekli olan ibadet ise şöyle tarif edilir: Cenâb-ı Hak’ın emirlerini yerine getirip yaşamak ve kulluk sorumluluklarını temsil etmek. Bir diğer ifadeyle ibadet, aczini, fakrını, zaafını, ihtiyacını, hiçliğini nazar-ı itibara alarak, ferah, refah ve saadeti Allah’a yaklaşımda bilerek büyük bir saygı ve hürmetle O’na doğru gitmenin adıdır.⁷⁴ Ubudiyet de ibadet de, insanın ayrılmaz vasfı, hatta onun kimliğidir. Bu kimliğin ruhu ise acz ve fakr şuurudur.

Kulluk, insanın şerefine rengi ve ona bahşedilmiş en büyük pâyedir. O paye ki, Allah O Şanlı Nebisini, Kur’ân’da, sözlerin o en güzeli içinde anarken, önce “abduhû = kulu” demiş, sonra “resûluhû = Peygamberi” sözüyle bu mübarek cümleyi taçlandırmıştır. O Alemlere Rahmet olan Peygamber, miraca çıkıp gökleri şereflendirdiği yolculuğunda, daha yola çıkmadan kendisine “kulunu Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya sefere çıkardı” ifadeleriyle Cenab-ı Hak iltifatta bulunmuş, bir mânâda en büyük makamı ve sıfatı göstermiştir.⁷⁵

Yine gökler ötesi âlemleri gezen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bütün makamları ayaklarının altına alıp Allah’la bizzat konuşma şerefine nail olduğu bir anda, “âlemlerin yaratılmasının vesilesi, ilk yaratılan kendi nuru olan insan, en büyük peygamber, bütün varlığa rahmet, şanı yüce nebi” gibi ifadelerle anılmamış, “Kuluna vahyetti ha vahyetti.”⁷⁶ ayetinde de belirtildiği üzere, kulluk vasfıyla vasıflandırılmıştır. Bu da göstermektedir ki, insan için kulluktan daha büyük bir makam yoktur. Yukarıda

74 Fatıha Üzerine Mülâhazalar, s. 173

75 Kalbin Zümrüt Tepeleri, c.1, s. 88

76 Necm Suresi, 53/10

da bahsettiğimiz gibi, kulluğun içinde serapa acz duygusu, fakr mülahazası doludur. Kulluk bir beden farz edilse, acz ve fakr onun ruhudur, kulluk bir can ise acz ve fakr o canda kandır.

Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, Cebrail Aleyhissalam ile sohbet ediyordu. o sırada bir gürültü koptu. Cebrail aleyhissalam, bu gelenin bir melek olduğunu ve yeryüzüne ilk defa indiğini söyledi. Melek gelip Efendimiz'e, Allah'ın selamını ilettikten sonra "Allah soruyor" dedi, "Melik Peygamber mi olmak istersin, yoksa kul peygamber mi?" Allah Resûlü, ne demek gerektiğini öğrenmek ister gibi Cibril'e baktı. Cibril, "Ey Allah'ın Resûlü, Rabbine karşı mütevazı ol!" dedi. Allah Resûlü de "Kul Peygamber olmayı isterim" buyurdu.⁷⁷ O, kulluğu tercih edince, Allah (celle celâluhû) da O'nun kulluğunu O'na baş tacı yaptı. Ve Kur'ân'da O'nu pek çok yerde kul olarak andı

Allah Resûlü (sallallahû aleyhi ve sellem) Oturur, köle ve hizmetçilerle beraber yemek yedi. Bir kadın bu manzarayı görünce: "Oturmuş da köle gibi yemek yiyor." dedi. Kainatın Efendisi cevap verdi: "Benden güzel köle mi olur! Ben Allah'ın kölesiyim."⁷⁸

Cerir (r.a.)'den rivayet edildiğine göre: Hz. Peygamberin yanına bir adam gelmiş. Titremeye başlayınca, Hz. Peygamber, "Ne oluyor sana, kendine gel, ben bir kral değilim. Ben Kureys kabilesinden kurumuş et yiyen bir kadının oğluyum." demiştir.

Hz. Âişe'den rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber, oturup yemeğini yediğinde şöyle derdi. "Bir kul gibi yiyorum ve bir kul gibi oturuyorum."⁷⁹

77 Müsned, 2/231, Mecmaü'z Zevâid, 9/18

78 Mecmaü'z zevaid

79 Taberânî

Mevlana, yıllarca ibadet, teslimiyet ve mesuliyet şuuruyla Allah'a kulluğunu arz eder. Ömrünün ilerleyen yaşlarında, söz sultanlığı, zamanı aşmışlığı ve baş döndüren derinlikleriyle değil, kulluğuyla övünür, kulluğuyla coşar ve şöyle haykırır:

“Kul oldum, kul oldum, kul oldum! Ben Sana hizmette iki büküm oldum. Kullar âzad olunca şâd olur; ben Sana kul olduğumdan dolayı şâd oldum!”

Mevlana'dan biraz daha berilere gelip Habib Babayı da yâd edelim.

Dördüncü Murad devrinde Erzurum'da bir Habib Baba vardır. Veli bir zattır. Bu zat, hacca gitmeye karar verir. O günlerde hacılar yurdun dört bir yanından gelip İstanbul'da toplanır, oradan da kervanlar halinde yola çıkarlardı. Habib Baba da, “yola çıkmadan önce bir temizlik yapayım.” deyip İstanbul'da bir hamama gidiverir. Aksilik ya, o gün o hamama vezirler gelecektir; dolayısıyla da kimse içeri alınmaz. Habib Baba da bu yasağa takılır ama “Ben şuracıkta bir kurnada yıkanırırım” diye yalvarıp yakarınca sadece ona hususi bir izin çıkar.

Biraz sonra vezirler bütün ihtişamları ve debdebeleriyle cüm-bür cemaat geliverirler. Bu arada Dördüncü Murad da kıyafetini değiştirerek halktan biriymiş gibi, bu hamama gelir o da yalvarır yakarır. “Şuracıkta bir kurnada su dökünürüm” der ve zorla içeri girer. Tabii bizim Habib Baba ile aynı kurnaya düşerler. Derken birbirlerinin sırtlarını keselemeye sıra gelince bir ara IV. Murad “Bir bize bak, bir de şu vezirlere. Bu dünyada padişaha vezir olmak varmış” deyince, Habib Baba “Bırak sen onu dostum, öyle bir Padişaha vezir ol ki, bütün bu vezirlerin padişahına, senin uyuzlu sırtını keseletsin” deyiverir... Kerametle tanımıştır padişahı...

Evet insan, Gerçek Padişah'a yani Allah'a kul olunca sadece insanlara hükmetmez, kainata bile meydan okuyabilir.

ACZ, FAKR VE İHTİYAÇ ÇEHRELERİYLE; GÜÇLÜ VE MÜSTAĞNİ BİR KAPIYA YÖNELMEK

“Acz ve tevekkül ile, fakr ve iltica ile nur kapısı açılır, zulmetler dağılır.. Cenâb-ı Hakk’ı bulan, neyi kaybeder? Ve Onu kaybeden, neyi kazanır? O’nu bulan her şey’i bulur; Onu bulmayan hiçbir şey bulmaz, bulsa da başına bela bulur.”⁸⁰

Fakr, istiğnayı da içine alır. İstiğna’nın iki mânâsı vardır. Birincisi kınanan, lanet edilen mânâdadır. Kendisini zengin görüp Allah’a ihtiyaç duymama demektir. Bu türden insanlar, Alak sure-sinde kınanmakta ve azgınlar olarak vasıflandırılmaktadır. Demek ki, Allah’tan müstağni davranmak yavaş yavaş insanı azgınlığa sürüklemektedir. İstiğnanın ikinci mânâsı ise, övülmekte ve teşvik edilmektedir: Kendini fakir olarak görüp Allah’ın zenginliğine dayanma ve Allah’tan başkasına el açmama demektir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve selem, hazreti ibn Abbas’a tavsiyelerde bulunurken, “isteyeceğin zaman Allah’tan iste” buyurur. Bu hadisi açıklama mahiyetindeki ikinci bir hadisinde de “Kim istiğnada bulunur, Allah’tan başkasına el açmaz, isteyeceklerini Allah’tan ister, hal diliyle dahi insanlara ihtiyaçlarını açmazsa Allah, onu nereden geldiği belli olmayan sebeplerle, hiç ummadığı yerden nimetlendirir ve zengin kılar” açıklamasında bulunur. Öyle ya “Men kâne lillahi, kânellahu lehu = Kim Allah için olursa, Allah da onun için olur” Yani kim Allah için yaşar, her şeyini Allah’a adar, her nimeti, her kabiliyeti, her güzelliği Allah’tan bilirse, Allah da bütün imkânları ona açar. İnsanları onun emrine koşturur, taşı toprağı, yeri göğü ona hizmetçi yapar.

80 Mektubat, s.26

En güzeli, senin zayıf iken insanlardan hiçbir şey istememen ve sana ait hiçbir şeyin olmamasıdır. Ne tanır, ne de tanınırsın, ne görür, ne de görülürsün. Hep vermeye ve hiç almamaya gücün yetiyorsa böyle yap, hep hizmet edip hiç hizmet görmemeye gücün yetiyorsa bunu da yap. Allah dostları Allah için ve kendilerini Onun yanında bilerek amel etmişlerdir. O da hem dünyada, hem de âhirette onlara lütuflarını göndermiş ve onları dost edinmiştir.⁸¹

ASR-I SAADETTE İSTİĞNA

Ebu Saidi'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: “Ensar radiyallahu anhüm'den bazı kimseler, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir şeyler talep ettiler. Resûl-ü Ekrem Aleyhissalâtu vesselâm da istediklerini verdi. Sonra tekrar istediler, o yine istediklerini verdi. Sonra yine istediler, o istediklerini yine verdi. Yanında mevcut olan şey bitmişti; şöyle buyurdular:

“Yanımda bir mal olsa, bunu sizden ayrı olarak (kendim için) biriktirecek değilim. Kim iffetli davranır (istemezse), Allah onu iffetli kılar. Kim istiğna gösterirse Allah da onu gani kılar. Kim sabırlı davranırsa Allah ona sabır verir. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ihsanda bulunulmamıştır.”⁸²

“Resûlullah Hz. Ömer'e bir hediye göndermişti. Hz. Ömer onu kabul etmeyince Resûlullah (sallallahû aleyhi ve sellem):

-‘Niçin kabul etmedin?’ diye sordu: Hz. Ömer (r.a.):

-‘Ya Resûlullah! Sen bize: “Sizin için en iyisi, kimseden bir şey almamaktır” demedin mi?’ dedi. Resûlullah (sallallahû aleyhi ve sellem):

81 Abdülkâdir Geylani, Cilâu'l Hâtr, s.69

82 Buhari

-'Benim söylediğim, sizin istemenizdir. Fakat siz istemeden birisi size bir ikramda bulunursa, o Allah'ın size göndermiş olduğu bir rızıktır' buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.):

-'Allah'a yemin ederim ki, bundan sonra hiç kimseden bir şey istemeyeceğim ve bana verilen bir şeyi de asla reddetmeyeceğim,' dedi.⁸³

"Hakim b. Hizam, Allah Resûlü'ne geldi ve bir şey istedi. Allah Resûlü ona, istediğini verdi. Ancak Hakim'in istemesi bitmedi. Aynı anda birkaç kere daha isteğini tekrar etti.. ve Allah Resûlü de, o ne istediye verdi. Sonra da şöyle buyurdu: 'Bu dünya tatlıdır, şirindir, güzeldir, yemyeşildir. Çoğunuz bu cezbeyle kapılıp gidebilirsiniz. Fakat istemeden size verilirse mübarek olur. İstedikinizden dolayı verilirse size yük olur ve minnet altında kalırsınız. Sakın istemeyiniz!' Daha sonra bu zat dilenecek durumlara düştü ama, ne Hz. Ebu Bekir, ne de Hz. Ömer, değil sadaka ve zekat, ganimetten gelen "hums"tan dahi ona bir şey kabul ettiremediler. "Hayır" diyor ve almamada diretiyordu."⁸⁴

83 M. Yusuf Kandelevi, Hayatü's Sahabe, S. 287

84 Buhari

MÜSTAĞNİ YAŞAYANLAR

Acz, zaaf, fakr ve ihtiyaçlarının çehresinde, hep O'nun güç, kuvvet ve servetinin emarelerini müşahede ederek sürekli vicdanının enginliklerinden yükselen nokta-i istinad ve nokta-i istimdadın sesiyle-soluğuyla yaşarlar.

M. Fethullah Gülen

Bediüzzaman Hazretleri; istiğnayı, dini hizmetin manevi tesisinin temeli ve ruhu şeklinde görür. Bediüzzaman'ın istiğna düsturunu azami olarak yaşadığının yakın müşahidlerinden olan yakın talebesi, baştan başa hayatı Nur'larla nurlanan nurani ağabeyimiz Bayram Yüksel bir müşahedesini anlatıyor;

“Mübarek, muazzez üstadımızın en yakın hallerini bizler görüyorduk. İktisat düsturunu harfiyen tatbik ederdi. İstiğna düsturunu hiç bozmadı. Çünkü, ‘Benim mesleğim sahabe mesleği, aç kalmak var, hapislik var, zahmet var, var var...’ derdi. Mübarek, muazzez Üstad hiç kimseden hediye almazdı. Çok sevdiği talebesi dahi bir kilo üzüm getirse veyahut bir teberrük getirse, mukabilini muhakkak verirdi. ‘Benim kaidem bozulur, bana dokunur’ derdi. Bizler mukabilini vermeden hiç hediye aldığını görmedik. Bizlerden dahi almazdı.⁸⁵

Belh Kralı, koca bir dünya sultanı iken hükümdarlığını bırakıp kalp dünyasının sultanı olmaya azmeden, bunu da gerçekten başaran İbrahim Ethem (r.aleyh) dünya malına karşı o kadar müstağnidir ki, kimseden bir şey istemez, her şeyi Allah'tan bekler. Nefsini yokluğa ve mahrumiyete o derece alıştırmıştır ki o devirde bir benzerine rastlanamaz. Bir gün aynı çağda yaşayan büyük velilerden hemşehrisi Şakik Belhi ile karşılaşır ve ona sorar:

85 Son Şahitler, 3. S. 58

- Ey Şakik nasıl geçiniyorsun? Şakik Belhî cevap verir:
- Bulunca yiyoruz, bulmayınca sabrediyoruz. İbrahim Edhem:
- Horasan'ın köpekleri de aynı şeyi yapıyorlar, bulunca yiyorlar, bulmayınca sabrediyorlar, diye karşılıklıta bulunur.

Belhi sorar:

- Peki siz ne yapıyorsunuz?
- Biz bulunca dağıtıyoruz, bulamayınca sabrediyoruz.

İşte bu istiğna sultanının, ulaşmayı başardığı yokluk ve mahrumiyet o derece aşkar, o derece göze batıcıdır ki görenlerde kendisine yardım hissi uyandırmaktadır. Yani, “el fakru fahrî = fakirlik iftihar vesilemdir” hadisini bizzat hayatında yaşamakta, yaşadığı hayata insanlar gıptaıyla bakmaktadırlar. Evet, o yoklukta varlığı bulmuştur. Kendini hiçe indirip, Allah'ın varlığında varlığa yükselmiştir. O mertebeden sonra da kimseden bir şey istememektedir.

Varlıklı bir kişi İbrahim Edhem'e yardım etmek ister. İbrahim Edhem:

- Yardımını gerçekten zenginsen kabul ederim, der.

Adam gerçekten zengin olduğunu, bir şeye ihtiyacı bulunmadığını söyler. Büyük veli sorar:

- Ne kadar paran var?
- Üç bin altınım var.
- Dört bin olmasını istemez misin?
- Elbette isterim.
- Beş bin olmasını?
- İsterim.
- On bin altının olsa çok sevinirsin değil mi?
- Şüphesiz çok memnun olurum.

Zengin olduğunu söylüyorsun ama, sen gerçekte züğürdün birisin. Sen, on bin değıl yüz bin altının olsa yine kanaat etmez fazlasını istersin. Kanaati olmayan insan zengin sayılmaz. Gerçekten zengin olsaydın yardımını kabul edecektim.

ACZ VE FAKR TESLİMİYET İSTER

İnsan zayıftır, belâları çok; fakirdir, ihtiyacı pek ziyâde; âcizdir, hayat yükü pek ağır. Eğer Kadîr-i Zülcelâle dayanıp tevekkül etmezse ve itimad edip teslim olmazsa, vicdânî dâim azab içinde kalır. Semeresiz meşakkatler, elemeler, teessüfler onu boğar; ya sarhoş veya canavar eder.⁸⁶

Teslimiyet, “gassalın elindeki meyyit”te tam mânâsını bulur. Ölü, yıkayanın elinde hiçbir zaman benim fikrim, benim gücüm, benim iradem, benim kabiliyetim demez. Kendinden vazgeçmiş ve teslim olmuştur. İnsan, teslimiyette ölü gibi olmalıdır.

Büyük zatlar, kendilerine tam teslim olunmadığından anlaşılabilirler. Bu yüzden de büyükler genellikle yalnızdır. Evet, üstadına ‘benim fikrimi nereye koyacağım’ diye düşünerek yaklaşan talebe, ondan tam istifade edemez ve tam mânâsıyla hiçbir zaman anlayamaz. Biz büyüklerimize teslim olmadığımızdan kaybediyoruz ve onlardan gerektiği şekilde istifade edemiyoruz. Üstad hazretlerinin yanına hizmetçi olarak gelen Zübeyir Gündüzalp abiye Üstad hazretleri iki-üç tane iş verir. Kendince yapar, gelir ve Üstad’dan cevabını bekler. Üstad olmamış der. Halbuki çok gayret sarf etmiştir. Üstadın öteden beri hizmetçiliğini yapan ve Onu çok iyi anlayan Ceylan Abiye sorar: “Abi ne yapacağım ben, Üstad beğenmedi yaptıklarımı?” Ceylan Abi, teslimiyeti vurgulayan şu cevabı verir: “Üstadın yanında aklını çıkar at!” Evet, kendilerine teslim olmamız için elmas düsturlarla gelen zatların önünde hâlâ kendi kırıntılarımızla uğraşılıyor, her şeyimizle kendimizi onlara göre yeniden ayarlayamıyorsak, teslimiyeti bilmiyoruz demektir. Bu noktada pek çoğumuz kaybetmişizdir.

Büyük zatlar, akıllara yol göstermek için gelmişlerdir. Onlara yol gösterilmez. Onlar, kabiliyetleri bir fidan gibi eğitmek ve terbiye etmek için vardılar. Onlara, üstünlük taslanmaz. Onlar, yönlendirmek için vardılar, yönlendirilmezler. Zaten onları yönlendiren Biri vardır. Onlar, birer ölü yıkayan gassal gibidirler. Önlerinde ölü olunmadan teslim olunmuş sayılmaz. Teslimiyetin temelinde de acz ve fakrımızı bilmek yatar.

Pek çoğumuz biliriz. Ankara'da Samanpazarı semtinde, dükkanlar ve işyerleri çoktur. 1990'larda orada bir yangın çıkmış ve özellikle konfeksiyoncuların bulunduğu bölüm yanıp kül olmuştu. Kimisi servetinin tamamını kimisi de yarısından fazlasını kaybettiği bir zamanda, en fazla kayba uğrayan birisi vardı. Bu zat, dine hizmet için koşturan, aşk ve iman timsali bir kahramandı. Onu gören, Allah'a imanı ve hizmet aşkını hatırlayıverirdi anında. İşte bu zat Mustafa Fidan'dı. O günün hesabıyla 40 milyar lirası kaybı olmuştu. Esnafın ümitsizlik ve üzüntü içinde kıvrandığı bir ortamda kalkıp onlara şöyle hitab etmişti: "Üzülmeysin, korkmayın bütün varlığımızı Allah vermişti. Alan da Allah'tır. Eğer O'na inanır, güvenir ve çalışırsanız Allah tekrar nasib eder." Birden moraller düzelmiş, imanlar artmış ve yüzler gülmeye başlamıştı.

İşte bu ifadeler, aczini anlayıp Allah'ın gücünü arkasına alan bir ruhun ifadeleridir. İnanmayan, inanıp da Allah'ın gücüne teslim olmayan bir insan bu şekilde coşkun konuşamaz. Konuşsa bile tesir etmez. Aczdir ki insana cesaret verir, fakrdır ki, iste-yeceğini Allah'tan ister. Allah Resûlü'nün İbni Abbas'a yaptığı tavsiyelerden biri de bu değil miydi? "Ey oğulcağızım! İstedğin zaman Allah'tan iste, sığındığın zaman Allah'a sığın"⁸⁷

87 Tirmizi, Sıfatu'l-Kiyâmet 60, (3518)

“Anadolunun iç aydınlığı” bütün Anadolu’nun sevdiği, insan sevgisini, hoşgörünün sınırlarını,

*Yaratılmışı hoş gör
Yaratandan ötürü
Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil.*

gibi ifadelerle genişleten Yunus Emre (1240-1320) Tapduk Emre’nin dergahında uzun süre zevk ve hevesle odun taşımış, ayak işleri yapmıştı. Bundan maksat, insanın kendine ait bütün varlık duygularını silip, hiçliğini ortaya koyarak bütün hücreleriyle Allah’ın varlığını hissedecek hale getirmektir. Ama Tapduk bir türlü arzuladığı gibi Yunus’u ele almıyor, erenlerin gönül deryasından bir katre sunmuyordu. Yunus bu konuda bir dilekte bulursa “Sen hâlâ dünya kokuyorsun” deyip savuşturuyordu.

Yunus “Herhalde benim nasibim burada değil, bir başka şeyhin kapısında” diyerek Tapduk’a dahi haber vermeden dergâhı terk etti. Ama dergâhtan uzaklaştıkça içini bir hüznün kapladı. Tapduk Emre’nin kapısında en basit işleri yaparken bile gönlünde bir aydınlık, bir ferahlık, bir yumuşaklık vardı. Dergâhtan ayrılalı gönlü kararmış, katılaşıyordu. Uzaklaştıkça içini Tapduk’a ve dergâha karşı bir hasret kaplıyordu. Bu yolculuk sürerken bir akşam vakti yedi kişilik bir başka yolcu grubuna rastladı. İçini kaplayan hüznün ve hasrette belki bir hafifleme olur diye kendi de onlara katıldı. Yol arkadaşları ermiş kılıklı, yaşlıca insanlardı. Güven veren halleri vardı. Birlikte sürdürülen bu yolculuk sırasında bir an geldi ki, hiçbirinin çıkınında (azık çantası) bir şey kalmadı. Bir yerde mola verdiler. Açlık canlarına tak etmişti. Bu yedi arkadaştan biri ellerini kaldırıp Yaradan’a niyazda bulundu. Bu dua ve yakarmanın akabinde önlerinde türlü yiyeceklerle donanmış bir sofraya

peyda oldu. Yediler içtiler Rablerine şükrettiler. Bundan sonra bu yedi yolcudan her biri yolda acıktıkça dua etti ve yemekleri ilahi bir lütuf olarak ikram edildi. Sonunda dua sırası Yunus'a gelmişti.

Yunus soğuk terler döküyordu. İşin içinde mahcup olmak vardı. Yol arkadaşlarının her biri Allah katında makbul kişilerdi ki duaları kabul görüyordu. Kendinin böyle bir imtiyazı yoktu. Ama duayı yapacaktı, çaresi yoktu. Bütün varlığı ve içtenliğiyle Allah'a yalvardı: "Ya Rabbi, şu yol arkadaşlarım sana kimin yüzü suyu hürmetine yalvarıyorlarsa ben de onun yüzü suyu hürmetine yalvarıyorum, beni mahcup etme..." Bu duanın arkasından öncekilerin iki katı yiyecek içecek lütfedildi. Şaşkınlık sırası yedi yolcudaydı. Sordular:

- Ey arkadaş, sen kimin hürmetine dua ettin? Yunus,

- Önce siz söyleyin dedi. Açıkladılar:

- Biz Tapduk Emre'nin dergahında Yunus adında çok makbul ve muteber bir derviş varmış, onun hürmetine Allah'a yakarmıştık.

Yunus esas şimdi mahcup olmuştu. Yunus'un kendisi olduğunu açıklamaya utandı. Tapduk Emre'ye karşı da kalbini bozmuştu. Halbuki Tapduk ona Allah yolunda epey dereceler kazandırmıştı. Büyük bir pişmanlık içinde, bedeninden sıyrılmış bir ruh gibi akararak Tapduk dergâhına döndü ve şeyhine bu defa kendini kayıtsız şartsız teslim etti.

Âciz insan kendinde bir şey görmediği, fakir de bir varlık iddiasında bulunmadığı için, bir yüce makam tarafından emredilip ya da tavsiyede bulunulup önlerine konulan her şeyi sorgusuz sualsiz kabul edip hayatına yansır. Çünkü sormak, sebebini araştırmak, teslimiyete zıttır. Teslimiyet olmayınca da istifade yolları kapanır.

Anadolu'nun yetiştirdiği en büyük velilerden biri olan Hacı Bayram (XV. y.yıl) Anadolu kökenli başka birçok alim ve erenin de üstadıdır. Bunlardan biri de Fatih'in hocalarından Akşemseddin idi. Akşemseddin, Hacı Bayram'a bağlanışından kısa bir zaman sonra zekası, anlayışı, kavrayışı, en önemlisi de şeyhine tam teslimiyeti sayesinde icazet (diploma) aldı ve irşadla görevlendirildi. Akşemseddin'in bu başarısı Hacı Bayram'ın diğer müridleri arasında kıskançlığa sebep oldu. Bunlardan biri Hacı Bayram'a sordu: Efendi Hazretleri, kırk yıldır talebeniz olanlar henüz halifelğe (sizi temsile) layık görülmezken Akşemseddin'in kısa zamanda bu rütbeye ulaşmasının sebebi ne ola?

Hacı Bayram, gerek maddi gerekse manevi hayatta yükselmenin veya yerinde saymanın sebebini açıklarcasına cevap verdi:

Bu köse (Akşemseddin) bizde ne gördü ve işittiyse hemen inandı ve teslim oldu. Sebep ve hikmetini sonra kendi kendine bulup öğrendi. Kırk yıldır hizmetimizde bulunanlar ise bizde gördüklerinin ve duyduklarının önce sebep ve hikmetini öğrendi sonra inandı ve teslim oldu. İşte aradaki fark budur.

Evet, teslimiyet insanı alır zirvelere ulaştırır. Ancak, teslimiyetin temelinde de, acz ve fakrını idrak etmek ve bir iddiada bulunmamak yatar.

ACZ- FAKR VE İDDİASIZLIK

Acz ve fakrını idrak etmiş bir kul, iddiasızdır. Yaparım, ederim, çatarım diye çalım satmaz. Kendine güvenmez, bilakis iliklerine kadar tevekkül doludur ve sadece Allah'a güvenir. Kendinde eksik ve kusurdan başka bir şey görmez ki kendine güvensin! Yapıtığını tam yapmaya çalışır fakat hiçbir zaman tam yaptım düşün-

cesine kapılmaz. Çünkü, kusurlu ve eksik gördüğü şahsından tam bir şeyin çıkmayacağını düşünür. Yaptığının mutlaka daha güzeli vardır. “Her bilenin üstünde daha iyi bir bilen vardır”⁸⁸ esprisine bağlı yaşar. İşte yaşanmış hadiselerden biri: Hocaefendi, Hacı Kemal Abi’nin de bulunduğu bir mecliste, hizmetle alakalı bir konuda yapılanların yetersizliğinden, bazı şeylerin ihmal edildiğinden, yavaş gidildiğinden bahseder ve etrafındakilere ızdırapla karışık kızgınlığını dile getirir. Hacı Kemal abimiz başlar ağlamaya. Meclis dağılır fakat o hâlâ ağlamaktadır. Teselli etmeye çalışırlar kadirşinas ve mütevazı büyüklerimiz. “Abi, Hocaefendi size demedi, dediklerinin hepsi bize idi!” demişlerse de ikna edemezler. “Hayır onların hepsini bana söyledi” der ve ağlamasına devam eder. İşte iddiasız insan, yaptım ettim deyip, çekilip bir kenarda gururla oturmaz, her zaman Akif’çe bir edayla

*“Bu, taşındır” diyerek KÂBE’yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ nâmiyle,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmiyle,
Ebr-i nîsânı açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ’yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ haşre kadar beklesem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları, sarsam yarana...
Yine birşey yapabildim diyemem hâtırana..*

der ve kayda değer bir hizmet ortaya koyamamanın ezikliğini ve mahcubiyetini yaşar.

88 Yusuf Suresi, 12/76

Benlik adına bir iddiada bulunmak, Allah'ın sevmediği bir şeydir. Şeytan, üstünlük iddiasında bulununca, hor hakir yere iniverdi. Adem Nebi ise, hatasının mahcubiyetiyle bir ömür boyu inlemiş ve bizim adımıza yapmış olduğu şu duayla Rabbine yalvarmıştır: “Rabbimiz biz nefsimize zulmettik, eğer bizi affetmez ve bize merhametinle muamele etmezsen, biz mahvoluruz, hüsranda içinde kalırız!”⁸⁹ Allah da O Safiyyullah'ın duasını kabul etmiş ve peygamberlik makamını O'na bahşetmiştir. Öteki, ise gurur ve iddialarının kurbanı olarak zillet içinde yaşayacak ve sonunda cehennemini hak edecektir.⁹⁰

Asrımızın hizmet rehberlerinden, yaşayışı ve aksiyonuyla binlerce insanın gönlünde taht kurup 1997'de Hakk'a yürüyen Hacı Kemal Erimez Ağabeyimiz hakkında Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle bir hatıra anlatır: Bir gün bulunduğum yere misafirliğe gelmişlerdi. Ben odamdaydım ve biraz soluklanmak, dertleşmek, kim var kim yok diye bakmak için odamdan dışarı çıktım. Gezerken, bir odadan seslerin ve gülüşmelerin geldiğini duydum. Kapı açıktı, içeri girmeden kapıdan baktım Hacı Kemal ve yanında akranından bir iki kişi sohbet edip gülüşüyorlar. -Şöyle baktım, halleri rahat görünüyordu, “Nasıl böyle rahat olabiliyor ve gülüyorsunuz, cenneti mi garanti ettiniz? Burada gülen orada gülmez, burada yanmayan orada yanar!” dedim ve ayrıldım. Daha birkaç adım atmamıştım ki, Hacı Kemal'in şu yanık ifadelerini duydum: “Allah benim gibi bir fakiri yakıp da ne yapacak!” (Bu sözü naklederken Fethullah Gülen Hocaefendi'nin gözleri dolar.) Evet Hacı Ağabey, kendini o kadar değersiz görmektedir ki, “Allah, bu değersiz, mecalsiz, elinden iş gelmeyen, hakir, fakir kulunu yakacak kadar ona değer verir mi ki!” diye düşünmektedir.

89 A'raf Suresi, 7/23

90 A'raf Suresi, 7/11-18

Garip karşılamayın, yanlış anlamayın. Bunlar gerçek fakra ermiş kulların halidir. Akıl sır ermez!

Esas olan, İslâm ahlâkını tabiat haline getirmek, Kur'ân'ın ahlâkıyla ahlâklanmak ve Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed'in (aleyhi ekmelüttehâyâ) edebiyatıyla edeplenmektir. Üstad Hazretlerinin de dediği gibi, "Ben yokum, benim kudret ve ehliyetim de yok, konuşan yalnız hakikattir, hakikat-i imaniyedir" diyerek kendisini aradan çıkartıp izzetini tevazu ile süslemektir.

FAKİRLİK ZENGİNLİKTİR, ACZ KUVVETTİR

İnsanın fakr ve ihtiyacı O'nun zilletine sebep değildir. Aksine, fakrının şuurunda olduğu ölçüde izzetine, güçlülüğüne ve şerefine vesiledir. Çünkü yer gök kendisinin olan Allah'a karşı fakirlik duymak ve ihtiyaç arz etmek, zenginliğin ta kendisidir. Neden olmasın ki, en fakir varlık en zengin Zatın koruması altına giriyor, bütünüyle O'na dayanıyor.

İşin bir diğer sırrı da, bütün zenginler ve zenginlikler elinde olan Allah'a dayanan bir insanın, tam bir fakir olduğu halde, hiç kimseye ve hiçbir şeye karşı ihtiyaç hissetmemesidir. Bediüzzam Hazretlerine sorarlar: "Senin bir gelirin olmadığı halde nasıl yaşıyorsun, ne yiyip ne içiyorsun?" O fakrın dev abidesi, aczin içindeki zenginliğin kaşifi büyük insan şu cevabı verir: "Elhamdulillah kanaat ile yaşıyorum. Hatta dokuz sene -şimdi otuz sene- evvel benimle beraber Burdur'a nefyedilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillet ve sefaletle düşmemekliğim için, zekâtlarını bana kabul ettirmeğe çok çalıştılar. O zengin reislere dedim: "Gerçi param pek azdır; fakat iktisadım var; kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim." Tekrar tekrar ve ısrarla yaptıkları teklifleri reddettim. Cây-ı dikkattir ki: İki sene sonra, bana zekâtlarını teklif edenlerin bir kısmı iktisadsızlık yüzünden borçlandılar."⁹¹ Kanaati sayesinde hep zengin olarak yaşayan Bediüzzaman Hazretleri, eskiden o zenginlerden gönlü itibarıyla zenginken, sonraları maddi varlığı itibarıyla da zengin hale gelmiştir. İşte fakrını anlayıp esas Zengin olana dayananın hali! Her zaman aziz, her yerde vakur!

Fakirliğini bilip Allah'a dayanarak gerçek zenginliği yakalamış birisi, dünyalar dolusu serveti de olsa, onlara güvenmez, onları fani ve değersiz görür. Geleni de gideni de Allah'tan bilir. Sadece

91 19. Lema, 4. Nükte

ve sadece O'na güvenir, O'na dayanır ve O'ndan başka her şeye karşı kalbî alakasını keser. Dünyalık hiçbir şeyi olmasa dahi Allah'ın zenginliğini düşünerek her şeyi O'ndan ister.

Meşhur Hatem-i Tai'i anlatırlar. Bu zat, Peygamberimiz zamanında yaşayıp da O'nu göremeyenlerden, zengin ve cömert bir zattır. Sürekli insanlara ziyafetler verir ve hediyeler dağıtırdı. Bir gün çölde gezerken, sırtında diken taşıyan bir adama rast gelir. Adam kan ter içinde kalmıştır. Dermansızlıktan neredeyse yıkılacaktır. Hatem, adama acır ve der ki, "Sen bunca zahmetler çekiyorsun, bak dikenler vücudun kanatmış. Neden gidip de Hatem'den yardım almıyorsun. O, herkese hediyeler veriyor, paralar dağıtıyor." Adam şu ibretli cevabı verir: " Ben, dikenli de olsa bu yükü çekerim, fakat kesinlikle Hatem'in hediyelerini kabul ederek, minnetini çekmem." Daha sonra Hatem'e sorarlar: "Kendinden daha cömert, daha zengin, daha ileri birisini bilir misin?" Hatem, o çölde gördüğü adamı anlatarak, "O" der "benden daha cömert ve daha zengindir". Elbette, o adamın zenginliği gönül zenginliği idi. O zenginlik onun her şeyine yetmişti ve kimseye el avuç açmıyordu.

FAKRA EREN İNSAN ZAHİD GİBİDİR

“Kalbin Zümrüt Tepeleri”nin müellifinin beyanına göre; Dün-yevî hazları terk edip, cismânî meyillere karşı koyma mânâlarına gelen zühd; sofilerce daha çok, dünya lezzetlerine karşı alâkasız kalıp, âdeta bir perhiz hayatı yaşamak.. davranışlarında “takva”yı esas tutarak, dünyanın, kendine ve insanın nefsine bakan yönle-rine karşı da kararlı, hatta buğz ve nefret içinde bulunmak ma’nâlarına gelir.

Bir diğer ma’nâda zühd, ebedî ukbâ saadeti için muvakkat (geçici) dünya rahatını terk etme şeklinde yorumlanmıştır..

Haram ve helallere karşı hassas olmak, zühdde ilk adım sayı-lır; ikinci adım ve kâmil merhale ise, meşrû ve mübah şeylerde bile, kılı kırk yararcasına gösterilen titizliktir⁹²

Zühd, dünya malından kalben alakayı kesmek, kaybetse de kazansa da tavrını ve kalbini değiştirmemektir. Zahid de bu fiil-leri hayatında yaşayan kahramandır. Fakr ise kendini hep Allah’a muhtaç görendir. Bu yönüyle fakir, zahidin varacağı noktayı daha en baştan tutmuştur. Zühd de, mal menal hesap edilerek onlara karşı tavır ayarlanırken, fakrda dünya malının hesabı yoktur ki ona karşı tavır belirlemeye ihtiyaç olsun. Fakir bu meseleyi daha işin ba-şında halletmiş, kendini ve dünyayı kalbinde tamamen terk etmiş, dünyaya meyil ve muhabbeti kalmamış ve kalbini her şeyin sahi-bine açmıştır. Zühd ile fakr beraber değerlendirdiğimizde zahidin fakrı diyebileceğimiz bir hal ortaya çıkar ki, buna göre zühd fakiri, olumlu olumsuz, severek veya nefret ederek hiçbir şekilde maldan menalden bahsetmez, makamın sözünü etmez.⁹³ Onun kalbinde bunlara dair hiçbir yer bulunmaz ki dile yansısın! Fakirin bu hali İbrahim Hakkı’nın şu ifadeleriyle ne de güzel tarif edilir:

92 Kalbin Zümrüt Tepeleri, S. 71

93 İbni Kayyim el Cevziyye, Tarîku’l Hicreteyn, s. 16

*Kalp beyt-i Hüda'dır, âni pâk eyle sivâdan
Kasrına nüzûl eyleye Rahman gecelerde*

Yani, kalp Allah evidir. O evde başka şeyleri misafir etme ki, Rahman sıfatının sahibi Allah, gönül evine misafir olsun. O evi; sevgisi, saygısı, heybeti, aşkı, şefkati ve merhameti ile doldursun ve kulunu başka şeylere muhtaç bırakmasın!

Aralarındaki farkla beraber, zahid ve fakirin aynı mânâlarda kullanılmasında bir mahzur yoktur. Fakir aynı zamanda bir zahiddir, zahid de zühdü içinde fakirdir. İkisinin de rehber edindiği ayetlerden biri şu beyandır: **“De ki, dünya metâi, malı menali, ne de olsa azdır. Âhiret ise takva ehli için tamamen hayırdır”**⁹⁴ Şu ayet ise onların beyinlerinin guddelerinde dolaşır: **“Allah'ın sana verdiği her şeyde Ahiret yurdunu ara; bu arada dünyadan da nasibini unutma!”**⁹⁵ Gözlerini açıp basiretlerini dolduran beyanlar gelince, şu ayet ne güzel örnektir: **“Bu dünya hayatı bir eğlence ve oyundan ibarettir. Ahiret yurdu ise, doğrusu işte gerçek hayat odur; eğer bilselerdi!”**⁹⁶.

MÜMİN KİŞİ HEP HAYIR ÜZERİNEDİR

Tüm zamanların efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem) buyuruyor:

“Mü'min kişinin durumu ne kadar şaşırtıcıdır! Zira her işi onun için bir hayırdır. Bu durum, sadece mü'min hastır, başkasına değil: ona memnun olacağı birşey gelse şükreder, bu ise hayırdır; bir zarar gelse sabreder bu da hayırdır”.⁹⁷

94 Nisa Suresi, 4/77

95 Kasas Suresi, 28/77

96 Ankebût Suresi, 29/64

97 Müslim, Zühd

Hanefi mezhebinin imamı İmam-ı Azam Ebû Hanîfe'nin, ilmî faaliyetlerinin yanında ticaretle de meşgul olan zengin bir zat olduğu bilinir. Bu büyük insan, gündüz öğleye kadar mescitte talebelerine ders verir, öğleden sonra da ticari işleri ile uğraşır. Bir gün ders verdiği sırada bir adam mescidin kapısından seslendi:

- Ey İmam, gemin battı!... (İmamın ticari mal taşıyan gemileri mevcut)

İmam-ı Azam bir anlık tereddütten sonra,

- Elhamdülillah dedi.

- Bir müddet sonra aynı adam yeniden gelip haber verdi:

- Ey İmam, bir yanlışlık oldu batan gemi senin değilmiş.

İmam bu yeni habere de:

- Elhamdülillah, diyerek mukabele etti. Haber getiren kişi hayrete düştü:

- Ey İmam, gemin battı diye haber getirdik "Elhamdülillah" dedin. Batan geminin seninki olmadığını söyledim yine "Elhamdülillah" dedin. Bu nasıl hamdetme böyle?

İmam-ı Azam izah etti:

-Sen gemin battı diye haber getirdiğinde iç âlemimi, kalbimi şöyle bir yokladım. Dünya malının yok olmasından, elden çıkmasından dolayı en küçük bir üzüntü yoktu. Bu nedenle Allah'a hamdettim. Batan geminin benimki olmadığı haberini getirdiğinde de aynı şeyi yaptım. Dünya malına kavuşmaktan dolayı kalbimde bir sevinç yoktu. Dünya malına karşı bu ilgisizliği bağışladığı için de Allah'a şükrettim.

İşte fakrın insana kazandırdığı yüksek makam. Fakir odur ki, zahid gibi gelene sevinmesin, gidene de üzülmesin. Hepsi Allah'tan desin ve güvenle yaşasın.

ASR-I SAADETTEN BİRKAÇ ÖRNEK

Katade radiyallahu anh'den:

“Biz Enes’e ekmekçisi yanındayken gelirdik. Bize yemek takdim ederek şöyle derdi: ‘Yiyiniz, Peygamber’in (sallallahû aleyhi ve sellem) ve-fat edinceye dek, ince ve has undan ekmek gördüğünü bilmiyorum. Yine ölünceye dek pişirilmiş koyun gördüğünü de bilmiyorum.’⁹⁸

Enes radiyallahu anh'dan:

“Müminlerin emiri iken Ömer’in (elbisesinin) sırtında üst üste yamalanmış üç yama gördüm.”⁹⁹

İbn Sirin radiyallahu anh'dan:

“Ebu Hureyre ile birlikteydik, üstünde aşı boyalı ketenden yapılmış iki elbise vardı. Bunlardan birisine burnunu silerek şöyle dedi: ‘Vay, vay! Ebu Hureyre (şimdi) keten elbisesi ile burnunu siliyor. Bir zamanlar o kadar fakir ve perişan idim ki, Peygamber (sallallahû aleyhi ve sellem)’in minberi ile Aişe’nin hücresinin arasında açıklıktan düşüp bayıldım. Biri gelip benim delirdiğimi sanarak ayağı ile boynuma bastığını hatırlıyorum. Oysa ben deli değildim. Sadece aç ve bitkindim.’¹⁰⁰

Fadale bin Ubeyd radiyallahu anh'dan:

“Peygamber (sallallahû aleyhi ve sellem) namaz kıldırırken birtakım insanlar arasında açıklıktan yere çökerlerdi. Onlar Suffe ashabıydı. Hatta bedeviler onlar için deli derlerdi. Peygamber (sallallahû aleyhi ve sellem) namazı bitirdiği zaman onlara döner ve şöyle buyururdu: ‘Siz eğer Allah katındaki ecrin büyüklüğünü bilseydiniz, zaruret ve ihtiyacınızın daha da artmasını isterdiniz.’¹⁰¹

98 Buhari

99 Malik

100 Buhari, Tirmizi

101 Tirmizi

Enes radiyallahu anh'dan:

"Selman'ın yanına girdim, evini çok yoksul gördüm. 'Bu hal nedir?' diye sorunca şöyle dedi: 'Çünkü Peygamber (sallallahû aleyhi ve sellem) bana: 'Dünyadaki azığın, yola çıkan süvarinin azığı gibi olsun!' buyurdu.¹⁰²

Abdullah b. Abbas'ın kardeşi Ubeydullah anlatıyor:

"Ebû Zerr Gıfarî (r.a.) anlattı:¹⁰³

"Bir gün Resûlullah (sallallahû aleyhi ve sellem)'in elinden tutmuş, yürüyorduk. Bana:

- Ya Eba Zerr, şu Uhud dağı kadar altın ve gümüş olsa da hepsini Allah yolunda harcasam, öldüğümde yanımda ondan iki gram bile kalmasını istemem, dedi.

- Ya Resûlullah (sallallahû aleyhi ve sellem) bir kantar da bırakmaz mıydın? dedim. Bana:

- Ben aza gidiyorum, sen fazlaya gidiyorsun. Ben ahireti istiyorum, sen ise dünyayı, dedi ve bu sözünü üç defa tekrarladı."¹⁰⁴

EN BAHTİYAR ODUR Kİ

Dünya mâdem fânidir. Hem mâdem ömür kısadır. Hem mâdem gayet lüzumlu vazifeler çoktur. Hem mâdem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem mâdem dünya sahipsiz değil. Hem mâdem şu misafirhâne-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerim bir Müdebberi var. Hem mâdem ne iyilik ve ne fenalık, cezasız kalmayacaktır. Hem mâdem 'Allah, kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmez (Bakara, 2/286) sırınca teklif-i mâlâyutak yok-

102 Taberani, Mu'ecmu'l-Kebir'de

103 Mektubat, s.71

104 M. Yusuf Kandehelevi, Hayatû's Sahabe, S. 238

tur. Hem mâdem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem mâdem dünyevî dostlar ve rütbeler, kabir kapısına kadardır.

Elbette en bahtiyar odur ki: Dünya için âhireti unutmasın, âhiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, mâlâyani şeylerle ömrünü telef etmesin; kendini misafir telakki edip misafirhâne sahibinin emirlerine göre hareket etsin; selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin.

ACZ VE FAKR

HUZUR-U İLAHİYE GÖTÜREN EN YAKIN KAPIDIR

Ariflerin birinin şöyle dediği hikaye edilir: “Ben bütün taat kapılarından Allahın huzuruna girmek istedim. Hangi kapıya gittimse orada sıkışıklıklar gördüm ve bir türlü içeriye giremedim. Sonra acz ve fakr kapısına geldim. Baktım bu kapı, Allah’a en yakın ve en geniş kapı. Burada hiçbir engel ve sıkışıklık yoktur. Ayağımı eşliğine koyar koymaz, bir de baktım, Allah Teala elimden tutup beni huzuruna davet ediyor.¹⁰⁵

Acz ve Fakrın İfadesinde Bir Yol: Dua

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Duâ gibi hazîne-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medârı olan bir vesîleyi elden bırakma. Ona yapış; âlâ-yı illiyyîn-i insaniyete çık. Bir sultan gibi, bütün kâinatın duâlarını kendi duân içine al, bir abd-i küllî ve bir vekil-i umumi gibi “Ancak Senden yardım dileriz” de, kâinatın güzel bir takvîmi ol.¹⁰⁶

Âciz, fakir, muhtaç ve kendine yetmediğinin şuurunda olan kulun, tazarru, tezellül ve alçak gönüllülük içinde, Rahmeti Son-

105 İbn Kayyim El Cevziye c.1,s.336 İnsan Yayınları

106 Sözler s.318

suz'a yönelip, hâlini O'na arz ederek istediklerini O'ndan istemesinin ayrı bir unvanı sayılan dua, kulun Rabbi'ne karşı iman, güven, itimat ve tevhid telâkkisinin bir gereğidir.

Âcizlik ve fakirliğimizi en güzel ifade etmenin yollarından biri duadır. Dua, dil, kalp ve hal yoluyla insanın küçüklüğünü, güçsüzlüğünü, çaresizliğini Allah'a arz etmesidir. En samimi kalple, gönlünün sesiyle Allah'a yalvardığı o müstesna dakikalarda insan, kendini Allah'ın huzurunda açabildiği kadar açar, açamadığını da Allah'ın bilmesine havale ederek O'ndan talepte bulunur. Allah ile en saf en temiz bir iletişimdir bu. Dolayısıyla insanın acz ve fakrını arz etmede dua yolunu hiç mi hiç ihmal etmemesi gerekir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadeleriyle; Acz, nidanın made-nidir. İhtiyaç duanın menbaıdır. Çocuğun eli yetişemediği bir şeyi peder ve validesinden istediği gibi; abd de, acz ve fakrıyla Rabbi-ne iltica eder ve Halikından ister.

Öyleyse Ey Rabbim, Ey Hâlıkım, Ey Mâlikim! Seni çağırmakta hüccetim hacetimdir. Sana yaptığım dualarda bütün hazırlığım ihtiyacımdır. Vesilem fakirliğimdir. Hazinem aczimdir. Sermayem, emellerimdir. Şefaatchim, Habibin (Aleyhissalâtü Vesselâm) ve rahmetindir. Affeyle, mağfiret eyle ve merhamet eyle yâ Allah yâ Rahman yâ Rahîm! Âmîn!¹⁰⁷

Evet, duasında da görüldüğü gibi, sonsuz acz ve fakr içinde olan insanın, sonsuz kudret ve zenginlik sahibi Allah'la münasebeti ne kadar latiftir, hoştur.

“Duâ, bir ibadettir, duâ kulluğun özüdür¹⁰⁸, duâ Rabbe dönüş ve yönelişin adıdır. Kulluktan bahsedilen bir yerde, duâdan bah-

107 Mesnevî-i Nûriye, s.106

108 Tirmizi, Tefsir, Gafir Suresi, (2973); Ebu Davud, Salat 358, (1479)

setmemek mümkün değildir. Zaten, Allah (celle celâluhû) da “Duânız olmazsa ne ehemmiyetiniz var!”¹⁰⁹ buyurmuyor mu? ve “Duâ edin kabul edeyim”¹¹⁰ diyen de bizzat kendisi değil mi?

Duâ, Allah (celle celâluhû)’la kul arasında kuvvetli bir bağıdır. Başka bir ifade ile, kulun düşüncesinin Rabbe takdim edilmesi şeklindedir duâ. Kul erişemeyeceği ve iktidarıyla elde edemeyeceği her şeyini, mutlak iktidar sahibi olan Kadîr-i Mutlak’tan ister; işte bu isteğin adıdır duâ.¹¹¹

Kur’ân, Peygamberlerin kendi acz ve fakr duygularını dile getirdikleri dualarla doludur. Bu Allah şahitlerinden biri Yakub Aleyhisselam’dır. Peygamberliğine varis olacağını beklediği ve küçüklüğünden beri göremediği oğlu Yusuf’a olan hasret ve hicranını içine gömer ve âcizliğini, Allah’a olan ihtiyacını şu yakarıyla seslendiriyordu: “Ben, sıkıntımı, keder ve hüznümü sadece Allah’a arz ediyorum.”¹¹² Yıllar sonra, Yusuf aleyhisselam, Mısır’ın azizi olarak anne babasını yanına aldı ve böylece Allah bir kez daha gösterdi ki O, kendisine müracaat edeni, acz ve fakrını anlayıp gücünden meded umanı ümitsiz ve çaresiz bırakmıyor.

950 yıl yaşayan Nuh Aleyhisselam, yüzyıllar boyunca kavmini Allah’a inanmaya çağırırdı. Onları ikna etmek için Allah’ın gösterdiği bütün güzel yolları denedi. Fakat bir türlü inanmadılar. Kibirliydiler, azgınlaştılar hatta Hazreti Nuh Aleyhisselam’a deli diyecek kadar ileri gittiler. Oğlu ve hanımı bile bir peygamber ocağında barınmalarına rağmen gönüllerini Allah’a açmadılar ve Hazreti Nuh’a düşman kesildiler. Böyle acıklı bir manzara karşısında kalan o büyük peygamber, aczini ve fakrını Allah’a arz edip şöyle yalvardı:

109 Furkan Suresi, 25/77

110 Mü’min Suresi, 40/60

111 Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, c.2, s.502

112 Yusuf Suresi, 12/86

“Ya Rabbî, ben mağlubum, artık Sen bana yardım et!”¹¹³ Allah da bu duayı karşılıksız bırakmadı; göndermiş olduğu bir tufanla inmayanları helak ederken, Nuh Aleyhisselam ve O’na inanan bir avuç insanı kurtardı. Evet, Allah aczini ve fakirliğini ortaya koyup kendisine sığınanların her zaman olduğu gibi imdadına yetişmişti.

Yunus Aleyhiselam, kavminin inanmayışı karşısında memleketini terk edip inanacak insan bulma ümidiyle yollara koyulmuştu. Gemide giderken kaderin cilvesi olarak denize atılmış, bir balık O’nu yutmuş ve yardım uzatacak hiçbir yardımcının, dostun, tanıyanın olmadığı ve bütün çarelerin bittiği bir yerde, her şeyi gören ve bilen, çaresizlerin çaresi Allah’a sığınmış ve şöyle yakarmıştı: “Ya Rabbî! Sensin İlah, Senden başka yoktur ilah. Sübhansın, bütün noksanlardan münezzehsin, Yücesin. Doğrusu kendime zulmettim, yazık ettim. Affını bekliyorum Rabbim!”¹¹⁴ Ve Allah, bir anda O mahzun Peygamberi sahil-i selamete çıkarıvermişti.

*Fakirler Seninle ganî,
Âcizlerin tek güveni;
Şevk ile ananlar Sen’i,
Derd ü melâli neylesin?*¹¹⁵

113 Kamer Suresi, 54/10

114 Enbiya Suresi, 21/87

115 Kırık Mızrap, s. 95

DUA PEYGAMBERİ

İşte, bak: O zât öyle bir salât-ı kübrâda duâ ediyor ki, güyâ şu cezîre, belki arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder. Bak, hem öyle bir cemaat-i uzmâda niyaz ediyor ki, güyâ benîâdem'in zaman-ı Adem'den asrımıza, Kıyâmete kadar bütün nurânî kâmil insanlar, ona ittîbâ ile iktidâ edip duâsına âmin diyorlar.

Hem bak, öyle bir hâcet-i âmme için duâ ediyor ki, değil ehl-i arz, belki ehl-i semâvât, belki bütün mevcudât, niyazına, "Evet, yâ Rabbenâ, ver, biz dahi istiyoruz" deyip iştirak ediyorlar.

Hem öyle fakirâne, öyle hazinâne, öyle mahbubâne, öyle müştâkâne, öyle tazarrûkârâne niyaz ediyor ki, bütün kâinatı ağlattırıyor, duâsına iştirak ettiriyor.

Bak, hem öyle bir maksad, öyle bir gâye için duâ ediyor ki, insanı ve âlemi, belki bütün mahlûkatı esfel-i sâfilînden, sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan âlâ-yı illiyyîne, yani kıymete, bekâya, ulvî vazîfeye çıkarıyor.

Bak, hem öyle yüksek bir fizâr-ı istimdâdkârâne ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârâne ile istiyor, yalvarıyor ki, güyâ bütün mevcudâta ve semâvâta ve Arşa işittirip, vecde getirip, duâsına "Âmin, Allahümme âmin" dedirtiyor.

Bak, hem öyle Semî, Kerîm bir Kadîr'den, öyle Basîr, Rahîm bir Alîm'den hâcetini istiyor ki, bilmüşâhede en hafî bir zîhayatın en hafî bir hâcetini, bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder. Çünkü, istediğini-velev lisân-ı hal ile olsun-verir ve öyle bir sûret-i Hakîmâne, Basîrâne, Rahîmânede verir ki, şüphe bırakmaz, bu terbiye ve tedbîr, öyle bir Semî ve Basîr ve öyle bir Kerîm ve Rahîm'e hastır.¹¹⁶

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, bir insan olarak, insanın değışmez âcizliğini ve fakirliğini dua yoluyla Allah'a o kadar güzel ifade etmiştir ki, O'nun duasından daha güzel dua olamaz. Nasıl O'na ait sözler, bütün beşerî sözlerden üstündür; O'na ait dualar da, bütün insanların yaptıkları, yapacakları beşerî dualardan çok çok derindir. Çünkü, Cenab-ı Hakk'ı en çok bilen Allah Resûlüdür. Birkaç tanesini O'ndan dinliyor gibi dinleyelim. Yatarken şöyle dua eder: "Allahım! Yüzümü Sana çeviriyor ve işlerimi Sana havale ediyorum. Hem korkarak hem de ümit ederek sırtımı Sana dayıyorum. Senden ancak yine Sana sığınılır, başka sığınak yoktur. Allahım! İndirdiğin Kitab'a ve gönderdiğin Nebî'ye îmân ettim. (Peygamberin kendi peygamberliğini tasdik etmesi şarttır.) Allahım kullarını dirilteceğin o gün, beni azabından koru. Ben, ancak Senin adınla ölür yine Senin adınla dirilirim."¹¹⁷

Rükûda iken şöyle dua ederdi: "Allahım Sana rükû ettim, Sana inandım, Sana teslim oldum. Kulağım, gözüm, iliklerim, kemiğim ve sinir sistemim ve ayaklarımın taşıdığı her şey, âlemlerin Rabbi Allah'a boyun eğmiş ve itaat etmiştir."¹¹⁸

Şu inci-mercan sözler de secde de yaptığı dualardan: "Allahım, Senin için secde ettim, Sana inandım ve Sana teslim oldum. Yüzüm, kendisini yaratan, şekil veren, kulağını ve gözünü yarıp çıkarana secde etti. Takdir edenlerin en güzeli Allah ne yücedir. Allahım benim günahlarımın hepsini, küçüğünü, büyüğünü, evvelini, âhirini, gizlisini, açığını, hepsini affet..."¹¹⁹

Taif, Peygamberimiz için unutulmayacak bir gündür. Tabi bizim için de. Çünkü o gün çok çetin geçmiştir. Bin bir ümitle

117 Neseî, Sıyam 70

118 Müslim, Musafirin, 201; Ebu Davud, Salat 119

119 Müslim, Salat 216, Tirmizi, Deavât, 33

gittiği yerden taşlanarak çıkarılmak Allah Resûlü'ne çok dokunmuştu. Dokunmuştu ve bir ağacın altına oturarak şöyle dua etmişti:

“Allahım, güçsüzlüğümü, za’fımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikayet ediyorum. Ya Erhamerrahimîn! Sen hor ve hakir görülen biçarelerin Rabbisin. Benim de Rabbimsin.. beni kime bırakıyorsun? Kötü sözlü, kötü yüzlü uzak kimselere mi, yoksa işime müdahil düşmana mı? Eğer bana karşı gazabın yoksa, çektiğim mihnetlere, belâlara hiç aldırmam. Ancak afiyetin arzu edilecek şekilde daha ferah-feza, daha geniştir. İlâhî, gazabına giriftâr yahud hoşnutsuzluğuna dücâr olmaktan, Senin o zulmetleri parıl parıl parlatan dünya ve ahiret işlerinin medâr-ı salâhı Nûr-u Vechine sığınırım. İlâhî, Sen razı olasıya kadar Senin affını muntazırım! İlâhî, bütün havl ve kuvvet sadece Senin elindedir.”

O meleklerin dahi kendisiyle emniyete erdiği büyük Zat aley-hissalatü vesselam, kendi halini Allah’a arz ediyor, Allah’a olan ihtiyacını bir kere daha seslendiriyor, Allah da O’nun bu yanmış gönlüne su serpmeye kabilinden, inanacak bir insanı hemen yanına gönderiyordu. Dua ederken mübarek omuzlarına bir el değiverdi. Baktı ki, elinde üzüm dolu tabak bir insan gelmiş, kendisine ikramda bulunuyor. Üzümü aldı ve ‘Bismillah’ deyip yemeye başladı. ‘Bismillah’ sözünü duyan bu Addas isimindeki köle, Allah Resûlü’ne “Sen kimsin” diye sordu. “Ben Peygamberim” cevabını alınca, hemen O’nun mübarek yüzünü gözünü öpmeye başladı. Yıllardır aradığı bir insanı hiç de ummadığı bir zamanda önünde bulmuştu. Bulmuş ve hemen oracıkta iman edivermişti. Bu hadise Mahzun Nebi’nin gönlüne su serpmiş, sevinçten uçmasına vesile olmuştu.¹²⁰

120 İbni Hişam, Sire, 2/60-63, İbni Kesir, el Bidaye, 3/166

Evet, Allah hiçbir zaman yenilmişlik, horlanmışlık, çaresizlik duyguları içerisinde kendisine açılan elleri geri çevirmiyordu. Kimi zaman duanın hemen akabinde bir netice yaratıyor, kim zaman da sabırla bekletip yıllar sonra büyük bir mükâfatla kulunu sevindiriyordu.

İnsanın ameliyle cennete giremeyeceğini ifade eden Peygamber Efendimiz (sallallahû aleyhi ve sellem), kendisinin de buna dahil olduğunu bildiriyor ve Ancak Allah'ın rahmeti ve fazlı ile kurtulabileceğini ifade buyuruyordu.¹²¹ Allah bazen âciz ve fakir bir varlık olan insanın küçük bir amelini bahane ederek onu bağışlayabilir, ona yardımda bulunabilir. Acz içinde yapılan dua bazen olmazları oldurur, aşılmazları aştırır. Bunu Peygamber Efendimiz'in anlattığı, kendisinden önce yaşanmış bir hadisede görüyoruz:

“Bizden önce yaşayanlardan üç kişi yola çıktılar. Akşam olunca, geceleme ihtiyacı onları bir mağaraya sığdırdı ve içine girdiler. Ancak, dağdan kayan büyükçe bir kaya yuvarlanıp mağaranın ağzını üzerlerine kapadı.

Aralarında:

“Bizi bu kayadan sâlih amellerinizi şefaathçi kılarak Allah'a yapacağınız dualar kurtarabilir” dediler.

Bunun üzerine, içlerinden biri anlatmaya başladı:

“Benim annem babam çok yaşlıydı. Onları çok kollar, akşam olunca onlardan önce ne ailemden, ne de hayvanlarımdan hiçbirine yedirip içirmezdim” dedi. “Bir gün, odun aramak için uzaklara gitmiştim. Eve döndüğümde ikisi de uyumuştum. Onlar için sütlerini sağdım. Hâlâ uyumakta idiler. Onlardan önce aileme ve hayvanlarıma yiyecek vermeyi uygun bulmadım, onları

121 Buhârî, Rikak 18

uyandırmaya da kıyamadım. Geciktiğim için çocuklar ayaklarının arasında kıvranıyorlardı. Ben ise süt kapları elimde, onların uyanmalarını bekliyordum. Derken şafak söktü.”

Adam, bu olayı anlattıktan sonra, dua için ellerini göğe kaldırdı ve:

“Allahım! Bunu Senin rızan için yapmışsam, yolumuzu kapayan şu taştan bizi kurtar!” dedi.

Bu duanın akabinde taş bir miktar açıldı. Ama bu, dışarı çıkmalarını mümkün kılacak bir açıklık değildi.

Bunun üzerine, ikinci adam söze başladı:

“Allahım!” dedi. “Benim bir amcakızım vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Ondan kâm almak istedim. Ama o bana yüz vermedi. Fakat gün geldi, kıtlığa uğradı, yardım için bana başvurmak zorunda kaldı. Ona, kendisini bana teslim etmesi karşılığında yüz yirmi dinar verdim. Mecburen kabul etti. Ancak, arzuma nail olacağım sırada:

‘Allah’ın mührünü gayri meşru surette bozman (zina) sana haramdır’ dedi.

Bunun üzerine ben de ona dokunmaktan sakındım ve insanlar arasında en çok sevdiğim kimse olduğu halde, onu bıraktım. Verdiğim altınları da geri istemedim.”

Adam bunu anlattıktan sonra, ellerini açıp yalvardı:

“Allahım! Eğer bunları Senin rızan için yapmışsam, bizi bu sıkıntıdan kurtar!”

Bu dua üzerine kaya yerinden biraz daha kımıldadı. Ama onların çıkabileceği kadar açılmadı.

Çaresiz, mağarada beklemeye devam ettiler. Bu esnada, son bir ümit, üçüncü şahıs başından geçen bir olayı anlatmaya başlamış bulunuyordu:

“Allahım! Ben işçiler çalıştıyordum. Ücretlerini de derhal veriyordum. Ancak bir tanesi, bir kilo pirinçten ibaret olan ücretini almadan gitti. Ben de onun parasını onun adına işletip kâr ettirdim. Öyle ki, çok malı oldu. Derken, uzun seneler sonra bu işçim çıkageldi ve:

“Bana olan borcunu öde.” dedi.

Ben de:

‘Bütün şu gördüğün sığır, davar, deve ve köleler senindir. Git, bunları al götür!’ dedim.

“Benimle alay mı ediyorsun” dedi.

Ben tekrar:

‘Kesinlikle alay etmiyorum. Git, hepsini al götür!’ dedim. Adam hepsini alıp götürdü.

“Allahım! Eğer bunu Senin rızan için yaptıysam, bize şu hal-den bir kurtuluş nasip et!”

Adamın bu duasının hemen akabinde kaya tamamen açıldı. Çıkıp yollarına devam ettiler.”¹²² Evet, dara düştüğümüzde; bağışlamak çağıştırmak değil, sebeplere ve insanlara sövmek değil, acizimizi ve kusurumuzu itiraf edip duaya sığınmaktır asıl olan.

O’NUN ÇIRAKLARI

Sahabe-i kiram ve bütün büyük veliler, münacaat ve yakarışlarına, Allah Resûlünün dualarından iktibaslarla renk ve can katmaya çalışmış ve Cenab-ı Hakk’ın kapısını O’nun dua eliyle çalmışlardır.

122 Buhari, Enbiya 50, Büyü’ 98, İcâre 12, Hars 13, Edeb 5; Müslim, Zikr 100, (2743); Ebu Dâvud, Büyü’ 29, (3387).

O Dua Peygamberinin sadık bendesi, çıraklarının en büyüklerinden birisi olan Enes bin Malik, bir duasında şöyle yakarıшта bulunur: “Aman Ya Rabbî, ne malın ne de evladın fayda vermediği, ancak selim kalplerin, ihlaslı gönüllerin felaha kavuştuğu o dehşetli günde bizlere emniyet ver, eman bahşeyle Ya Rabbî. Aman diliyorum Ya Rabbî, zalimlerin mazeretlerinin kabul edilmeyeceği, bütün lanetin ve azab dolu mekanların onların olacağı o müthiş alemde bizlerin gönüllerine emniyet ve güven suyu serp Ya Rabbî. Aman Ya Rabbî, Aman! Babanın oğluna, oğlun babaya bir menfaat sağlayamayacağı o korkunç meydanda bizlere esenlik rüzgarları gönder Ya Rabbî! El aman, el aman ya Rabbena! İnsanın kardeşinden, annesinden, babasından, hanımından ve çoluk çocuğundan kaçtığı o demde bizlere huzur ver, sekine indir Ya Rabbena! El aman el aman Allahım, insanın kendine malik olmadığını ve bütün işlerimizin sana kaldığı o vakitte, bizlere üns esintilerini duyur, yakınlığını, merhametini hissettir. Sen Mevlam-sın, ben ise sahibinden kaçmış bir köleyim. Fakat Efendisinden başka kölesine kim merhamet eder ki! ¹²³

Dua, insanın aczini ifade etmenin en belîğ bir lisanıdır. Bu belağati, Üveys el Karanî'nin sade bir dille yapmış olduğu şu yakarışında da açıkça müşahede ederiz:

İlahî, Sen Rabbimsin, ben de Senin kulunum; Sen Haliksın (Yaratıcısın) ben ise mahlukum (yaratılanım); Sen Rezzaksın (rızkı veren) ben ise merzukum (rızkı muhtacım); Sen Maliksın (yer gök senin elinde) ben ise memlûküm (Senin kölenim); Sen Azizsin (büyük ve yücesin) ben ise zelilim (hor ve hakirim); Sen Ganisin (zenginsin) ben ise fakirim (elimde bir şey yok, Sana muhtacım); Sen Haysın (her zaman diri ve hayat verensin) ben ise meyyitim (ölümlüyüm, ölümü tadacağım); Sen Bakîsin

123 Gümüşhanevî, Kulüb-u Dâria, 455

ben ise faniyim; Sen Kerimsin (cömertsin, şereflişin, yücesin) ben ise leîmim (her vakit kınanmaya layık bir hakir kulum); Sen Muhsinsin (her zaman iyilikte bulunan, güzellikler yaratan) ben ise müşiyim (günah işleyen, kötülöklere dalan); Sen Gafûrsun (günahları affeden) ben ise günah işleyen müznibim; Sen Azimsin (büyükler büyüğün) ben ise hor hakir bir kulum; Sen Kavîsin (güç kudret sahibisin) ben ise âciz, zayıf bir bendenim; Sen Mu'tîsin (hep verensin, vermek Senin ahlâkıdır) ben ise hep isteyenim, her şeyim Senden; Sen emniyet ve güven yaratanısın, ben ise daima korkan ve titreyen; Sen her zaman Cevadsın, lütfunla bahşedersin, ben ise miskinim, her şeyim Sensin. Sen dualara cevap verensin, ben ise her zaman Sana dua eden âciz kulunum. İsimlerin hürmetine beni affeyle, günahlarımı rahmetinle bağışlayiver! Ey merhametlilerin En Merhametlisi!"¹²⁴

Asrın büyük çilekeşi Bediüzzaman Hazretleri dualarını yazmak istememesine rağmen bazen, ölümden sonra benim adıma yazdıklarım dua eder diye iç yakarışlarını yazıya döktüğü de olmuştur. Şu gelen yanık seslenişler O'nun yanan kalbinin, ızdıraplı gönlünün tercümanıdır. Sözlerin mânâsına bakarak O büyük Üstadın günahkar olduğu hissine kapılmayınız. Zira böyle büyük zatlar, günaha karşı çok hassastırlar. Bize göre sakıncası olmayan fakat onların kendi seviyelerine göre çok büyük günah olarak görülen bazı haller vardır ki, o büyük kametler kendilerini aşağıdaki sıfatlarla ifade etmişler ve aslında bize de nasıl dua yapılması gerektiği konusunda örnek olmuşlardır. Hasan Basrının sözünü hatırlamadan geçmeyelim: "Sahabe tırnak kadar günahı dağlar büyüklüğünde görür ve Allah'a yakarışa geçerci. Sizler ise dağlar kadar günah işlersiniz fakat onu bir tırnak kadar dahi görüp de Allah'a tevbe etmezsiniz!" Sahabe mesleğini kendine rehber edi-

124 Mektubat, s.241

nen Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin şu yakarışı da Sahabe anlayışı içerisinde yapılmış bir yakarıştır:

“İlahi! Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten-lil-Alemin olan Habibin, senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve halimi sana şekva ediyorum.

Ey Halik-ı Kerimim ve ey Rabb-ı Rahimim! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun (yarattığın sanatın) ve abdin; hem asi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alil (hasta), hem zelil, hem müsi’ (günahkâr), hem müsin, hem şaki, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu halde, kırk sene sonra nedamet edip (pişman olup) senin dergâhına avdet etmek (dönüp sığınmak) istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor (sığınıyor)... Hadsiz günah ve hatiatlarını (hatalarını) itiraf ediyor... Evham (vehim ve şüphelerle) ve türlü türlü illetlerle mübtela olmuş. Sana tazarru ve niyaz eder. Eğer Kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen, zaten o senin şanıdır. Çünkü Erhamürrahiminsin (merhametlilerin En Merhametlisi Sensin) Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki; dergâhına gidilsin. Senden başka hak Mabud yoktur ki, ona iltica edilsin, (sığınılısın)!...”¹²⁵

ACZ VE FAKRIMIZIN TERENNÜMÜ: EL-KULÛBU’D DÂRİA (YAKARAN GÖNÜLLER)

Burada acz ve fakrın en güzel ifadelerinin yer aldığı bir kitabı tanıtmak istiyoruz. Pek çok insanımızın malumu olan bir kitap var. Adı Mecmuatü’l Ahzab. Yani Allah’a arz edilen dua ve zikirlerin toplanmış hali. 19. yüzyıl alim ve mutasavvıflarımızdan Gümüşanevî Hazretleri, Sahabe’den başlayarak kendi zamanına kadar gelmiş geçmiş pek çok evliya ve asfiyanın dua ve zikirlerini

125 Lem’alar, s.129

mümkün olduğu kadar toplamış ve adını Mecmuatü'l Ahzab koymuştur. Toplam üç cilttir. Bediüzzaman Hazretleri bu dua kitabının hepsini her iki haftada bir okuduğunu beyan eder. Günümüzün yakarış insanı, muzdarip gönül Fethullah Gülen Hocaefendi ise, acz ve fakrın güftesinin dert ve ızdırap bestesiyle nağmelere döküldüğü bu yakarmalardan bizim seviyemize uygun olanları seçip bir cilt haline getirmiş ve istifademize sunmuştur. Adı da El Kulûbu'd Dâria' olmuştur. Yani; Yakaran Gönüller.

Bu kitapta öyle dualar vardır ki, insan hayretler içerisinde kalır şöyle demekten kendini alamaz: Bunlar ne büyük insanlarmış ki, Allah'a dökmedikleri dert bırakmamışlar. Neye muhtaç iseler, ne türlü hallere maruz kalmışlarsa, içlerinden kendilerini rahatsız edecek ne türlü duygu ve düşünceler geçmişse, yâra ağyâra dokunacak ne kadar olumsuzluklar varsa hepsini Allah'a açmışlar, içlerini Allah'ın huzurunda dökmüşler ve meded Allahım demişler.

Okuyanlar zannederler ki, bu duaları yapan insanlar, sanki ellerinden hiçbir şey gelmeyen, âciz fakir, garip kimsesiz, elleri ayakları tutmayan insanlar. Halbuki bu dua sevdalısı büyüklerin her biri asrını, devrini, çağını ve çağları aşan zamanları aydınlatan insanlar. Hazreti Ali (k.v) gibi, Abdülkadir Geylanî (r.a) gibi, Ahmed Bedevi (r.a) gibi, Ahmed Rufâî (r.a) gibi, Hasan Şazelî (r.a) gibi, Şah-ı Nakşibend (r.a) gibi, İmam Rabbani (r.a) gibi daha pek çok zat.

Hele bu zatların dualarını her on beş günde bir defa hatmeden Bediüzzaman Hazretleri, serapa bir dua insanı kesilmiştir. O büyüklerin dualarını hem kendine vird edinmiş hem de dualarla beraber tefekkürde bulunmuştur. Hatta denebilir ki, Üstad Hazretlerinin yazmış olduğu Risale-i Nurlar, okuya okuya tefekkür haline getirdiği bu dualar üzerinde sümbüllenip çiçek açmıştır. Bir diğer ifadeyle Risaleler, bu duaların bir açılımı, bir şerhi ve bir meyvesidir.

Fas'ta Ferid Ensari isminde bir üniversite hocası, Risale-i Nurları tanıdıktan sonra, kendi kendine diyor ki, "Bu eserlerin temelinde mutlaka manevi bir kaynak olmalı! Bir ilham kaynağı mutlaka vardır." Birkaç yıl sonra eline Mecmuatü'l Ahzab isimli, yukarıda ismi geçen geçmeyen pek çok Allah dostunun dualarının toplandığı dua kitabı eline geçiyor. Bu dua kitabını Üstad Hazretlerinin on beş günde bir hatmettiğini duyunca büyük bir hazine bulmuşçasına, "tamam" diyor, "Şimdi sorumun cevabını buldum."

BESMELEDEKİ SIR

İşte, "Bismillâhirrahmânirrahim" Fâtihanın fihristesi ve Kur'ân'ın mücmel bir hülâsası olduğu cihetle, bu mezkur sırr-ı azimin unvânı ve tercümânı olmuş. Bu unvânı eline alan, Rahmetin tabakatında gezebilir. Ve bu tercümânı konuşturan, esrâr-ı Rahmeti öğrenir ve envâr-ı Rahimiyeti ve şefkati görür.¹²⁶

Bismillah her hayrın başıdır.¹²⁷ Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem. Bismillahla başlamayan işler güdüktür, bereketsizdir.¹²⁸ Buyuruyor. Nur Külliyyatında ise "Bismillah kudret-i ezeliyenin tealluk (alâka) ve te'sirini celb eder. Ve o tealluk, abdin kesbine (kulun fiiline) ve işine yardım edici bir ruh gibi olur. Öyle ise hiçkimse, hiçbir işini Besmele'siz bırakmasın."¹²⁹ denilir. Bismillah, insanın aczini ve fakrını şefaatchi yaparak Allah'ın rahmet kapısını çalmasıdır. Bediüzzaman Hazretleri, 1. Söz'de besmeleyi anlatırken, insanın hadsiz ihtiyaç ve kusurlarına vurgu yapar ve ancak bunları bilirse, kendisine rahmet kapısının açılacağını anlatır. Ona göre, insan geniş ve ıssız bir çölde yürüyen yolcu

126 Lem'alar, s.100

127 Sözler, s.5

128 İbn Mace, Nikah 19; Müsned, 2/359

129 İşârat-ül İ'caz, s.15

gibidir. (O çöllerin ıssızlığını ve vahşetini görmesek de televizyon filmlerinden hayal edebiliriz) Ne zaman ne taraftan ne türlü bir tehlikenin geleceğini bilemez. Bir aslan mı saldıracak, önüne bir yılan mı çıkacak, susuz mu kalacak, ya da bir yol kesici tarafından her şeyi elinden mi alınacak? Bütün bunlardan habersiz, bütün bunlara karşı savunmasız, âciz, garip bir yolcu olarak seyahatini sürdürürken, mutlaka bir sultanın, bir kabile reisinin ismini almalıdır ki tehlikelere karşı korunabilsin. Bir tehlikeyle karşılaştığında hemen sultanın veya kabile reisinin ismine sığınsın, onun kuvvetinden yararlansın. Bu isimle o aşılmaz, vahşi çölleri gayet sakin ve selametle aşıp gitsin. İşte insan için şu dünya bir çöl gibidir. İhtiyaç had safhadadır. Endişeler ve korkular vardır: gelecek korkusu, geçim endişesi, sağlık sıhhat kaygısı, akıbet derdi..vs. Bunlar aynı zamanda birer ihtiyaçtır. Yani emin ve mutlu bir gelecek, bolluk içinde yaşama, sağlıklı bir hayata sahip olma..vs. Bu kadar ihtiyaç ve korkuya karşı insanın sermayesi sadece bir ömürdür. Onun da ne zaman biteceği belli değildir. Dolayısıyla insan adeta sermayesiz bir varlıktır. Öyleyse, bu dünya çölünde, her şeye gücü yeten, her şeyi tanıyan, her şeyi idare eden bir Sultan'ın ismini almak, O'na dayanmak gerekir. O da Allah'tır (celle celâluhû). O'na dayanmanın en güzel ifadesi de Bismillaktır.

Evet, bugün çölde değil, resmi bir dairede bile, eğer bir üst yetkilinin imzası veya selamıyla gidilirse işler hızlıca oluveriyor. Demek ki, her yerde bir yetkilinin ismiyle gezmek gerek! Bütün varlığın yetkisi ve mührü elinde olan Allah'ın imzasını almak ise bismillah ile olur. Allah nasıl bir yetkilidir diye sorarsanız, şu ayetlerin mânâsıyla cevap verelim: “Allah göğe ve yere şöyle buyurdu:

“İsteyerek de olsa, istemeyerek de olsa emrime gelin!” onlar da: “Gönüllü olarak geldik.” dediler.”¹³⁰

130 Fussilet Suresi, 41/11

“Bilin ki Allah insan ile kalbi arasına girer”¹³¹ (dilediği takdirde arzusunu gerçekleştirmesini önler) Demek yer de gök de, insanın kalbi de gönlü de Allah’ın elinde.

Acz ve fakr bir hazinedir. İnsanı Allah’ın kudretine bağlar. Acz ve fakr bir anahtardır. İnsanı, Allah’ın sonsuz rahmet hazinelerine ulaştırır. Acz ve fakr bir şefaattçidir. İnsanı yerden alır, Allah’a muhatab eder.

Üstad hazretlerine göre, acz ve fakr ile bismillah deyip aşıl-mazları aşanlar sadece insanlar değildir. Hayvanlar, bitkiler hatta sıcaklık ve soğukluk bile bu isimle hareket ederler. Nasıl mı? Sözü Üstada bırakalım:

“Her şey, Cenâb-ı Hakk’ın ismiyle hareket eder: Mesela, zerre kadar tohumlar ve çekirdekler başlarında kocaman ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyor. Demek ki, her bir ağaç, “Bismillah” der. Rahmet hazinesinin meyveleriyle ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor. Her bir bostan, “Bismillah” der. Kudret mutfağında, pek çok lezzetli yemeklerin beraber piştiği bir kazan olur. Her bir inek, deve, koyun, keçi gibi mübarek hayvanlar “Bismillah” der. Rahmet feyzinden bir süt çeşmesi olur. Bizlere, Bol Rızık Verici Allah adına en lâtif, en temiz, âb-ı hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar. Her bir ağaç ve otun ipek gibi yumuşak kök ve damarları, “Bismillah” der. Sert olan taş ve toprağı deler geçer. Allah namına, Rahman namına der, her şey ona hizmetkar olur.

Evet, havada dalların yükselmesi ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin gayet kolayca yayılması ve yer altında yemiş vermesi; hem nâzik, yeşil yaprakların, şiddetli sıcaklara karşı aylarca yaş kalması; tabiat perestlerin (her şeyi tabiat yarattı diyenlerin) ağzına şiddetle tokat vuruyor. Kör olası gözüne parmağını

131 Enfal Suresi, 8/24

sokuyor ve diyor ki: En güvendiğin soğuk ve sıcak bile, Allah'ın emri altında hareket ediyor, çam yapraklarını kışın dondurmuyor, yazın da yaprak ve çiçekleri yakmıyor. O ipek gibi yumuşak bitki kökleri ve damarlar, birer asâ-yı Mûsa (a.s.) gibi Allah'ın izniyle sert taşları yarıp çıkıyor. O sigara kâğıdı gibi ince nazenin yapraklar, ateşte yanmayan Hazreti İbrahim'in azaları gibi, ateş saçan sıcaklığa karşı adeta "Ey ateş! Sakin ve salim ol!" ayetini okuyor."¹³²

"Akıldan ziyade kalbe bakar" dediği 14. Lema'nın 2. Makamında Üstad hazretleri, besmelenin mânâsına dair dikkat çekici sırlar veriyor. Bir kısmı özetle: Allah kainatı yaratırken celal ifade eden Allah ismiyle tecelli etmesine karşılık, kainat içindeki dünyayı yaratırken kuşatıcı bir rahmetin ifadesi olan Rahman ismiyle tecelli etmiştir. Dünya içindeki insanı yaratırken ise, hususi ve adeta insana özel rahmeti anlatan Rahim ismiyle muamelede bulunmuştur. Yani yukarıdan aşağıya indikçe, geniş daireden dar daireye girdikçe, rahmet daha bir belirginleşiyor, daha bir özelleşiyor ve insanı bütün alemde genişiyile, özeliyle büyük bir rahmet dairesi kuşatıyor. Bütün bu mânâları ise, biz besmele ile ifade ediyoruz.

Allah, rahmetini geniş dairede bütün kainatta gösterirken aynı zamanda dar dairede insanın kendisinde de gösteriyor. Bu gösterme de bir rahmettir. Güneşi bizim istifademize sunarken, bu büyük nimeti unutturmamak için güneşe olan ihtiyacımızı da bize hissettiriyor. Ta ki, geniş dairedeki nimetleri unutmayalım. İşte kendi üzerimizdeki rahmet esintilerini görmek suretiyle kâinattaki rahmet manzaralarını seyretmek için, Allah bize anahtar kelime olarak "besmeleyi" bahşetmiş. "Bismillahirrahmanirrahim" derken aynı zamanda bu mânâda okumuş oluyoruz.

132 Sözlür, s.5

Kâinatı şenlendiren rahmettir. Yağmur yağar, toprak, taş, otlar ağaçlar, kurtlar, böcekler bayram yapar. Evet, kâinat yağmur rahmetiyle şenlenir. Karanlıkları aydınlığa boğan, rahmettir. mânâsı bilinmeyen şu kâinatın mânâsını bildiren, âlemleri ve insanı bir karanlık kuyu olmaktan kurtaran Kur'ân ve Peygamberimiz bir rahmettir. İhtiyaç içinde kıvranan mahlûkları terbiye eden, rahmettir. Her mahlûkun ihtiyacı ayağına gelir. Ağaç bütün varlığıyla meyveye yöneldiği gibi, kâinatı da insana yönlendiren, insanın ihtiyacına göre şekillendiren, yine rahmettir. Et ve kemikten yaratılmış, fani insanı ebedlere layık kılan, yine rahmetin kendisidir.

Evet evet, şu âlemde her şey bir rahmettir ve rahmet eseridir. Çünkü âcize merhamet gerek, fakire merhamet gerek, muhtaca merhamet gerek, kusurluya merhamet gerek. İnsan ise âcizlerin âcizi, fakirlerin fakiri, muhtaçların muhtacı, pürkusur bir varlık. İşte insanın bu halini bilen, gören Allah, kâinatın yaratılmasından, yerin göğün dayanıp döşenmesine kadar her şeyi, bu âciz ve fakir varlığın rahatça istifade edeceği şekilde yaratmış ve hep rahmetiyle tecelli etmiştir. Bir an nefes alamasak, güneş doğmasa neler olur, düşünölsün! Sözü yine Üstad'a bırakalım:

Ey insan! Madem Rahmet böyle kuvvetli, cazibedar, sevimli ve sevgili bir hakikattir. "Bismillâhirrahmânirrahîm" de. O hakikata yapış, ihtiyaçlar içinde çırpınmaktan ve yalnızlıktan kurtul. O ezel ve ebed Sultanı'nın tahtına yanaş, rahmetiyle O'na dost ol!¹³³

Üstadın talebelerinden Hüsrev Altınbaşak, besmele ile alakalı yazılmış bu Risale hakkında şu mülahazalarını belirtiyor:

Bu kudsî mübarek kelimenin her sure başında zikredilmesiyle, ehemmiyet ve büyüklüğü ortaya konuyor. Her hayırlı işin başında tekrarıyla mübarek bir şefaathçi yerine geçiyor ve insanı yerden

133 Lem'alar, s.97

alıp arşa kadar yükseltiyor, Allah'a muhatab kılıyor. Büsbütün acz içinde çırpınan insanı, Sonsuz Kudret Sahibi Allah'la irtibata geçi-
rerek, o küçük insanın kıymet ve izzeti gösterilmiş oluyor. Bir de
insanın, besmele ile Allah'ın rahmetine mazhar oluşu vurgulanana-
rak, besmelenin Allah'ın rahmetinin tam bir cilvesi olduğu izah
buyrulmuştur.¹³⁴

Besmele ile alakalı şu analiz ise çok hoştur. Arapça'nın ka-
idelerinden mânânın derinliklerine inmenin veciz bir örneğini
görürüz bu analizde:

"Be" harf-i cerriyle başlayan 'besmele' de bir itiraftır. Harf-i
cer ismin sonunu kesre kılar. Kesre, inkisârdan gelir kalbin kırık-
lığını ifade eder. Ve başlangıçtaki bu kesre bize Cenâb-ı Hakk'ın
huzuruna gelirken âdetâ münkesir (kırık) bir kalple gelmeyi ders
verir. Yanlış anlaşılmasın, bu Allah'a olan kalp kırınlığını ifade
etmez. Yapmamız gerekip de yapamadıklarımızın, kulluğumuzu
yerine tam getiremeyişimizin kırıklığı ve itirafıdır. Esâsen, her ha-
yırlı işte havl ve kuvvetine dayanacağımız Cenâb-ı Hakk'a karşı
kalbimiz münkesir olmalıdır ki, aczimiz O'nun kuvvetini davet
eden bir şefaatçi olsun..¹³⁵

Besmele böyle kırık bir kalple okunacağı gibi, besmeleyle baş-
layacağımız Kur'ân da kırık bir kalple okunmalıdır. Bu noktada
yine ince analizlere kulak verelim: Kur'ân hüzünle nâzil oldu.
O, mahzun ve münkesir bir kalple okunmalıdır. Şu vahşet sahra-
sında, imkânları kısır, kudreti az ve acz ü fakr içinde yuvarlanan
insan, sağlam ve kopmaz bir ip olan Kur'ân-ı Kerîm'e tutunursa
insanlık semâsına yükselecek, zirvelere çıkacak, şu girdaptan, çö-
lün şu boğucu havasından ve yalnızlık vahşetinden kurtulacaktır.

134 Barla Lahikası, s.184

135 Fatıha Üzerine Mülahazalar, s. 77

İşte Kur'ân insana bu his ve bu havayı verir. Bu itibarla Kur'ân okurken böyle bir hava içinde okunmaya çalışılmalıdır. Bu ise, mânâsına nüfûz nisbetinde olur. İnsan, onun mânâsına nüfûz edemezse, hele ilâhî maksadı düşünmezse çok defa Kur'ân'ın derinliklerine açılmaz ve Kur'ân da onun sinesinde te'sir icra etmez.¹³⁶

Evet, Kur'ân, acz ve fakrın idraki içinde, acz ve fakr yaralarına şifa olması için okunmalı.

“Allah lafzının köklerinden birinin mânâsı da sığındı demektir. Bu köke göre Allah lafzı kendisine sığınılan mânâsına gelir. Bir yavru, aczi ve zaâfını şefâatçi yaparak anasına sığınır. Hatta ondan tokat yer yine kendini onun kucağına atar. Kul da öyledir. Kolu kanadı kırık, âciz ve fakir olan insan, yavrunun, annesinin şefkat dolu sinesine sığınması gibi, Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve merhametine sığınır.”¹³⁷

Allah lafzında hiçbir harf mânâsız değildir. Hepsi teker teker birer mânâ ifade eder. En son harf olan “Hû” harfi de içinde derin mânâlar saklar. “Hû demek de aslında aczimizi ortaya koymaktır. Zira; “Hû” başlı başına bir mu'cizedir. İnsan Hû dediği zaman şu mânâları düşünür veya şu düşüncelerden dolayı insan Hû der: “Nerede ben, nerede Sen? Ben bir katre hakir sudan mahlûk, Sen ezel ve ebed sultanı Ma'bûd. Ben, Sana sen diyemem. Sana ancak, kâinatı dolduran, Senin İsimlerine ait mânâları birden ifade etmek için, ünvanın olan Hû ile sesleniyorum. Ve ancak “hû” demekle gönlümdeki ateşi söndürüyorum.

İnsan, o Sultan'ın huzurunda ve O'nun muhteşem saltanatı karşısında, açlığını, susuzluğunu, her türlü debdebe ve âlâyişi

136 Fatiha Üzerine Mülâhazalar, s. 16-17

137 Fatiha Üzerine Mülâhazalar, s.86

ve hatta kendisiyle beraber varlığını unuttur. Nazarını, mâsivadan alır, sadece O'na çevirir ve orada "O" mânâsına Hû deyiverir. Her şey onun gözünden kendisi ile beraber silinir, yok olur." Allah, bu ufka ulaştırırsın. Amin.

ORUÇ VE ACZ FAKR İLİŞKİSİ

Oruçla nefis terbiyesi arasında sıkı bir irtibat vardır. Orucun, pek çok meseleye bakan yönü olduğu gibi insan nefsinin terbiyesine bakan tarafları da vardır. Nefis, başka yollarla bırakmadığı pek çok kötü adetini oruçla bırakır. Kazanmak istediği güzel hasletleri de yine oruç vesilesiyle elde eder.

"Bir Ramazan'da acz ve fakrımı tam mânâsıyla hissedip bu hisle Allah'a yönelmek, müthiş bir şekilde heyecan ve şuur verdi"¹³⁸ diyen Bediüzzaman Hazretleri'ne göre bu işin sırlarından biri şudur:

Nefis, uzun süren gaflet neticesi kendini unuttur. Mahiyetindeki sonsuz acz ve fakrı, ölçülemeyecek kadar ihtiyacını, sayılmayacak kadar kusurunu görmez ve görmek istemez. Zayıflığının farkında değildir. Her an bir musibetin gelip başına çökeceğinden habersiz yaşar. Hiç ölmeyecekmiş gibi dalar hayatın içine. Şiddetli bir hırsıyla, derin bir sevgi ile dünyaya atılır. Bütün güzel şeylere bel bağlar. Faydasına olan her şeye el atar. Böylece kendini nimetleriyle terbiye eden yaratıcısını unuttur. Artık akıbetini de düşünmez. Ve derken günahlar içinde boğulur gider.

İşte Ramazan-ı Şerifteki oruç; en gafillere ve inatçılara dahi, mahiyetindeki aczini, fakrını ve zayıflığını hatırlatır. İnsan açlık vasıtasıyla midesini ve midesinin ihtiyacını düşünür. Midesi açlıktan ezilmiş, vücudu iki büklüm olmuş haliyle insan ne kadar

138 Barla Lahikası, s. 279

da şefkate, merhamete muhtaç olduğunu anlar. Nefsin firavunluğunu bırakıp, tam bir acz ve fakr şuuru ile İlahî dergâha yönelir. Manevi şükür duygularıyla Allah'ın rahmet kapısını çalar.

Evet, Ramazan orucu, nefsin firavunluğunu kırmak, ona aczini göstermek için bire bir ilaçtır. Çünkü, nefis Rabbisini tanımak istemiyor. Kendine gizli bir ilahlık ve rablık veriyor. Bunun en açık misalini Firavun'da görüyoruz. Zira o, kendine ilah demişti. Firavun, insan nefsinin ne kadar azabileceğinin sınırlarını gösteren ibretli bir örnektir. Demek ki, insan nefsi, aczini anlamaz, fakrını kabul etmezse o sınırlara kadar gider. Nefsin acz ve fakrını anlamasında ise orucun payı büyüktür.¹³⁹

Evet, oruç, nefsin firavunluğunu kırar. Hadislerde şöyle bir olay anlatılır: Cenab-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nersin?" Nefis "Ben benim, sen sensin!" demiş. Allah nefse azab etmiş, cehenneme atmış sonra tekrar sormuş: "Ben kimim, sen kimsin." Cevap yine aynı: "Ene ene, ente ente." Ne kadar azab etmiş, ceza vermişse de Allah, nefsin cevabı hep aynı olmuş ve enanietini, firavunluğunu terk etmemiş. Sonra açıklık ile azab etmiş ve sormuş: "Sen kimsin ben kimim?" Bu sefer nefis uslanmış ve şöyle cevap vermiş: "Sen benim Merhametli Rabbimsin, ben Senin âciz bir kulunum."¹⁴⁰

139 Mektubat, s.401

140 el Havbevi, Dürretü'l Vâizîn, s. 11

NURLAR ETRAFINDA

BEDİÜZZAMAN HAZRETLERİNİN AÇTIĞI ALTERNATİF YOL

Hakk'a ulaşan kestirme yolların en önemlilerindendir.. ve velâyet-i kübrâ çeşnilidir. Bu yolun bahadırları, her zaman ve her yerde, acz ü fakr nâmeleriyle Cenâb-ı Hakk'a yönelebilirler.

M. Fethullah Gülen

Üstad hazretleri acz yolunu tutmuş biri. Risalelerinde bazen Allah'a olan acz ve fakrını o kadar enfes dillendirir ki, daha güzel bir aczname olabilir mi diye söylenir insan. Mesela, Zühre risalesinde kendi şahsının muhasebesini ve sorgulamasını yapar ama bu, esasında insanın muhasebesidir. Yani herkes ideal bir sorgulama örneği olarak kabul edebilir oradaki nefis analizlerini. Bu risale hakkında, Üstadın talebelerinden Hulusi Abi, şu notu

düşüyor: Bu Risale, bütün Müslümanlara, muhtelif tarikatlarda sülûk ile kazanılacak neticeye, acz, fakr, şefkat ve tefekkür yolunda Besmele mahiyetinde olduğunu anladım.¹⁴¹

Başka bir yerde, ehl-i faziletin yolu olarak Acz ve Fakrı takdim ederek şöyle der:

Evet, îmanlı fazilet; baskı sebebi olmadığı gibi, istibdata da sebep olamaz. Baskı ve istibdat, faziletsizliktir. Ve bilhassa ehl-i faziletin en mühim meşrebi, acz, fakr ve tevazu ile toplum hayatının işlerine (idareye ait işlere) karışmamak tarzındadır. Elhamdülillah bu yol üstünde hayatımız gitmiş ve gidiyor.¹⁴²

Tasavvuf mesleğinde, Nakşibendi tarikatında şu prensipler vardır: dünyayı Allah için ve kalben terk edeceksin. Bir adım daha atarak, ahireti de yani ahirette cennet gibi bir mükâfat beklemeyi de terk edeceksin. Üçüncü adım olarak, kendini de terk edeceksin. Yani Allah'ın varlığında yok olup, her an Allah'la irtibatlı olarak, her yerde O'nu görerek benliğinden sıyrılacak ve kendi varlığından söz etmeyeceksin. Dördüncü ve son adımda ise, terk ettiğin duygusunu da terk edeceksin ve terk ettim deyip gurura düşmeyeceksin.¹⁴³ Bütün bu adımlar, Allah'ı daha iyi tanıyabilmek için ortaya konmuş ayet ve hadis kaynaklı prensiplerdir.

Fethullah Gülen Hocaefendi'ye göre bu dört mertebenin günümüzde tatbiki bir hayli zorlaşmıştır. Bediüzzaman hazretlerinin ifadeleriyle, bu zamanda insanlar enaniyetlerine binmişler imansızlık vadilerinde koşmakta ve adeta yarış yapmaktadırlar.¹⁴⁴ İşte böylesine küfrün ve imansızlığın hakim olduğu bir zamanda insanları, birden böyle yüce bir makama çıkarmak, onlar için

141 Barla Lahikası, s.294

142 Lem'alar, s.171

143 Mektubat, s.20

144 Mektubat, s.425

mümkün olmayan bir teklif manâsına gelir. Bu sebeptendir ki, Bediüzzaman hazretleri bu yürünmesi zor yolu yenilemiş ve alternatif bir yol ortaya koymuştur: Acz, fakr, şefkat (şevk) ve tefekkür (şükür) yolu.¹⁴⁵

Bu yolun belirlendiği yerlerle alakalı, Üstad hazretlerinin talebelerinden Hulusi abi, şu takdirkar sözlerle bahseder: Tarîk-ı Nakşî hakkındaki fıkraya mukabil “acz, fakr, şefkat ve tefekkür” hakkında yazılan fıkra da pek kıymetli bir cevherdir. Bu Sözler altın ile yazılsa lâıyk iken nâkıs hattımla yazdım. O halde kıymeti, âciz bir talebenizin yadigârı olmasındadır. Evet, mü’minleri bu kestirme, selâmetli ve saâdetli yola çağırın Üstadımızdan Allah-ı Zülcelâl Hazretleri ebeden razı olsun.¹⁴⁶

Bediüzzaman’ın yaklaşımları içerisinde, Allah’a giden yollar pek çoktur. Bütün hak yollar da Kur’ân ve Hadislerden alınmıştır. Fakat bu yolların bazıları diğerlerinden daha kısa, daha emniyetli, daha kolay ve daha geniştir. Bediüzzaman Hazretlerinin Kur’ân’dan alıp ortaya koyduğu yol ise “Acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür” yoludur.¹⁴⁷

28. Mektub’un şükür meselesini ele aldığı 5. Meselesinde Üstad hazretleri bu yolu, şefkat ile tefekkür’ün yerine şevk ve şükürü koyarak farklı tarzda şöyle ifade ediyor:

Elhasıl: En yüce ve en yüksek yol olan kulluk ve sevgi yolunun dört esasından en büyük esası şükürdür ki; o dört esas şöyle tabir edilmiş:

“Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çâr çîz (Acz yolunu tutana dört şey gerek)

145 Mektubat, s.20

146 Barla Lahikası, s.29

147 Sözler, s.476

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak ey azîz..."¹⁴⁸

Anlaşıldığı kadarıyla, bazen Üstad Hazretleri, şefkat yerine şevki, tefekkür yerine de şükrü kullanmış. Dolayısıyla, bir biri yerine kullanmak da altısını birden düşünmek de mahzurlu olmasa gerek.

Ayrıca Üstad Hazretleri, 26. Sözün Zeylin de dört esaslı yolu anlatırken, dört adımdan bahseder. Bu adımlar, dört esasla birebir bağlantılı değildir. Bu esaslar, o dört adım yürünürken her an hatırd tutulması gereken esaslardır. Şimdi bu risaleye biraz göz atalım: Tarikatlarda, insanı Allah'a götüren yolun önde olan esaslarından biri aşktır. Ancak, aşkın bazı tehlikeleri olmasına binaen Üstad, kendi yolunun esaslarını aşkla karşılaştırıyor:

"Evet acz dahi, aşk gibi belki daha güvenli, tehlikesiz bir yoldur ki; ubudiyet yoluyla insanı Allah'ın sevdiği bir kul mertebesine kadar götürür. Fakr dahi, Rahman ismine ulaştırır. Hem şefkat dahi aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir yoldur ki Rahîm ismine îsal eder. Hem tefekkür dahi aşk gibi, belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir yoldur ki, Hakîm ismine götürür. Şu yol (acz yolu), bazı tarikatlarde olduğu gibi insanın on duygusundan ibaret olan on adımla değil, yine bazı tarikatlarda mevcut olan ve nefis mertebelerinden oluşan yedi adımla değil, dört adımla yürünür. Tarikattan ziyade hakikattir, şeriattır. Yanlış anlaşılmasın: Acz ve fakr ve kusurunu, Cenab-ı Hakk'a karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir. Şu kısa yolun evradı:

- 1- Sünnet-i Seniyye'ye tabi olmak,
- 2- Farzları işlemek,

148 Mektubat, s.367

- 3- Büyük günahlardan uzak durmak,
- 4- Namazı ta'dili erkan ile kılmak,
- 5- Namazın sonundaki tesbihatı yapmaktır."

Üstad hazretleri, yolunun özelliklerini, esaslarını ve evradını açıkladıktan sonra, bunlarla atılacak dört adımı açıklıyor:

"Birinci adıma "felâ tüzekkû enfüseküm = Öyleyse kendinizi temize çıkarmayın"¹⁴⁹ âyeti işaret ediyor.

İkinci adıma: "Ve lâ tekûnû kellezîne nesullahe fe ensâhüm enfüsehüm = Sakın şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için, Allah da kendi öz canlarını kendilerine unutturdu. Fayda ve zararlarını dahi bilemiyorlar"¹⁵⁰ âyeti işaret ediyor.

Üçüncü adıma: "Mâ esâbeke min hasenetin feminallahi vemâ esâbeke min seyyietin femin nefsik = Ey insan! Sana gelen her iyilik Allah'tandır. Başına gelen her fenalık ise nefsendendir."¹⁵¹ âyeti işaret ediyor.

Dördüncü adıma: "Küllü şeyin hâlikün illâ vechehû= O'nun vechi (zâtı) hariç, her şey yok olacaktır."¹⁵² âyeti işaret ediyor. Şu dört adımın kısa bir izahı şudur ki:

Birinci adımda, "Öyleyse kendinizi temize çıkarmayın" ayetiyle kendine şöyle ders çıkarır: Tezkiye-i nefis etmemek (kendini temize çıkarmamak) gerekir. Zira insan, cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefsinı sever. Belki evvelâ ve bizzat yalnız zatını sever, başka her şeyi nefsinı feda eder. Mabud'a lâıyk olacak şekilde kendi nefsinı metheder. Mabud'a lâıyk bir paklama ile nefsinı ayıplardan temizler. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâıyk görmez ve

149 Necm Suresi, 53/32

150 Haşır Suresi, 59/19

151 Nisa Suresi, 4/79

152 Kasas Suresi, 28/88

kabul etmez. Nefsinin önünde eğilir ve onu her yerde müdafaa eder. Hattâ Allah'ın kendisini tanısin ve kendisine ibadet etsin diye vermiş olduğu kabiliyetleri ve organları, kendi nefesine sarf ederek, “menittahaze ilâhehû hevâhu = Baksana şu kendi heva ve heveslerini tanrı edinen kimseye!”¹⁵³ ayetinin sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir. İşte şu mertebede, şu adımda insanın çaresi: Nefsi temize çıkarmamak, hata ve kusurdan uzak görmemektir.

İkinci adımda, “Sakin şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için, Allah da kendi öz canlarını kendilerine unutturdu. Fayda ve zararlarını dahi bilemiyorlar” ayetiyle dersini alır: İnsanoğlu kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Ölümü düşünse, başkasına verir. Fena ve zevali görse, kendine almaz. Külfet ve hizmet zamanında nefsini unutmak, fakat sıra ücret almaya gelince nefsini düşünmek, şiddetle o ücrete yapışmak, nefsi emmarenin karakteridir. Şu durumda insanoğlunun çaresi, ölümü düşünmede, hizmet ve çalışma zamanında kendini unutmamak, ücret ve lezzet anında kendini unutulmuşların arasına atmak.

Üçüncü adımda: “Ey insan! Sana gelen her iyilik Allah'tandır. Başına gelen her fenalık ise nefsindedir.” ayetiyle irkilir. Zira nefis karakteri gereği, daima iyiliği kendinden bilip fahre girer, övünür. Bu adımın gereği ise şudur: Nefsinde yalnız kusuru, eksikliği, acz ve fakrı görüp; bütün güzellikleri Allah tarafından kendisine ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlamak, övünme yerine Allah'ı övmek, şımarma yerine şükretmek. Ayrıca, “kad eflaha men zekkâhâ = nefsinin maddî ve manevî kirlilerden arındırarak felaha erer.” (Şems, 91/9) ayeti gereği, bütün kuvvetini aczde, zenginliğini fakrda görmek.

153 Furkan Suresi, 25/43

Dördüncü adımda: “O’nun vechi (zâtı) hariç, her şey yok olacaktır.” ayetiyle de şöyle bir ders çıkarır: Nefs, kendini serbest, başıboş ve kendi kendine var olmuş bilir. Bu yüzden de kendinde bir ilahlık görmeye başlar. Yaratıcısına karşı düşmanca davranır. Böyle müthiş bir bataklıktan ancak şu hakikatleri anlamakla kurtulur: Her şey kendine bakan yönüyle sonradan olmuştur ve fanidir. Fakat Allah’a bakan yönüyle ve vazifesi açısından büyük bir kıymet ifade eder ve ebedi hayata mazhar olur. Eğer insanoğlu, ben kendi kendime varım derse, Allah ona hiçbir değer vermez ve o, koca dünyada yapayalnız kalarak, karanlıkların içinde yuvarlanıp gider. Yok, eğer, enaniyet yapmaz, “benim varlığım bir Yaratıcı’ya bağlıdır” derse O Yaratıcı’nın yarattığı her şeyden istifade eder, her şey ona hizmetçi konumuna gelir. Kısaca, yoklukta varlık, varlık iddiasında da yokluk yaşar. Allah’ı bulan her şeyi bulur. O’nu kaybeden her şeyi kaybetmiş demektir.”¹⁵⁴

GÜNÜMÜZÜN ACZ FAKR YOLCULARI

Herkes acz ve fakr yolcusu olmalı ve Allah’ın acziyet ve fakriyete şefkatle teveccüh edeceğinin şuurunda bulunmalıdır. Bu çeşit bir i’mal-i fikir engin bir şefkate kavuşmanın ilk adımıdır. Evet, eğer siz soluduğunuz havada, içtiğiniz suda, yediğiniz yemekte acz ve fakrınızı hissediyorsanız, o engin şefkat kaynağından taşıp taşıp gelen nimetlere şükürle hamdetmiş olursunuz. Bir başka tabirle; “Biz hem âciziz hem de fakir. Bunları bize bir şefkat sahibi ihsan etmekte...” diyebiliyor ve bunu vicdanınızda duyabiliyorsanız şükürle O’na yönelmişsiniz demektir.¹⁵⁵

154 Sözlür, s.477-478

155 M. Fethullah Gülen

Başka yollarla kıyası mümkün olmayan bu kestirme ve selametli yolun konumuzu ilgilendiren acz ve fakr kısmını ele alalım ve Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi'nin açıklamaları çerçevesinde arz etmeye çalışalım:

“Bugün teknik ve teknoloji çok ilerlemiştir. İnsan, bugünkü teknik sayesinde kainattaki büyük faaliyetleri, baş döndüren icraatları daha güzel ve daha yakından takib edebilmektedir. Kainatın o muhteşem sistemleri karşısında insanın kendini bir hiç görmesi daha da kolaylaşmaktadır. Çünkü o dev gezegenler, bu gezegenlerden oluşmuş sistemler, yıldız kümeleri, galaksiler hepsi, insanoğlundan katrilyonlarca defa büyük olmalarına rağmen, mükemmel bir ahenk, düzen ve itaat içerisinde kendi yörüngelerinde akıp gitmektedir. Onların o itaat, nizam ve disiplindeki inceliklerine bakan insanoğlu kendini büyük görmekten utanır, onların itaat ettikleri Yüce Yaratıcı'ya boyun eğme ihtiyacını hisfeder. Bütün gücün kuvvetin O'nda olduğunu itiraf ederek saygıyla secdeye kapanır. “

Burada Pakistanlı Profesör İnamullah ile Amerikalı atom fizikçisi Sir James Jan arasında geçen konuşmayı hatırlamak, konuyu anlamak açısından yerinde olur: Bu iki profesör yakın dostturlar. Birisi dindar bir Müslüman, diğeri dinine bağlı bir Hıristiyan. Bir gün, İnamullah yağmurlu bir havada yolda yürürken, uzaktan Jan'ı görür. Koltuğunda bir şemsiye vardır fakat yağmurun farkına varmadığından açmayı unutmuştur. O kadar dalgındır. Yavaşça yanına yaklaşır İnamullah: “Çok dalgınsınız” der, “Ne bu hal, şemsiyeyi bile açmamışsınız!” mânâlı mânâlı İnamullah'ın yüzüne bakar. Konuşarak tefekkürünü bozmak istemez ve “Yarın evime gel de çay içip konuşalım” deyip yürümeye devam eder.

Ertesi gün, evine gider. Uzun uzun konuşurlar. Profesör Jan öyle doludur ki, boşalacak yer arayan yağmur dolu bulutlar gibi-

dir. “Anlamıyorum” der, “Şu kainatı seyredip, devasa gezegenleri yakından tanıyıp, yer gök arası o mükemmel irtibatı keşfedip de Allah’ı inkar edenleri anlamıyorum. Nasıl oluyor da, gezegenler arası bu eşsiz oranı, yıldızlar arası nizamı hesaplıyorlar, hayrete düşüyorlar da bütün bunların bir Yaratıcı tarafından yaratıldığını düşünmüyorlar. Hayret ediyorum.” İnamullah, oracıkta aklına gelen bir ayeti Jan’a okuyuverir: Üstad der, biliyor musun Kur’ân’da bir ayet var. “Kulları içinde ancak âlimler, Allah’ı gereken şekilde tazim ederler, O’ndan layıkıyla korkup O’na saygı duyanlar ancak âlimlerdir.”¹⁵⁶ Jan birden irkilir, ayağa kalkar, “Bunu Muhammed mi söylüyor?” der. İnamullah, “Söz Allah’ın, okuyan da Muhammed aleyhissalatü vesselam” deyince “Sen şahid ol İnamullah, bu sözün sahibi de o sözü okuyan da hakır” diye karşılık verir ve Müslüman olur. Zaten iç dünyası inanmaya hazır. Düşünen bir insandır. Düşünür ve kâinatın büyüklüğü karşısında hiçliğini, fakirliğini çok iyi kavrar. Küçüklüğünü, hakirliğini düşünüp kabul etmeyenleri de anlayamaz. Evet, onun ufkunda, insan bir damla sudan yaratılmış bir hiçken varlık kazanmış, adı bile geçmezken Allah tarafından yeryüzünün en şerefli ve akıllı varlığı olarak yaratılmıştır. Fakat ne yazık ki, bu insan yaratıcısını bilememekte, ekmeğini yediği suyunu içtiği, havasını her an içine çektiği şu kainatı kutsamaktadır da, o kainatın sahibini düşünmek istememektedir. Böylece insanlar büyük bir dalalet içerisinde, derin bir şaşkınlık çukurunda çırpınıp durmaktadırlar. Jan, bütün bunları düşünerek, karşısına çıkacak bir bahaneyi beklemektedir inanmak için. Ve Allah ona İnamullah’ı gönderir. Evet, aczini, küçüklüğünü anlayıp kabul eden insana Allah hidayet nasib eder. Er veya geç...

156 Fatır Suresi, 35/28

Evet, kalp dünyasında seyahat etmek isteyen, yani ruhun derecelerine ulaşmak isteyenlerin bir özelliği de acz ve fakrın şuurunda olmaktır. Kalp yolcusu, acz fakr ve ihtiyaçlarının şuurunda olarak her halinde Allah'a muhtaç olduğunun idrakiyle yaşamalı, ne kadar kalp ve ruh ufkuna yükselirse yükselsin, ne kadar manevi mertebelere erişirse erişsin, sonunda yine "Seni hakkıyla tanıyamadık Allahım" düşüncesiyle utancını ortaya kor, ne ölçüde kullukta bulunursa bulunsun "Sana hakkıyla ibadet edemedik" itiraflarıyla inler ve aczini seslendirir, ne kadar çok ve içten O'nu anarsa ansın "Seni hakkıyla zikredemedik" sözleriyle zikirdeki yetersizliğini mırıldanır ve sürekli yüzü yerde yaşar. Kalp ve Ruh yolculuğunda zirvelere ulaşan insanın, şaşırıp kalmaması, başı dönüp düşmemesi için ise, bütün mertebeleri Allah'tan bilip kendini sıfırlamış olarak, Üveysi bir eda ile şu derin yakarışlarda bulunması gerekir: "İlâhî Sen Rab'sın bense abd; Sen Hâlık'sın bense mahlûk; Sen Rezzak'sın bense merzuk; Sen Malik'sin bense memlûk; Sen Aziz'sin bense zelil; Sen Ganî'sin bense fakir..." Böylece en büyük pâyenin kulluk pâyesi olduğunu hem de derin bir acz, fakr ve ihtiyaç hissiyle dile getirir.¹⁵⁷

Bu değerlendirmelerden de anlaşıldığı gibi, manen yükselmede insanın gayesi ilah olmak, ilahlık sıfatları kazanmak değildir. Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi, felsefe yolu, insanın enaniyetini o kadar kabartmış ki, ona, ilaha benzemek, ilah gibi olmak şeklinde bir gaye göstermiş. Bu düşünceden hareketle, putlara, yıldızlara, sebeplere ve tabiata tapanlar çıkmış. Böylece felsefe, acz, fakr, şükür ve kulluk yolunu kapatmış, şirk, kibir, enaniyet ve küfür yolunu açmış.¹⁵⁸ Halbuki insan, madden de manen de ne kadar terakki ederse etsin, isterse maddeye müdahale edecek, gözüyle karşısındaki ağacı yerinden oynatacak hale gelsin,

157 Kalbin Zümrüt Tepeleri, c.2 s.269

158 Sözler, s.540

hep kendini küçük bilmeli ve aczini fakrını itiraf etmelidir. Zira ölüm denilen son, neticede herkese gelecek ve herkes Allah'ın huzurunda toplanacaktır.

Aziz olma, Hz. Aziz u Cebbâr'a dayanmakla mümkündür. Evet, aczimizle O'nun kudretini, fakrımızla da O'nun sonsuz zenginliğini arkamıza almalıyız ve şevk ile şükrederek yürümeliyiz.. Zira, biz âciziz, kudret O'nun; fakiriz, servet O'nun. Öyleyse şükür O'nadır. Dolayısıyla da bize düşen, küheylanlar gibi şevkle O'nun dinine hizmete devam etmektir. Hizmet ederek şükürümü zü ortaya koymaktır.

İnsan aczini kavradığı ölçüde Cenab-ı Hakk'ın rahmetine uyanır. İmkânlarının sınırlılığını, iradesinin yetmezliğini acz ve fakr iniltileriyle dile getirir ve kendisine sürpriz kapıların açılması için acz ve fakrını şefaathçi yapar. Şefaathçi yapar da şu mısraları dilinden düşürmez:

“Kerem kıl, kesme sultanım keremin binevâlerden
Keremkâne yakışır mı kerem kesmek gedâlerden”

(M. Lütfi Efendi)

Acz ve fakrını idrak edenler, damla iken derya olmasını bilir, zerre iken kehkeşanların kol gezdiği iklimlerde dolaşır ve kendilerini bir hiç gördükleri hâlde, herkes ve her şeyle iç içe yaşarlar. Alem bir saraydır onlar için, dünya süslenmiş bir bahçedir. Güneş, kendilerini ısıtan ve ısıtan bir kandil, ay da gece lambasıdır. İşte bunlar hep,

“Fakrıyla eriştim fahre
Münâcat eyleyip Hakk'a
Derim ya Hayy ya Kayyûm”

(İbrahim Hakkı)

der, aşk, şevk ve şükürle yürürler Hak yolunda.

Antakî hazretlerine göre, acz ve fakrın güzelliği, sebepleri bırakarak o sebepleri Yaratıcı kabul etmek, O'nun hükmüne razı olmaktır. Sebepler perdedir, perdeye takılan Hakk'a ulaşamaz. Bu yönüyle fakir, sebeplere takılıp kalan zenginden üstündür.

Bu faslı da yine Fethullah Gülen Hocaefendi'nin mülahazalarıyla kapatalım:

Günümüzde Kur'ân'a hizmete adanmış insanların mesleği, ister hususi mânâda izzet ve tevazuyu, isterse umumi mânâda ahlâk-ı haseneye ait hususları hayata geçirmede tekye ve zaviyelerde kullanılan metodlardan çok daha başka metodlarla doludur. Mesela, insanın Allah karşısındaki acz ve zafiyetini sürekli tefekkür etmesi bizim mesleğimize göre bir yoldur. İnsan, Allah'ın kendi üzerindeki şefkatini, aynı türden bir şefkatle başkalarına karşı muamele yapma sorumluluğunu, ihtiyaçlarının sonsuzluğuna rağmen acz, zaaf ve fakirliğini idrak etmesiyle insanlık semasının merdivenlerini tırmanmaya başlayabilir. Tabir-i diğerle eskilerin seyr-i sülûk-i ruhanîde aradıkları izafî insan-ı kamil olma -ki bazıları için hakiki insan-ı kamil olmak da mukadderdir- bu yolla yapılacak bir tefekkürle gerçekleşebilir.

Aslında işin hakikatına vakıf olabilesek biz acınacak halde olduğumuzu görürüz. Ama bununla beraber bunca acz ve zafiyetimize rağmen ne kadar çok iyi beslendiğimizi, bakımımız ve görümümüzün iyi yapıldığını da müşahade ederiz. Ve bu bize şunu anlatır ki acz u fakr insanın nihayetsiz, bitmez-tükenez sermayesidir. Öyleyse böyle bir sermayeye sahip bir insan hiç inkisara düşmemeli, her zaman atılım içinde bulunmalıdır. Allah'ın sonsuz nimetlerini idrak etmeli ve bunlara şükretmelidir.

Herkes bunu duyabilir mi? Bu soruya “Niçin duymasın?” cevabını veririm. Bence duyabilir ama birincisi, uzun bir temrinat ve egzersiz döneminden sonra; ikincisi, tefekkür veya başka bir yolla yapılan seyr ü sülûk-i ruhaninin hiç bitmediği ve bitmeyeceği hakikatini kavramasıyla. Aslında bu ikincisi başlı başına bir konu. İnsan bir makama, bir mertebeye, bir seviyeye ulaştıktan sonra: “Oldum, piştim, bittim, vardım, ulaştım, gördüm...” dememeli, seyrini devam ettirmelidir. Süreklilik, her gün yeniden bir kere daha baştan başlamak bu yolun değişmez esasıdır. Daha önceden katettiği mertebelerin, almış olduğu seviyenin yeni yapacağı yolculuğa elbette katkısı ve faydası vardır, olacaktır ama önemli olan tezkiye-i nefis etmemek suretiyle tezkiyeye ulaşmaktır. Nefsi sıfırlamak suretiyle sıfırın kıymetsizliğini, sonsuzun kıymetini kavrama ufkuna vasıl olmaktır. Zira hiçbir insan kendini sıfırlamadan sonsuza açılmaz. Sonsuza açılanlar ise kendilerini sıfırlamış, Hak karşısında bir hiç olduklarının idrakine varmışlar demektir. Dolayısıyla bunlar mü'minlere karşı tevazu, mahviyet ve hacâlet ufkuna çok daha çabuk ulaşırlar.¹⁵⁹

159 www.herkul.org. 17.02.2004 Kırk Testi

ASRIN TEFSİRİNİN YAZILIŞINDA ACZ VE FAKR MİSYONU

"Bir şey tamamıyla elde edilemediği takdirde, o şeyi tamamıyla terk etmek caiz değildir." kaidesine binaen, acz ve kusurumla beraber, Kur'ânın bazı hakikatleriyle, nazmındaki mucizelerine dair bazı işaretleri tek başıma kaydetmeye başladım."¹⁶⁰

İmansızlığın her tarafı kasıp kavurduğu bir zamanda, doğunun yalçın kayalıklardan çıkıp gelmiş bir iman ve aksiyon abidesi olan Bediüzzaman Hazretleri, o zaman için kalp gözüyle gördüğü üzere ölenlerin kırkta otuz dokuzunu imansız götüren bu müthiş hastalığın reçetesini yukarıda ifade edilen duygularla Barla'da yazmaya başlar. Bir taraftan kendi muhasebesini yapıp, iman hakikatlerini, Kur'ân'ın elmas düsturlarını açıklarken diğer taraftan hayalen küfür düşüncesini analiz eder. Kafirin neler düşündüğünü ve daha neler düşünebileceğini, küfür sıfatlarına sahip mü'minlerin de bu kafirce düşüncelere farkına varmadan nasıl kapıldığını çözer. Bütün bunları şeytan ve nefsiyle mücadele ederek ortaya koyar. Acz ve fakrı düstur edinerek, gönül dünyasında iç alıp vermeleri ve müthiş kalp-kafa mücadeleleriyle ortaya koyduğu eserler bugün elimizdeki Risale-i Nurlardır. Açıkladığı hakikatlerin kısa serüvenini kendisi Katre risalesinde şöyle anlatır:

"Malumdur ki insan, hasb-el kader çok yollara girer. Ve o yollarda çok musibet ve düşmanlara rast gelir. Bazan kurtulursa da bazan da boğulur. Ben de kader-i İlahînin sevkiyle pek acaib bir yola girmiştim. Ve pek çok belalara ve düşmanlara rastladım. Fakat, acz ve fakrımı vesile yaparak Rabbime sığındım. Allah'ın

160 Tarihçe-i Hayat, s. 110

yardımı beni Kur'ân'a teslim etti, Kur'ânı bana muallim yaptı. İşte Kur'ândan aldığım dersler sayesinde o belalardan kurtulduğum gibi nefis ve şeytan ile yaptığım muharebelerden de muzafferen kurtuldum. Bütün ehl-i dalaletin vekili olan nefis ve şeytanla ilk çarpışma, "Sübhanallahi velhamdü lillahi velâ ilâhe illallahu valahu ekber. Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" kelimelerinde oldu. Bu kelimelerin kalelerinde sığınarak o düşmanlarla münakaşalara giriştim. Her bir kelimedede otuz defa meydan muharebesi meydana geldi. Bu risalede yazılan her bir kelime, her bir kayıt, kazandığım bir muzafferiyete işarettir."¹⁶¹

Üstadın, Risalelerin yazılışındaki manevi mücadeleleri şükür ve nimetleri tahdis etme babında anlattığı bu sözlerine, talebelerinden Ahmet Hüsrev Abi aczini ortaya koyarak şöyle eşlik eder:

"Sevgili Üstadım, Hulûsi Beyin bir fıkrasında söylediği gibi, ben de diyorum ki: Kur'ân'ın feyziyle açtığınız bu Nur yolunda acz ve fakr kanatlarıyla uçarken, ne büyük hârika kerametlerle karşılaşılıyorsunuz. Ve ne enteresan olaylara şahid oluyorsunuz. Kim bilir, daha neler göreceksiniz! Mazhar olduğunuz bu inayetlerden bizleri de hissedar ederek, vazifemizde her an gayret ve ciddiyet tavsiye ediyorsunuz.

İşte sevgili Üstadım, bu kadar ikram-ı İlâhî karşısında bir taraftan kulluk edemediğim için gözlerim yaşıyor. Kalbim ağlıyor. Diğer taraftan da Allah'a, huzurunda affedilmem için yalvarırken, sonsuz minnet ve teşekkürlerimi de takdim ediyorum. Ve Sevgili Üstadıma ve muhterem fedakâr kardeşlerime muvaffakiyet ve selâmetler ihsan edilmesi için duacı oluyorum. Kıymettar Üstadım Efendim Hazretleri. Günahkâr Talebeniz Ahmet Hüsrev."¹⁶²

161 Mesnevî-i Nûriye, s.50

162 Barla Lahikası, s. 207

Bir başkasına bu oranda nasib olmayan zamanın şartlarına göre irşad nimeti, kendisi tarafından şöyle takdim ediliyor:

Eski zamanda iman esasları iyi muhafaza ediliyordu. O esaslara insanların teslimi sağladı. Teferruat konularda, insanlara dini anlatanların söyledikleri delilsiz de olsa kabul ediliyor ve yeterli görülüyordu. Fakat zamanımızda imansızlık ve küfür, elini dinin esaslarına uzatmıştır. Bundan dolayı; her derde layık devayı ihsan eden Hakîm ve Rahîm Allah, Kur'ân-ı Kerîmin en parlak mucizelerinden olan kıssa ve misallerinin bir ışığını; acz ve zaafıma, fakr ve ihtiyacıma merhameten, Kur'ân hizmetine ait yazılarıma ihsan etti. Allah'a hamd olsun, kıssa ve misallerin 'pek çok meseleyi bir örnekle anlatma' gücüyle, en dağınık meseleler toplattırıldı. Hem misallendirme dürbünüyle en uzak hakikatlar gayet yakın gösterildi. Hem örneklendirme merdiveniyle, en yüksek hakikate kolaylıkla yetiştirildi. Hem misallerin penceresiyle, gaybın gerçeklerine ve İslam'ın esaslarına kuvvetli bir iman nasib oldu. Akıl ile beraber hayal de, hatta nefis ve şeytan da teslime mecbur oldu."¹⁶³

Yukarıda anlatıldığı gibi; örnekler yoluyla tesirli ve ikna edici olarak yazılan Risaleler, elbette üniversite odalarında, medrese divanlarında yazılmadı. Bağda bahçede, hapishanede ve çoğunlukla gözetim altında yazıldı. Baskı vardı, zulüm vardı, haksızlık vardı. Buna ilave olarak, doğru dürüst kalem kâğıt yoktu. Onlar olsa bile matbaa yoktu. Nur'un ilk kahramanları, yazılan risaleleri önce elle çoğalttılar. Sonra elle çevrilen teksir makineleri çıktı. Nice zaman sonra da matbaa geldi ve artık Risaleler matbaada basıldı. O ilk Risale kâtiplerinin halleri birer harikadır. Hepsi de başlı başına birer destandır. Sekiz yıl evinden çıkmayarak risale yazarlar olmuştur.

163 Mektubat, s.376-377

Hanımı da kocasına hizmet etmiştir. Teksir makinesinin çevire çevire eli felç olan vardır. Sahabi fedakârlığını zamanımızda tekrar canlandıran bu ilk Kahraman büyüklerimizin belki çoğu önceden okuma yazma bilmiyordu. Kimisi çobandı, kimisi postacı. Okuma yazmayı Risale yazarken öğrenmişlerdi. Büyük bir kısmı köyde yaşıyordu. Çok azı mektep medrese görmüştü. Âlim olanları parmakla sayılırdı. Okumuşuyla okumamışıyla, okuma yazma bileniyle bilmeyeniyle hepsi bir seferberliğe katılmış ve hepsi elinden geleni yapıyordu. Risalelere sahip çıkmışlar, Allah da bu fedakârlığı ve vefayı karşılıksız bırakmamıştı. Her biri harika birer yazar, birer hatip, birer dava insanı haline gelmişlerdi. Evet, Nur Hareketinin ve Risalelerin yazılış ve neşrediliş tarihine baktığımızda karşımıza çıkan tablo, acz ve farklarını ortaya koymuş ve harıl harıl çalışmış bir nesle Allah'ın bahşettiği harikalardan ibarettir.

Hulusi Abi ise bir mektubunda, Üstad hazretlerinin Risalelerle ulaştığı olduğu muvaffakiyeti, Allah'ın acze verdiği ihšana bağlayarak samimi duygularını şöyle ifade eder:

“Sözler (Risaleler) ile imanlarına kuvvet verdiğiniz mü'minleri, bataklıktan çıkardığınız şaşırılmışları, ayıltığınız sarhoşları, aklını başına getirdiğiniz divaneleri, şu zamanda Kur'ân'dan daha iyi müşrid olamayacağına inandırdığınız hakikate müştak insanları, fikren yendiğiniz münafıkları, dinsizleri, hatta kaçırdığınız şeytanları her gözü olan ve bakan gördü, akıldan nasibi olan anladı, kalbi bozulmayan inandı. Bu azim muvaffakiyyetin sırrı, acz yolunun rehberi olan Kur'ân'ın ve Nurların dellâlinin gösterdiği hakikî acze karşı Hâlik'in ihsanındadır. En'am suresi 59.¹⁶⁴ âyet-i celîlesi-

164 Bilinmeyen nice hazineler ve görünmeyen gayb aleminin anahtarları O'nun yanındadır. Onları Kendisinden başkası bilemez. Karada ve denizde ne varsa hepsini O bilir. O'nun haberi olmadan bir tek yaprak bile düşmez. Yer altı tabakalarının karanlıkları içindeki tek bir tane, hasılı yaş ve kuru hiç bir şey yoktur ki açık, net bir kitapta bulunmasın.

ne dayanarak her ne matlubunuz varsa Kur'ân'dadır. Buna muvaffak olmak için, Üstad Hazretleri gereken yolu çizmiştir: Nur-larla alâkadar olmak, Kur'ân'a hâdim olmak, Allah'a karşı had-dini bilmek, tam aczini anlamak ve bunu bütün mevcudiyetiyle kabul etmek. Evet, mü'minleri bu kestirme, selâmetli ve saâdetli yola çağırın Üstadımızdan Allah-ı Zülcelâl Hazretleri ebeden razı olsun. Dünyevî, uhrevî bütün muradlarını hâsil etsin. Ümmet-i Muhammed'e bağışlasın. Âmin, bi-hürmeti Seyyidi'l-Mürselîn. Hulusi.¹⁶⁵

Bu duâya amin diyor ve şunu anlıyoruz ki, Allah'ın, samimi bir şekilde ortaya konan ve ardından irade ve gayretle desteklenen acz ve fakra vermiş olduğu mükafat çok büyük. Öyle büyük ki, bir milletin hatta bütün bir dünyanın ebedi kurtuluş reçetesini yazdırabiliyor. Kimse dünyayı kurtarma iddiasıyla acz beyanında bulunmaz elbette. Acz ve fakr, kendimizi ortaya koyma, kendimizi tarif etme, Allah'ın bizim üzerimize vurduğu kimlik mührünü gösterme demektir. Bu mühür, Allah'ın ekstra lütuflarının da bir davetiyesi oluyor aynı zamanda.

SONSUZ İHTİYAÇ SONSUZ KULLUK İSTER

İhtiyaçlar acziyetten ziyade zaafı belirtir. Bir insanın ihtiyacı ne kadar çoksa o kadar çok teveccüh etmelidir. Sonsuz ihtiyaç sonsuz kulluk ister. Bediüzzaman başka bir yerde ne der "Demek en çok ihtiyacı olan benmişim bana gelmiş" biz de diyebiliriz ki ihtiyacın sonsuzluğunu en çok Bediüzzaman bilmiş o yüzden Ona gelmiş.

Ey nefsim! Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

165 Barla Lahikası, s. 50

“Fânîyim, fânî olanı istemem; âcizim, âciz olanı istemem. Ruhumu Rahmân’a teslim eyledim, gayrı istemem. İsterim, fakat bir yâr-ı bâkî isterim. Zerreyim, fakat bir şems-i sermed isterim. Hiç ender hiçim, fakat bu mevcûdâtı umumen isterim.”¹⁶⁶

ÜSTAD HAZRETLERİNİN TALEBELERİNDE ACZ VE FAKR

Üstad hazretlerinin talebelerinin aczlerini anlayışları da takdire şayandır. Üstadla ancak biri iki defa görüşmüş, O’nun varisi olmuş, aynı zamanda bir asker olan Hulusi abi bakınız aczini nasıl ifadelere döküyor. Önce acz ve fakrı bir meşreb, bir meslek olarak nasıl kabul ettiğini sevinerek şöyle diyor: “Evet İslâmiyet gibi bir âlî tarikatım, acz ve fakrı Allah’a karşı bilmek gibi bir meşrebim, Seyyidi’l-Mürselîn gibi bir rehberim, Kur’ân-ı Azîmüşşân gibi bir mürşidim, bir dakikada mertebe-i velâyete erişmek gibi ulvî bir netice almak mümkün olan askerlik gibi bir mesleğim var.”¹⁶⁷

Sonra da Üstadından gelen bir emre itaat etmede, aczinin kendisine nasıl yardımcı olduğunu görüyoruz. Zira acz ve fakr onu doğrudan Allah’a ve Peygamber’e yönlendiriyor.

“Son iki mektubunuzda sual buyurulan hususa cevap vermem ısrar ile emir buyuruldu. İştittim ve itaat ettim. Fakat bu ağır suale, acz ve fakrın en zirvesinde bulunan bu kardeşiniz hak ve hakikate muvafık ve mutabık bir cevap verebilmek için Allah’ın inâyet ve yardımına, Peygamberimizin ruhanîyetine sığındı.”¹⁶⁸

Hulusi Abi’nin hele şu ifadeleri, o ve onun gibi ilk Nur talebelerinin, Risaledeki sırları kavramaya ne kadar aşına olduklarını gösterir:

166 Sözlür, s.221

167 Barla Lahikası, s.26

168 Barla Lahikası, s.23

Muhterem Üstad! Allah-ı Zülcelâl Hazretlerine ne kadar müteşekkir bulursanız yeridir. Acz ve fakr, tezkeresiyle girmeye muvaffak olduğunuz Kur'ân sarayının özel hazinesinden, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği cevherleri görüyor ve izin verildiği kadarını, parça parça çıkartarak evvelâ kendiniz bakıyor, sonra "Ey insan, işte bak, bu misafirhaneyi açan, âlemleri rahmetiyle, seni hikmetiyle yaratıp bu âleme gönderen şu kainatın Sultanı, bin üç yüz küsur sene evvel büyük bir elçisi olan Habîb-i Ekremî (aleyhissalatü vesselam) vasıtasıyla, size yaratılıştaki hikmeti, buraya gelmekteki maksadı, kulluğun gerektirdiği hizmeti bildirmişti. Bu bildirilen şeyleri, o mukaddes hükümleri sizin anlayacağınız lisanla anlatıyorum, dinleyiniz. Eğer aklınız varsa, gözünüz görüyorsa, insanlığınız varsa, hakîkati anlar ve îmana gelirsiniz..." diye beyânatta bulunuyorsunuz. Bizler hasbe'l-kader - Allah'a hamd olsun ki -, bu kudsi beyânata yakından dinlemek, görmek ve göstermek iştiyakını gösterdik. Siz de o elmasları gösterip bizi uyandırdınız. Hakikati anlatıp, yolumuzu doğrultmaya vesile oldunuz. Allah sizden ebeden razı olsun. Nefs-i emmarenin zebunu, cin ve ins şeytanlarının hedefi olmaktan kurtulamadık ise de, bu hasbî ve Kur'ânî hizmetten zevk alıyoruz, lâyıkiyle yapamıyorsak da yolunda bulunuyoruz. Ameller niyetlere göredir. Hulusi¹⁶⁹

En son olarak, Üstad hazretlerini tanımadaki Allah'ın rahmetini dillendirirken, aczini bir dilekçe gibi sunmuş olduğunu görüyoruz. Şöyle diyor: Elim ermez, gücüm yetmez, nazarım erişmez, hülâsa tam bir acz içinde, fakat rahmetinden ümid kesmeden beklerken, ol Rahmânü'r-Rahîm hazretlerinin, muazzez Üstadım vasıtasıyla mânevî susuzluğumu giderdiğine, yüz binler hamd ve şükür eyledim ve edeceğim."¹⁷⁰

169 Barla Lahikası, s. 40

170 Barla Lahikası, s.47

Hulûsi Abi, Üstad hazretlerinden aldığı risaleleri okuma ve okutmadaki aşkını şevkini de şu sözleriyle aktarıyor. Burada da aczini fakrını birer tembellik vesilesi yapmayıp, onları kendine birer kamçı olarak kabul ediyor: “Aldığım dersi dinletecek bir muhatab bulmağa çalışacak ve hakikatleri anlatma yolunda acz ve fakrına bakmayarak, duanızla elimden gelen her çareye başvuracağım için müteselli oluyorum.”¹⁷¹

Mehmet Feyzi abi, Kastamonulu olup, alim zatlardan biriydi. Fakat Üstadı tanıdıktan sonra ilmiyle beraber teslim olmuş ve yıllarca emrinde hizmet etmiş biriydi. Kastamonu’da bir nurdan bir dalga oluşturmuş ve pek çok aç gönlü imana uyandırmıştı Allah’ın izniyle. Şu acz ve fakr ifadeleri, onun büyüklüğünü gösterir: Bu günahkâr, âciz, kusurlu, liyakatsiz talebenizi Risale-i Nur’un Kur’ân ve imandan aldığı hakikatlere ve Üstadın terbiyesine mazhar eden Allah’a sonsuz şükrediyorum. Bütün bunlar Rabbimin lütfudur.”¹⁷²

Evet, bir zamanların susuz ve kurak iklimlerinde adeta birer çağlayan olup akmış Nur nehrinin bu ilk kürek çekenleri, bu dev kametler, acz ve fakrlarını öyle ortaya koymuşlar ve neticede Rahmeti Sonsuz’dan öyle lütuflara mazhar olmuşlar ki, onlara baktığımızda nasıl hareket edeceğimize dair şüphemiz kalmıyor. Allah’a çok iyi inanmaktan daha büyük bir nimet olamaz. Bu Nurdan adamlar, acz ve farklarını tam idrak etmişler, Allah da onlara tam bir iman vermiş. Evet, bize başka yol görünmüyor: Onlar gibi aczimizi idrak edecek, onlar gibi gayretli olacak, onlar gibi lütuflara ereceğiz inşallah. Kıyamete kadar sürecek bir iman hareketinin, Kur’ân hizmetinin gönüllü erlerinin başka türlü olması da düşünülemez zaten.

171 Barla Lahikası, s.28

172 Emirdağ Lahikası, c.2, s.130

NETİCE

Bir şeyin ilahı, o şeyin kendi cinsinden olamaz. İnsanın ilahı insan olamaz. O yüzden Kur'ân, Hıristiyanlara bir hatırlatma ve mantikî düşündürme için Hazreti İsa'dan ve Hazreti Meryem'den bahsediyor ve diyor ki: "Onlar yemek yiyorlardı."¹⁷³ Yani yemeğe ihtiyaçları vardı. Yani yemeğe ihtiyacı olan ilah olamaz. İlah ancak, yemeğe ihtiyacı olmayıp onlara yemeği veren olur.

İnsan ilahsız da olamaz. Çünkü arzuları var, ihtiyaçları var, endişeleri var, korkuları var. Bütün bu duyguları insana veren biri olmalı! Yoksa bu duygular, ihtiyaçları karşılanmasın da insan için birer azap olsun diye verilmemiştir.

Ölümü kaldırmaya gücümüz yetmez. Öyleyse gururlanacak bir tarafımız yok. Geldiğimiz yere geri gideceğiz. Burada sadece bir imtihandayız. Her imtihanın bir sonu olduğu gibi, bu büyük imtihanın da sonu gelecek bize dışarı çıkın denecek. Bunu kimse durduramayacak.

173 Maide Suresi, 5/75

Evet, insan âcizdir. Ölüme, ihtiyarlığa çare bulamıyorsa âcizdir. İsteddiği her şeyi elde edemiyorsa âcizdir. Bugün batıda ihtiyarlığa ve ölüme çare bulmaya çalışıyorlar. Hatta bu konuda çok ciddi maddi yatırım yaptıklarını duyuyoruz. Fakat beyhude! Zira her doğan ölecek!¹⁷⁴ Zira sonradan olan her şey değişecek. Değişen her şey de bitecek. Doğmayan, Sonradan Olmayan, Değişmeyen, Bitmeyen, Varlığı Kendinden biri vardır: O da Allah'tır. O'nu tanımada acz ve fakr en kestirme yoldur. O'na muhatab olmak en büyük şereftir. O'na Sen diyebilmek bize sunulmuş bir kredidir.

Acz ve fakr bir anahtardır, sonsuz kudretin hazinelerinin anahtarı. Acz ve fakr, bir şefaattir. Engin rahmetin önünde, haliyle konuşan birer şefaattir. Acz ve fakrını anlayan insan Allah'a daha iyi inanır. Tıpkı, çocukların, kölelerin, mahpusların, hastaların ve fakirlerin daha kolay ve daha sağlam inandığı gibi. Zengini, sağlığı yerinde olanı, istediği gibi çakırkeyif yaşayanı, yaşını başını almış bulunanı, bir meseleye inandırmak, bunların aksi durumda olanları inandırmaktan çok daha zordur. Dolayısıyla diyebiliriz ki, insanın imanı acz ve fakrını anladığı oranda kuvvetlenir. Kuvvetli bir iman da aczin ve fakrı idrakin zirvelere çıkmasına vesiledir.

İmana ve imanın kuvvetlenmesine vesile olan acz ve fakr, başlangıçta Allah tarafından cebri bir acz ve fakr olsa da, imanın kuvvetlenmesinden sonra ele alınan acz ve fakr, iradidir ve birincisine oranla daha makbuldür. Hasta insan, zaten âcizdir ve aczini anlaması kolaydır. Fakat sağlıklı bir insanın aczini, kusurunu anlaması bir iman işidir.

İman esaslarında olduğu gibi aczde de bir ön kabul çok önemlidir. Yani daha baştan insanın aczini bilmesi ve kabul et-

174 Âl-i İmran Suresi, 3/185, Enbiya Suresi, 21/35

mesi gerekir. Bu bilgiyle iradesini birleştirebilirse, iradi bir acz fakr inancına ulaşır ki, esas makbul olan da budur. Büyükler hep bu yolu tercih etmişlerdir. İradelerini sonuna kadar kullanarak sonsuz aczlerini görmüşlerdir. Kendisini ölçüp biçmeyen kendisi hakkında karar veremez ki! Bir tartıda tartılmayan kaç kilo olduğunu nereden bilecek!

Acz ve fakr birer ölçüdür. Âcizliğimiz nisbetinde, Allah'ın kudretinin büyüklüğünü idrak eder, ihtiyacımız oranında Allah'ın Rezzak isminin mânâsındaki derinliği kavrarız. "Nefsini bilen Rabbini de bilir"¹⁷⁵ sözü bu açıdan çok mânâlıdır. Kendi küçüklüğünü ve zayıflığını tanıdıkça insanoğlu, büyük bir kudret arayacaktır. Arayacak ve neticede Allah'ı bulacaktır. Bu yönüyle acz ve fakr Allah'ın varlığına birer delildir.

Acz ve fakr, birer yaradır. Bu yaraların ilacı ise Allah'a, ahirete iman ve tevekküldür. Bu ilaçlar kullanılmadıkça, yara olarak kalacak ve insanı bir zavallı mahluk haline getirecektir. Merhamete bile layık görülmeyecektir. İstiğna (kendini zengin, ihtiyaçsız görme), kula karşı gösterilirse makbuldür. Allah'a karşı istiğna ise bir nankörlüktür ve insanı baş aşağı cehennem çukuruna yuvarlar. Acz ve fakrını bilen insan, Allah'tan müstağni davranamaz. O'na ihtiyaç arz eder ve O'ndan dilenir.

Acz insanın kimliği ve mührüdür. Nerede hangi halde bulunursa bulunsun, insan bu kimliğinden sıyrılamaz. En cebbar, en acımasız bulunduğu anda bile elini kolunu bağlayan unsurlar vardır. Bir defa, vicdan dediğimiz mekanizma, insanı hiçbir yerde başıboş bırakmıyor ve daima aczini, fakrını salıkıyor. Ölüm, en kahhar kuvvetlerin dahi belini kıran biricik hakikattir. Kahharlığın faturası olarak, hayatta pek çok düşman kazandığını, bu düşman-

175 Aclüni, Keşfü'l Hafâ, 2/262

lara karşı her an tetikte olması gerektiğini fısıldıyor. Bu fısıltılar bir hayat boyu sürüyor ve hayatı zehir zemberek ediyor. Sürekli kalbi ve ruhu kemiren endişeyle yaşanan hayata da hayat denemez. Bir de ara ara yaşanan musibetleri eklersek, acz fakrdan nasıl kaçılır ki! İşte insan, vicdan, ölüm ve musibetler (ihtiyaçlar) üçgeninde kendini tanımlamaya çalışan bir varlık. Bu varlığın silinmez boyası da acz ve fakrdır.

Üstad hazretleri kendine demiş. Ben de kendi kendime diyeceğim. Bu kitabı okuyanlar da kendilerine diyebilirler: Ey Nefis! Ömür az, sefer uzun, yol tedariki yok, kuvvet ve kudret yok, acz-i mutlak gibi elim elemelere maruz kalmak var. Öyle ise, bu gaflet ü nisyan nedir? Devekuşu gibi Allah seni görmesin veya sen Allah'ı görmeyesin diye başını nisyan kumuna sokar, gözüne gaflet gözlüğünü takarsın. Ne vakte kadar fani şeylere bel bağlayacaksın, kendisi Baki olan ve başkalarına da ebedilik veren Allah'tan uzak duracaksın?¹⁷⁶

Nedir bu gurur ve nedir bu gaflet? Nedir bu haşmet, nedir bu istiğna, nedir bu azamet? Elindeki güç, bir kıl kadardır ve iktidarın bir zerre kadardır. Ve hayatın söndü, ancak bir şu'le kaldı. Ömrün geçti, şuurun söndü, bir lem'a kaldı. Şöhretin gitti, ancak bir an kaldı...

Zamanın geçti kabirden başka mekânın var mı? Bîçare! Aczine ve fakrına bir sınır var mı? Emellerin nihayetsizdir, ecelin yakındır. Evet, böyle acz ve fakrınla iktidar ve gücü olmayan bir insanın ne olacak hali? Rahmet hazinelerinin sahibi Hâlık, Rahman, Rahîm Allah'a böyle bir acz ile itimad etmek lâzımdır. Odur herkese dayanak noktası. Odur her zayıfa yardım kaynağı.¹⁷⁷

176 Mesnevî-i Nûriye, s.214

177 Mesnevî-i Nûriye, s. 96

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Kur'ân-ı Kerim (Meal: Suat Yıldırım)

Abdurrahman (Molla) **Camî, Nefahâtü'l Üns**, (Evliyâ Menkıbeleri) Lâmiî Çelebi Tercümesi, Marifet Yayınları 1995.

Abdülkadir Geylânî, Muhyiddin Abdülkadir b. Musa b. Abdillâh, **Gunyetü't Talibîn**, İstanbul, 1994.

Abdülkerim Kuşeyrî, Kuşeyrî Risalesi, Süleyman Uludağ Tercümesi, Dergah Yayınları, 1991.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, **Keşfu'l-Hafâ**, Beyrut, 1988

Ahmed bin Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, el-Müsned, İstanbul, 1992

Bediüzzaman, Said Nursi, **Barla Lahikası**, Sözler Yayınevi

Bediüzzaman Said Nursi, **Emirdağ Lahikası**, Sözler Yayınevi

Bediüzzaman Said Nursi, **Gençlik Rehberi**, Sözler Yayınevi

Bediüzzaman Said Nursi, **Lem'alar**, Işık Yayınları

- Bediüzzaman** Said Nursi, **Mektubat**, Sözlere Yayınevi
- Bediüzzaman** Said Nursi, **Mesnevî-i Nuriye**, Sözlere Yayınevi
- Bediüzzaman**, Said Nursi, **Sözlere**, Işık Yayınları,
- Bediüzzaman** Said Nursi, **Tarihçe-i Hayat**, Sözlere Yayınevi
- Buharî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, **el-Camiu's Sahih**, İstanbul.
- Büyük İslâm Tarihi**, Çağ Yayınları, İstanbul, 1992.
- Ebû Davud**, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistanî, **es-Sünen**, Mısır, 1952.
- Ferit Devellioğlu**, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, 2001.
- Fethullah Gülen**, **Kalbin Zümrüt Tepeleri** 1-2, Nil Yayınları, 2004.
- Fethullah Gülen**, **Kırık Mızrap**, Nil Yayınları, 2004.
- Fethullah Gülen**, **Fasıldan Fasıla 1-4**, Nil Yayınları, 2004.
- Fethullah Gülen**, **Fatiha Üzerine Mülâhazalar**, Nil Yayınları, 2002.
- Fethullah Gülen**, **Sonsuz Nur**, Feza Yayıncılık, 1994.
- Heysemî**, Ali b. Ebî Bekr, **el-Mecmaü'z Zevâid**, Kahire, 1407 h.
- İbn-i Hişam**, Abdülmelik b. Hişam b. Eyyub el-Himyerî, **es-Sîretü'n Nebeviye**, Beyrut.
- İbn-i Kayyim el Cevziye**, **Tariku'l Hicreteyn ve Babü's Saadeteyn**, Kahire 1991
- İbn-i Kesir**, Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer b. Kesir ed-Dimeşkî, **el-Bidaye ve'n Nihaye**, Beyrut, 1988.
- İbn-i Mâce**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvinî, **es-Sünen**, Mısır.

Malik b. Enes, Ebû Abdillâh el-Esbahî, **el-Muvatta**, Beyrut, 1985.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî en-Nisâburî, **Sahihu Müslim**, Mısır, 1955.

Nesâî, Ebû Abdırrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali b. Bahr b. Sinan b. Dinar en-Nesâî, **es-Sünen**, İstanbul, 1992.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizî, **el-Câmiu's-Sahîh**, Kahire, 1964.

Ziyaeddin Gümüştanevî, **el-Kulûbu'd Dâria**, (Büyük Meşayih ve Evliyanın Duaları), Işık Yayınları, 2005.

[www. herkul.org](http://www.herkul.org) Kırık Testi Arşivi